

**SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLERİNİN DİJİTAL VATANDAŞLIK
YETERLİLİKLERİ VE DİJİTAL OKURYAZARLIK DÜZEYLERİ
ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

Sitti DUMAN

Yüksek Lisans Tezi

Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı

Doç. Dr. Suat POLAT

AĞRI-2025

(Her hakkı saklıdır.)

T.C.
AĞRI İBRAHİM ÇEÇEN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

Sitti DUMAN

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLERİNİN DİJİTAL VATANDAŞLIK
YETERLİLİKLERİ VE DİJİTAL OKURYAZARLIK DÜZEYLERİ
ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ
YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman: Doç. Dr. Suat POLAT
Jüri Üyesi : Doç. Dr. Doç. Dr. Hüseyin BAYRAM
Jüri Üyesi : Doç. Dr. Zekeriya Fatih İNEÇ

AĞRI, 2025

	LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ TEZ KABUL VE ONAY TUTANAĞI	Doküman No	FR-211
		İlk Yayın Tarihi	26.02.2024
		Revizyon	
		Tarihi	
		Revizyon No	00
		Sayfa No	1/1

TEZ KABUL VE ONAY TUTANAĞI
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Doç. Dr. Suat Polat danışmanlığında Sitti DUMAN tarafından hazırlanan bu çalışma, 05/12/2025 tarihinde aşağıda isimleri belirtilen jüri tarafından değerlendirilmiş olup Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalında yüksek lisans tezi olarak **oybirliği** ile kabul edilmiştir.

Başkan: Doç. Dr. Hüseyin BAYRAM

İmza:

Jüri Üyesi : Doç. Dr. Suat POLAT

İmza:

Jüri Üyesi : Doç. Dr. Zekeriya Fatih İNEÇ

İmza:

Yukarıdaki sonuç;

Enstitü Yönetim Kurulunun .../.../2025 tarih ve / nolu kararı ile onaylanmıştır.

.... /...../2025

Prof. Dr. Mehmet TEYFUR

Enstitü Müdürü

Not: Bu tezde kullanılan özgün ve başka kaynaklardan yapılan bildiriş, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak olarak kullanımı, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunundaki hükümlere tabidir.

	LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ TEZ BENZERLİK FORMU	Doküman No	FR-213
		İlk Yayın Tarihi	26.02.2024
		Revizyon Tarihi	
		Revizyon No	00
		Sayfa No	1 / 1
Benzerlik Oranlarına Dair Beyannamedir			
Öğrenci Adı Soyadı	Sitti DUMAN		
Numarası	220603051		
Ana Bilim Dalı	Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı		
Bilim Dalı	Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı		
Programı			
Danışman Unvanı Adı Soyadı	Doç. Dr. Suat Polat		
Tez Başlığı	Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Dijital Vatandaşlık Yeterlilikleri ve Dijital Okuryazarlık Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi		
Bölümler	Turnitin Sonucu	En Yüksek Değer	
Giriş	% 10	% 25	
Kuramsal Temeller/Kavramsal Çerçeve	%13	% 30	
Materyal ve Yöntem	%9	% 30	
Araştırma Bulguları	%17	% 20	
Sonuç/Tartışma/Öneri	%13	% 20	
TEZ (GENEL)	%7	% 25	

05 /12/2025

Yukarıda bilgileri yazılı tez çalışmasının benzerlik oranları Turnitin raporundan alındığı haliyle yazılmış olup tüm bilgilerin doğru olduğunu, aksi halde doğacak hukuki sorumlulukları kabul ve beyan ederiz.

İmza
Öğrenci Adı-Soyadı
Sitti DUMAN

İmza
Danışman Adı-Soyadı
Doç. Dr. Suat Polat

ÖZET
YÜKSEK LİSANS TEZİ
SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLERİNİN DİJİTAL VATANDAŞLIK
YETERLİLİKLERİ VE DİJİTAL OKURYAZARLIK DÜZEYLERİ
ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ
Tez Danışmanı: Doç. Dr. Suat POLAT

Sosyal bilgiler, bireyin toplumsal yaşama etkin ve sorumlu bir vatandaş olarak katılmasını amaçlayan bir derstir. Dijital vatandaşlık ve dijital okuryazarlık becerilerinin kazandırılması, dijital dünyada sosyal bilgiler dersi tarafından hedeflenen amaçlardandır. Dijital okuryazarlık; bilgiye erişme, bilgiyi sorgulama ve bu bilgileri anlamlandırma sürecidir. Dijital vatandaşlık ise dijital ortamlara aktif ve sorumlu olarak katılabilen bireydir. Bu araştırmada, sosyal bilgiler öğretmenlerinin dijital vatandaşlık yeterlilikleri ile dijital okuryazarlık düzeyleri arasındaki ilişki incelenmiştir. İlişkisel tarama modelinde yapılan bu araştırmada, kolay ulaşılabilir örneklem yöntemi kullanılmış ve 2024-2025 eğitim-öğretim yılında Van ili sınırları içerisinde görev yapmakta olan toplam 453 sosyal bilgiler öğretmeninden veri toplanmıştır. Araştırmada verilerin toplanması amacıyla sosyal bilgiler öğretmenlerinin demografik bilgilerini edinmek adına araştırmacı tarafından oluşturulan "Demografik Bilgi Formu", Erdem ve Koçyiğit (2019) tarafından geliştirilen "Dijital Vatandaşlık Ölçeği" ve Hamutoğlu, Güngören, Uyanık ve Erdoğan (2017) tarafından uyarlanan "Dijital Okuryazarlık Ölçeği" kullanılmıştır. Araştırmanın verilerin çözümlemesinde; betimsel analiz, bağımsız örneklem için t testi, tek yönlü ANOVA testi Pearson korelasyon katsayısı kullanılmıştır. Elde edilen bulgular, örneklem grubundaki sosyal bilgiler öğretmenlerinin genel anlamda dijital okuryazarlık ve dijital vatandaşlık açısından yeterli sayılabilecek düzeyde beceri ve farkındalığa sahip olduklarını ortaya koymaktadır. Ayrıca öğretmenlerin dijital vatandaşlık ve dijital okuryazarlık düzeylerinin, cinsiyet ve mesleki kıdem yılı değişkenleri açısından farklılık göstermediği, günlük internet kullanım süresi değişkeni açısından ise farklılık gösterdiği saptanmıştır. Sonuç olarak sosyal bilgiler öğretmenlerinin dijital okuryazarlık düzeyleri ile dijital vatandaşlık yeterlilikleri arasında istatistiksel olarak pozitif yönde bir ilişki olduğu belirlenmiştir.

Araştırmanın sonunda konuya ilgi duyan araştırmacılar için gelecekte yapılabilecek çalışmalara yönelik çeşitli önerilerde bulunulmuştur.

2025, 97 Sayfa

Anahtar Sözcükler: Dijital vatandaşlık, dijital okuryazarlık, sosyal bilgiler, sosyal bilgiler öğretmeni

ABSTRACT
MASTER'S THESIS
EXAMINING THE RELATIONSHIP BETWEEN SOCIAL STUDIES
TEACHERS' DIGITAL CITIZENSHIP COMPETENCIES AND DIGITAL
LITERACY LEVELS

Sitti DUMAN

Thesis Advisor: Ass. Prof. Suat POLAT

Social studies is a subject that aims to enable individuals to participate in social life as active and responsible citizens. Acquiring digital citizenship and digital literacy skills is among the goals of social studies in the digital world. Digital literacy is the process of accessing information, questioning that information, and making sense of it. Digital citizenship refers to an individual who can participate actively and responsibly in digital environments. This research examines the relationship between social studies teachers' digital citizenship competencies and their digital literacy levels. This research, conducted using a relational survey model, employed a convenient sampling method and collected data from a total of 453 social studies teachers working within the borders of Van province during the 2024-2025 academic year. To collect data, the "Demographic Information Form" created by the researcher to obtain demographic information of social studies teachers, the "Digital Citizenship Scale" developed by Erdem and Koçyiğit (2019), and the "Digital Literacy Scale" adapted by Hamutoğlu, Güngören, Uyanık, and Erdoğan (2017) were used. Descriptive analysis, independent samples t-test, one-way ANOVA test, and Pearson correlation coefficient were used in the analysis of the data. The findings indicate that the social studies teachers in the sample group generally possess a sufficient level of skill and awareness in terms of digital literacy and digital citizenship. Furthermore, it was determined that teachers' digital citizenship and digital literacy levels did not differ in terms of gender and years of professional experience, but did differ in terms of daily internet usage time. In conclusion, a statistically significant positive correlation was found between the digital literacy levels and digital citizenship competencies of social studies teachers. Finally, the study offers several suggestions for future research for researchers interested in this topic.

2025, 97 Pages

Keywords: Digital citizenship, digital literacy, social studies, social studies teacher

ÖNSÖZ

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin dijital vatandaşlık yeterlilikleri ve dijital okuryazarlık düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesini amaçlayan bu araştırma, alanında yürütülen araştırmaların geliştirilmesine katkı sunmak amacıyla hazırlanmıştır. Araştırma süreci boyunca konunun kuramsal çerçevesinin oluşturulması, veri toplama ve analiz aşamalarının gerçekleştirilmesi yoğun bir emek, dikkat ve sorumluluk gerektirmiştir. Bu süreçte hem akademik hem de kişisel anlamda önemli deneyimler kazanılmıştır.

Çalışmanın her aşamasında değerli görüşleri, yönlendirmeleri ve desteğiyle bana yol gösteren tez danışmanım Doç. Dr. Suat POLAT'a ve çok kıymetli önerileriyle araştırmama ışık tutan değerli hocalarım Sayın Doç. Dr. Hüseyin BAYRAM'a ve Doç. Dr. Zekeriya Fatih İNEÇ'e destekleyici yaklaşımları için şükranlarımı sunarım

Araştırmaya katılan tüm Sosyal bilgiler öğretmenlerine de katkılarından dolayı teşekkür ederim.

Araştırmamın her aşamasında maddi ve manevi desteklerini esirgemeyen aileme en içten teşekkürlerimi sunarım. Sevgisini ve dualarını hiçbir zaman eksik etmeyen kıymetli annem Güli ÖZDİLEK ve babam Cindi ÖZDİLEK'e sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Süreç boyunca sabrı, anlayışı ve desteğiyle her zaman yanımda olan eşim, yol arkadaşım Sıtkı DUMAN'a tüm içtenliğimle teşekkür ederim.

Bu tezin, ilgili alandaki araştırmacılara ve uygulayıcılara fayda sağlamasını temenni ederim.

05/12/2025

Sitti DUMAN

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	iv
ABSTRACT	vi
ÖNSÖZ.....	viii
İÇİNDEKİLER.....	ix
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ.....	xii
TABLolar DİZİNİ	xiii
ŞEKİL VE ÇİZELGELER DİZİNİ.....	xiv
1. GİRİŞ	1
1.1. Araştırmanın Amacı.....	6
1.2. Araştırmanın Problem Cümlesi.....	6
1.3. Alt Problemler.....	6
1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları	7
1.5. Araştırmanın Varsayımları.....	7
1.6. Tanımlar	8
2. KURAMSAL TEMELLER	9
1.1. Vatandaşlık Kavramı ve Tarihsel Gelişimi	9
1.2. Dijital Vatandaşlık	10
1.1. Dijital Vatandaşlığın Önemi	13
1.2. Dijital Vatandaşlığın 9 Boyutu	15
1.2.1. Dijital Erişim Boyutu.....	15
1.2.2. Dijital Ticaret Boyutu	15
1.2.3. Dijital İletişim Boyutu	16
1.2.4. Dijital Okur-Yazarlık Boyutu	16
1.2.5. Dijital Etik Boyutu.....	17
1.2.6. Dijital Kanun Boyutu.....	17
1.2.7. Dijital Hak ve Sorumluluklar Boyutu.....	18
1.2.8. Dijital Sağlık Boyutu	19
1.2.9. Dijital Güvenlik Boyutu	20
1.3. Okuryazarlık Kavramı	21
1.4. Dijital Okuryazarlık	22
1.4.1. Dijital Okuryazarlık Aşamaları.....	23
1.4.2. Dijital Okuryazarlık Bileşenleri.....	24
1.5. Dijital Vatandaşlık ve Dijital Okuryazar İlişkisi.....	27
1.6. Sosyal Bilgileri Tanımı ve Kapsamı	28
1.7. Sosyal Bilgiler Programında Vatandaşlık ve Dijital Okuryazarlık.....	30

1.8.	İlgili Araştırmalar.....	33
1.8.1	Yurtiçinde Yapılan Araştırmalar	33
1.8.2	Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar.....	39
3.	YÖNTEM	42
2.1	Araştırma Modeli	42
2.2	Evren ve Örneklem / Araştırma Grubu	42
2.3	Veri Toplama Araçları	44
2.3.1	Demografik Bilgi Formu	44
2.3.2	Dijital Vatandaşlık Ölçeği	44
2.3.3	Dijital Okuryazarlık Ölçeği	44
2.4	Veri Toplama Süreci.....	45
2.5	Verilerin Analizi	45
4.	ARAŞTIRMANIN BULGULARI	47
4.1	Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Dijital Okuryazarlık Düzeyine İlişkin Bulgular	47
4.2	Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Dijital Okuryazarlık Düzeyinin Cinsiyet Değişkeni Kapsamında İncelenmesine Yönelik Bulgular.....	48
4.3	Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Dijital Okuryazarlık Düzeyinin Mesleki Kıdem Değişkeni Kapsamında İncelenmesine Yönelik Bulgular.....	49
4.4	Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Dijital Okuryazarlık Düzeyinin günlük İnternet Kullanım Süresi Değişkeni Kapsamında İncelenmesine Yönelik Bulgular.....	49
4.5	Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Dijital Vatandaşlık Yeterlik Düzeyine İlişkin Bulgular	50
4.6	Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Dijital Vatandaşlık Yeterlilik Düzeyinin Cinsiyet Değişkeni Kapsamında İncelenmesine Yönelik Bulgular.....	51
4.7	Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Dijital Vatandaşlık Yeterlilik Düzeyinin Mesleki Kıdem Değişkeni Kapsamında İncelenmesine Yönelik Bulgular.....	52
4.8	Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Dijital Vatandaşlık Yeterlilik Düzeyinin günlük İnternet Kullanım Süresi Değişkeni Kapsamında İncelenmesine Yönelik Bulgular	53
4.9	Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Dijital Okuryazarlık Düzeyi ile Dijital Vatandaşlık Yeterlilik Düzeyi Arasındaki İlişkinin İncelenmesine Yönelik Bulgular.....	54
5.	SONUÇ VE TARTIŞMA	55
6.	ÖNERİLER	59
7.	KAYNAKLAR	60
2	EKLER	76
	Ek 1: Dijital Okuryazarlık Ölçeği:	76
	Ek 2: Dijital Vatandaşlık Ölçeği	77
	Ek 3: Demografik Bilgi Formu	79
	Ek 4: Dijital Vatandaşlık ve Dijital Okuryazarlık Ölçeği Kullanım İzinleri	80

Ek 5: Etik Kurul Kararı	81
Ek 6: Milli Eğitim Bakanlığı Araştırma Uygulama İzni Belgesi.....	82

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

TÜİK: Türkiye İstatistik Kurumu

MEB: Millî Eğitim Bakanlığı

UNESCO: Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (İngilizce: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, kısaca UNESCO)

NCSS: Ulusal Sosyal Bilgiler Eğitimi Konseyi (National Council for the Social Studies)

YÖK: Yükseköğretim Kurulu

TDK: Türk Dil Kurumu

ISTE: Uluslararası Eğitimde Teknoloji Topluluğu

TYMM: Türkiye Yüz Yılı Maarif Modeli

SBÖP: Sosyal Bilgiler Öğretim Programı

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo -1 Katılımcıların Sosyo-Demografik Özellikleri 1.....	42
Tablo-2 Dijital Okuryazarlık Ölçeği ve Dijital Vatandaşlık Ölçeği ile Toplanan Verilerin Çarpıklık ve Basıklık Değerleri	45
Tablo -3 Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Dijital Okuryazarlık Ölçeğinden Aldıkları Puanlara Yönelik Betimsel Çözümleme Bulguları	47
Tablo -4 Sosyal bilgiler Öğretmenlerinin Dijital Okuryazarlık Düzeylerinin Cinsiyet Değişkeni Kapsamındaki Puanları	48
Tablo -5 Sosyal bilgiler Öğretmenlerinin Dijital Okuryazarlık Düzeylerinin Mesleki Kıdem Değişkeni Kapsamındaki Puanları	49
Tablo -6 Sosyal bilgiler Öğretmenlerinin Dijital Okuryazarlık Düzeylerinin günlük İnternet Kullanım Süresi Değişkeni Kapsamındaki Puanları.....	49
Tablo -7 Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Dijital Vatandaşlık Ölçeğinden Aldıkları Puanlara Yönelik Betimsel Çözümleme Bulguları.....	50
Tablo -8 Sosyal bilgiler Öğretmenlerinin Dijital Vatandaşlık Yeterlilik Düzeylerinin Cinsiyet Değişkeni Kapsamındaki Puanları.....	51
Tablo -9 Sosyal bilgiler Öğretmenlerinin Dijital Vatandaşlık Yeterlilik Düzeylerinin Mesleki Kıdem Değişkeni Kapsamındaki Puanları.....	52
Tablo -10 Sosyal bilgiler Öğretmenlerinin Dijital Vatandaşlık Yeterlilik Düzeylerinin günlük İnternet Kullanım Süresi Değişkeni Kapsamındaki Puanları.....	53
Tablo -11 Sosyal bilgiler Öğretmenlerinin Dijital Okuryazarlık Düzeyi ile Dijital Vatandaşlık Yeterlilik Düzeyleri Arasındaki İlişki Kapsamındaki Puanları.....	54

ŞEKİL VE ÇİZELGELER DİZİNİ

Şekil 1 Dijital Vatandaşlık Boyutları.....	13
Şekil 2 Dijital Okuryazarlık Aşamaları.....	24
Şekil 3 Dijital Okuryazarlığın Bileşenleri.....	25
Şekil 4 Dijital Okuryazarlık Bileşenleri (Payton ve Hague, 2010).....	26
Şekil 5: Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Yer Alan Sosyal Bilim Dalları.....	29

1. GİRİŞ

Günümüzde bilginin, teknolojinin ve iletişimin gelişmesi ve değişmesi sosyal hayatı etkileyen ve değiştiren unsurlar olmuştur. Yaşanan bu evrilme, günlük hayatı da etkilemiştir. Bireyler, yaşanan bu gelişmelerle interneti ve dijital mecraları daha yoğun bir şekilde deneyimlemeye başlamış, günlük hayatta yer alan bu mecralar vesilesiyle vatandaşlık ile ilgili yükümlülüklerin bilincine belirgin bir biçimde varılmıştır. İnsanlar teknolojik çağın koşullarını gerçekleştirmek için yeni beceriler edinmiştir (Şen, 2025). Teknoloji çağın oluşturduğu alanda yeni kavramlar oluşturmuş hatta mevcut kavramların da evrilmesine neden olmuştur. Teknolojik değişimden payına düşeni alarak değişime uğrayan kavramlardan biri de vatandaşlıktır (Görmez, 2016). Kişinin ilgili siyasi toplulukla arasındaki iki yönlü hak, sorumluluk ve görev ilişkilerini saptayan hukuksal bağa vatandaşlık denilmektedir (Aybay, 2008). Vatandaşlık kavramı, bireylerin belirli bir siyasal topluluk içinde hukuki statüye sahip olmaları ve bu statü üzerinden hak ve sorumluluklarının tanımlanması ihtiyacından doğmuştur. Toplamların tarihsel, kültürel ve siyasal birikimleri doğrultusunda vatandaşlık anlayışları farklılaşmış; bu nedenle vatandaşlık, evrensel nitelikler taşısa da yerel dinamiklerle şekillenen çok boyutlu bir yapı kazanmıştır. Vatandaşlık kavramı, yalnızca hukuki bir aidiyetin ötesinde, bireylerin toplumsal yaşama aktif katılımını içeren bir demokratik bilinç alanı olarak da değerlendirilmektedir. Bu bağlamda vatandaşlık, demokratik değerlerin yerleşmesi, katılımcı yönetim anlayışının gelişmesi ve toplumsal uyum bilincinin kurumsallaşması açısından merkezi bir öneme sahiptir (Güllüpnar, 2012).

Vatandaşlık kavramı değişik uygarlık ve kültürler tarafından kendine özgü şekillense de gelişimi açısından Doğu ve Batı şeklinde sınıflandırmak mümkündür. Doğu ve Batı olarak ayırmak bölgesel farklılığın ötesinde, uygarlıkların barındırdığı düşünsel, sanatsal ve manevi birikimle ilişkilidir. Doğu temelini Çin ve Hint medeniyetleri oluştururken; Mısır ve Fas medeniyetleri de doğu kültürü kabul edilmektedir. Yunan uygarlığı Batı kültürünün beşiği ise Roma medeniyetin merkezi kabul edilir (Yavuz, Duman ve Karakaya, 2016; Türküresin, 2019). Vatandaşlık kavramının Antik Yunan'da toplumsal ve siyasal düzenin kurulduğu dönemde ortaya çıktığı, Fransız İhtilali ile modern anlamını kazandığı ifade edilebilir (Nalbant, 2014). Vatandaşlık, farklı medeniyetlere göre anlam değişikliği gösterse de Fransız

İhtilali ile günümüz anlamına kavuşmuştur. Globalleşmenin sonucunda kavramın birden fazla açıklaması yapılmıştır. Teknolojinin gelişmesiyle yapılan tanımlamalardan biri de dijital vatandaşlıktır (Cender ve Doğu, 2021). Dijital vatandaşlık, teknolojinin etkin kullanımının olduğu bir süreçte gerekli becerilere sahip olma ve teknolojik alanda sorumluluk ve görevlerinin bilincinde olmayı gerektiren çağdaş bir kavramdır. Dijitalleşmeyle birlikte toplumlar yaşanan yenilenme ve ilerleyişe uyum sağlamak zorundadırlar. Teknolojinin sosyal yaşama etkisi sonucunda vatandaşlığın yeni bir boyutu olan dijital vatandaşlık oluşmuştur (Turan ve Karasu, 2018).

Dijital vatandaşlık, bilgi ve iletişim teknolojilerine ulaşabilen, bu teknolojileri verimli kullanabilen ve dijital alanda etkin olabilen bireylerdir. Dijital vatandaşlık, sadece dijital araçları kullanabilen birey değildir; dijital ortamda yükümlülük alan, katılım sağlayan ve ahlaki boyutları da kapsayan bir kavramdır (Mossberger, Tolbert and McNeal 2007). Dijital vatandaşlığı, alışagelmış vatandaşlıktan ayıran en önemli fark, devlet-vatandaş ilişkilerinde teknolojiyi kullanırken, etik kurallar çerçevesinde dijital araçları verimli ve güvenilir bir şekilde kullanma becerisidir (Yalçinkaya ve Cibaroğlu, 2019). Ribble, dijital vatandaşlık terimini REPS (Respect (Saygı Duy), Educate (Eğit), Protect (Koru)) şeklinde biçimlendirerek güncellemiştir (Bakır, 2016). Ribble tarafından 2011 yılında ele alınan "Digital Citizenship in Schools," çalışmasında, eğitim boyutu okuryazarlık boyutuna; sorumluluk boyutu ise hak terimiyle birleştirilerek "hak ve sorumluluklar" boyutuna dönüştürülmüş ve hukuk boyutunu da modele ekleyip nihai hale getirilmiştir. Dijital vatandaşlığın dokuz ögesi; dijital erişim, dijital iletişim, dijital okuryazarlık, dijital ticaret, dijital hukuk, dijital etik, dijital sağlık, dijital haklar ve sorumluluklar ve dijital güvenlik olarak sıralanmaktadır (Ribble, 2011). Dijital vatandaşlığın alt boyutlarından biri olan dijital okuryazarlık, bu iki terim birbirinin tamamlayıcısı ve kapsayıcısıdır. Dijital vatandaşlık, bilgi ve iletişim teknolojileri çağında dijital araçlar kullanılarak bilgiye ulaşma ve haberleşme engellerinin ortadan kalkmasıyla oluşan bir terimken (Aslan, 2016) dijital okuryazarlık, bilgiye erişim, ortak çalışma, dijital teknolojik donanım ile iletişim ve eleştirel analiz yeterliliği olarak ifade edilmiştir (Kinzer, 2010).

Geleneksel anlayışta okuryazarlık terimi, ilk olarak okuma yazma becerileri veya alfabe öğrenimi olarak algılanmaktadır. Yazılı tarihten beri okuryazarlık, alfabe öğrenimi ile anlamlı sözcükler yaratma süreci ve yeteneği şeklinde ifade edilmiştir (Jols and Thoman, 2008; akt Bozkurt Avcı, 2012). Okuryazarlığı, bireyin mevcut metinleri okuyarak eleştirel bir bakış açısıyla yorumlama, dijital ortamdaki izleyici ve okuyucunun algısının keşfetme, dijital ortamda yazılan tüm mesajların yazıldığı ve okunduğu siyasal, mali, tarihi ve toplumsal çerçevelerini anlamlandırma bilgisi ve yetenekleri olarak adlandırabiliriz (Kellner and Share, 2019). Başka bir deyişle dijital çağda dijital teknolojilere sahip olmak, dijital teknolojileri aktif olarak kullanmak; erişime açık olan internet, iletişim olanaklarıyla haberleşme, veri ve uygulama hizmetlerinden verimli bir biçimde yararlanmak, bilinçli bir kullanıcı olmak; alanın gereksinim duyduğu yeterlilik ve bilgiye sahip olmak ya da özetle “iyi bir dijital okuryazar olmak” ile gerçekleştirilebilmektedir (Sağıroğlu, Bülbül, Kılıç ve Küçükali, 2020). Dijital okuryazarlık, dijital teknolojik araçlardan yararlanmanın ötesine geçerek, zengin bir dijital ortamda karşılaşılabilecek sorunlarla başa çıkabilmek, dijital araçları aktif kullanmak ve eleştirel düşünebilme yeteneğidir (Onursoy, 2018). Dijital araçların artması ve yaygınlaşması, eğitim, sağlık, hizmet gibi alanlarda kullanılması, dijital vatandaşlık ve okuryazarlık kavramlarının üzerinde durulmasını, incelenmesini; teknolojinin yarattığı sorunlara çözüm üretme ihtiyacını oluşturmuştur. Ayrıca teknoloji araçlarının kullanımının yaygınlaşması nedeniyle kullanıcıların dijital okuryazarlık becerileri konusunda donatılması ve geliştirilmesi gerektiği vurgulanmaktadır (Koçoğlu, Oğuz-Hacat ve Göçer, 2023).

21. yüzyılın sürekli değişen ve gelişen dünyasına ayak uydurmak için en önemli araç eğitimidir (Polat, 2018). Eğitim sistemi, bireyleri daha iyi vatandaş yapma, sosyal yaşama hazırlama ve bireylere bilgi kazandırmakla kalmaz; aynı zamanda ülkenin esas aldığı felsefik bakış açısını, iyi vatandaş olma ve bireylerin topluma entegre olmasını da amaçlamaktadır. Eğitim ortamları, günümüzün gerektirdiği beceri ve yeterlilikleri karşılayacak düzeyde olması gerekir. Dijitalleşme birçok faaliyet alanını etkilediği gibi eğitimi, aile yapısını ve sosyal yapıyı, talep edilen öğretmen ve öğrenci özelliklerini ve okulları da yeniden şekillendirmiştir (Gültekin, 2020; Gülmez, 2024). Teknolojide yaşanan yenilikler, kişilerin dijital toplumun bir parçası haline gelmeyi ve bu yeniliklere uyum sağlamasını zorunlu

kılmaktadır. Çağın doğal bir yansıması sonucu, dijital hayata ayak uydurmak için çeşitli yollar ve yöntemler kullanılmaktadır. Bu yöntemlerin başında, eğitim yoluyla dijital teknolojilerin bilinçli bir şekilde aktarılması gelmektedir. Sosyal bilgiler dersine dijital vatandaşlık eğitimi konusunda büyük bir pay düşmektedir (Karasu Avcı, Faiz ve Recepoğlu, 2021). Sosyal bilgiler, değişime uğrayan küresel ve yerel dünyaya uyum sağlayan, karşılaştıkları sorunlara çözüm üretebilen, farkındalığı yüksek, aktif bireyler yetiştirilmesini hedefleyen, sosyal ve beşeri bilimlerden yararlanan disiplinler arası bir programdır (Sever, 2016). Dijital vatandaşlık ve dijital okuryazarlık eğitimlerinin sosyal bilgiler dersi kapsamında daha kolay ve verimli bir şekilde verilmesi, elbette öğretim programında daha fazla yer almasıyla ilişkilidir (Erdoğan ve Şerefli, 2021). Dijital becerilere sahip dijital bireyler yetiştirebilmek için öğretmenlerin rehberlik ettiği, okulların gerekli teknolojik destek sağlayabildiği ve aile ortamında da destekleyici tutumların sergilendiği ortamın olması gerekmektedir. 2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı incelendiğinde, dijital okuryazar bir vatandaş yetiştirilmesi için elverişli bir alana sahip olduğu görülmektedir. Öğretim programında yer alan amaç, beceri, değer ve kazanımlar da dijital okuryazar bir vatandaş yetiştirilmesinde rehberlik etmektedir (Gülmez, 2024). Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda "Anadilde İletişim, Yabancı Dilde İletişim, Matematiksel Yetkinlik ve Bilim/Teknolojide Temel Yetkinlikler, Dijital Yetkinlik, Öğrenmeyi Öğrenme, Sosyal ve Vatandaşlıkla İlgili Yetkinlikler, İnisiyatif Alma ve Girişimcilik, Kültürel Farkındalık ve İfade" şeklinde sekiz anahtar yetkinlik yer almaktadır. Bu yetkinliklerden "Dijital Yetkinlik" dijital teknolojilerinin gündelik rutinlerde ve profesyonel yaşamda aktif ve güvenli bir biçimde kullanılarak bilgiye erişim, bilginin eleştirel bir biçimde incelenmesi, depolanması, aktarılması amacıyla dijital araçların ve bilişim teknolojilerinin kullanılması gibi becerilerle desteklenmesi gerektiği belirtilmektedir (MEB, 2018).

Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda Türkiye Yeterlilik Çerçevesi kapsamında oluşturulmuş 27 beceri yer almaktadır. Dijital vatandaşlık ile " *dijital okuryazarlık, çevre okuryazarlığı, hukuk okuryazarlığı, finansal okuryazarlık, harita okuryazarlığı, kanıt kullanma, karar verme, medya okuryazarlığı, konum analizi, mekân algılama, politik okuryazarlık, sosyal katılım, tablo, grafik ve diyagram*

çizme ve yorumlama, yenilikçi düşünme ve zaman ve kronolojiyi algılama " ilişkilendirilebilecek becerilerdendir (MEB, 2018).

Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı "Birey ve Toplum, Kültür ve Miras, İnsanlar, Yerler ve Çevreler, Bilim, Teknoloji ve Toplum, Üretim, Dağıtım ve Tüketim, Etkin Vatandaşlık ve Küresel Bağlantılar" 7 öğrenme alanı temel alınarak oluşturulmuştur. Bu öğrenme alanlarından "Bilim, Teknoloji ve Toplum" dijital teknolojilerdeki yeniliklere ayak uyduran, eleştirel düşünebilen ve yeni bilgiler üreten bireylerin yetiştirilmesini hedeflemekte; dijital vatandaşlık ve dijital okuryazarlık becerilerinin gelişmesini sağlamaktadır (MEB, 2018).

Bilim, teknoloji ve toplum öğrenme alanı sınıf düzeylerine göre incelendiğinde;

4. sınıflarda 6,
5. sınıflarda 7,
6. sınıflarda 3,

7. sınıflarda 8 kazanımın açık bir biçimde dijital vatandaşlık ile bağlantısı kurulmuştur. Böylelikle dijital vatandaşlığın sınıf seviyelerine göre farklı düzeylerde kazandırılması hedeflendiği görülmektedir (Turan ve Karasu Avcı, 2018).

Ülkemizdeki sosyal bilgiler dersi gerek sosyal yapıdan gerek siyasi değişimlerden gerekse küresel olaylardan etkilenecek sürekli güncellenmektedir. Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli kapsamında geliştirilen Sosyal Bilgiler Ders Programı, 2024 yılında bir kez daha yenilenmiştir. SBDÖP'inde köklü değişikliklerle yapılarak, program bünyesinde yer alan okuryazarlık becerisi de değişime uğramıştır. Fakat 2018-2023 programında yer alan dijital okuryazarlık becerisi, 2024 öğretim programında da yer almaktadır (Turan ve Akhan, 2024).

Alanyazında yapılan incelemelerde Türkiye'de ve dünyada sosyal bilgilerin dijital vatandaşlık veya dijital okuryazarlık üzerine, öğrenci, öğretmen ve öğretmen adayları üzerine birçok araştırma yapılmıştır. Sosyal bilgiler dersi ve dijital vatandaşlık ilişkisine yönelik çok sayıda çalışma yapılmıştır. Sosyal bilgiler ile dijital vatandaşlık konusunda, öğretmen ve öğretmen adaylarına yönelik, birçok çalışma mevcuttur (Ribble, 2004; 2011; Suppo, 2013; Aslan, 2016; Görmez, 2016; Payne, 2016; Özer vd., 2017; Dere ve Yavuzay, 2019; Kilci, 2019; Sari, 2019; Özden ve Karadağ, 2021; Metin, 2021; Çolak, 2022; Hakdar, 2022; Özer, 2022; Pala, 2023;

Avcı, Faiz ve Recepoğlu, 2021; Çetin, 2024) ve Sosyal bilgiler dersi ve dijital okuryazarlık ilişkisine yönelik pek çok araştırma yapılmıştır. Sosyal bilgiler ile dijital okuryazarlık konusunda, öğretmen ve öğretmen adaylarına yönelik, birçok çalışma mevcuttur (Eshet-Alkalai, 2004; Doyle Jones, 2015; Özerbaş ve Kuralbayeva, 2018; Polat, 2018; Boyacı, 2019; Kuru, 2019; Yaman, 2019; Yazıcıoğlu, Yaylak ve Genç, 2019; Yontar, 2019; Pala ve Başbüyük, 2020; Balcı, 2023; Kara, 2023; Köşker, 2023; Bircan ve Aydın, 2024; Gülmez, 2024; Peled, 2021). Fakat yapılan alan yazın taramasında, sosyal bilgiler öğretmenlerinin dijital vatandaşlık yeterlilikleri ve dijital okuryazarlık düzeylerinin birbiriyle ilişkisini inceleyen herhangi bir araştırmaya rastlanılmamıştır. Bu eksiklikten hareketle çalışmada sosyal bilgiler öğretmenlerinin dijital vatandaşlık yeterlilikleri ve dijital okuryazarlık düzeylerinin arasındaki ilişkinin incelenmesi hedeflenmiştir.

1.1. Araştırmanın Amacı

21.yüzyıl eğitim camiasında, eğitimcilerin pedagojik yeterlilikle birlikte dijital okuryazarlık ve dijital vatandaşlık becerilerine de sahip olması kaçınılmaz bir gerekliliktir. Dijital teknolojilerin artan bir ivmeyle gelişmesi ve toplumun her alanında kullanılması, öğretmenlerin eğitim sürecine de etki etmektedir. Dijital yerli olarak adlandırılan öğrencilerin çağına uyum sağlayıp, ihtiyaçlarına karşılık verebilmek için dijital yeterliliğe sahip olunması gerekmektedir. Bu açıdan, dijital okuryazarlık ve dijital vatandaşlık becerisine sahip olmak öğretmenlerin sadece bireysel gelişimine değil, aynı zamanda geleceğin bireylerinin yetişmesine de etki edecektir. Bu araştırmanın amacı, sosyal bilgiler öğretmenlerinin dijital vatandaşlık yeterlilikleri ile dijital okuryazarlık düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemektir.

1.2. Araştırmanın Problem Cümlesi

Öğretmenlerin dijital vatandaşlık yeterlilikleri ile dijital okuryazarlık düzeyleri arasındaki ilişki nedir?

1.3. Alt Problemler

Tezin ana problemi bağlamında aşağıda alt problemler şu şekilde belirlenmiştir:

- Sosyal bilgiler öğretmenlerinin dijital okuryazarlıkları ne düzeydedir?
- Sosyal bilgiler öğretmenlerinin dijital okuryazarlık düzeyleri cinsiyete göre farklılaşmakta mıdır?
- Sosyal bilgiler öğretmenlerinin dijital okuryazarlık düzeyleri mesleki kıdem yılına göre farklılaşmakta mıdır?
- Sosyal bilgiler öğretmenlerinin dijital okuryazarlık düzeyleri günlük internet kullanım süresine göre farklılaşmakta mıdır?
- Sosyal bilgiler öğretmenlerinin dijital vatandaşlık yeterlilikleri ne düzeydedir?
- Sosyal bilgiler öğretmenlerinin dijital vatandaşlık yeterlilikleri cinsiyete göre farklılaşmakta mıdır?
- Sosyal bilgiler öğretmenlerinin dijital vatandaşlık yeterlilikleri mesleki kıdem yılına göre farklılaşmakta mıdır?
- Sosyal bilgiler öğretmenlerinin dijital vatandaşlık yeterlilikleri günlük internet kullanım süresine göre farklılaşmakta mıdır?
- Sosyal bilgiler öğretmenlerinin dijital vatandaşlık yeterlilikleri ve dijital okuryazarlık düzeyleri arasındaki ilişki nedir?

1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmaya ilişkin sınırlılıklar aşağıda maddeler halinde verilmiştir:

- 2024-2025 eğitim-öğretim yılı ile sınırlıdır.
- Veriler, 2024-2025 eğitim-öğretim yılında Van ili merkezi ve ilçelerinde bulunan, Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı ortaokul düzeyindeki kurumlarda görev yapan 453 sosyal bilgiler öğretmenleriyle sınırlıdır.
- Araştırma kapsamında kullanılan dijital vatandaşlık ölçeği ve bu ölçekteki 18 soruya verilen cevaplarla; dijital okuryazarlık ölçeği ve bu ölçekteki 17 soruya verilen cevaplarla sınırlıdır.

1.5. Araştırmanın Varsayımları

Araştırmaya ilişkin varsayımlar aşağıda maddeler halinde verilmiştir:

- Araştırmaya katılan öğretmenlerin veri toplama araçlarına doğru ve samimi cevap verdikleri var sayılmıştır.
- Araştırmada örneklemin evreni yeterince temsil ettiği varsayılmıştır.

1.6. Tanımlar

Vatandaşlık: Birey ve devlet arasındaki iki taraflı hak, vazife ve sorumluluk ilişkilerini şekillendiren hukuksal bağıdır (Aybay, 2006).

Okuryazarlık: Bireylerin sosyal hayata katılım sağlaması, hedeflerine varması, okuma yazma ve konuşma aktivitelerini amaçlarına uygun bir biçimde kullanması bağlamında; anlamlı bir içerik oluşturma, bağlama ve bunların üzerine düşünme aşaması olarak tanımlanabilmektedir (Ateş ve Aşcı, 2021).

Dijital vatandaşlık: İnternet ortamında yazılı içerikleri okuyabilen, yazabilen, anlayabilen ve içerik üretebilen; ekonomik koşulların elverişliliği dahilinde interneti edinmiş ve aktif olarak faydalanan bireylerdir (Mossberger, Tolbert and McNeal, 2008).

Dijital okuryazarlık: Toplumsal öğeleri de kapsayan bireylerin dijitalleşmiş ortamlarla alakalı ilgi ve becerileri içeren bir yapıdır (Kotanlı Kızıloğlu, 2022).

Sosyal bilgiler: Bireylerin değişen hayat koşullarında karar alan, eleştirel bir bakış açısı geliştiren ve sorunlara yapıcı çözümler üreten, yetkin yurttaşlar yetiştirmeyi hedefleyen, beşeri ve sosyal bilimlerinden elde edilen beceri ve yaklaşımları, bütüncül bir model anlayışıyla bir araya getiren öğretim programıdır (Öztürk ve Deveci, 2011).

2. KURAMSAL TEMELLER

Bu bölümde; vatandaşlık, dijital vatandaşlık, dijital vatandaşlığın 9 alt boyutu, dijital okuryazarlık, dijital vatandaşlık ve dijital okuryazarlık ilişkisi, Sosyal bilgiler tanımı ve kapsamı, Sosyal bilgiler programında dijital vatandaşlık ve dijital okuryazarlık konularına ve bu alanda yapılan çalışmalar teorik olarak yer verilmiştir.

1.1. Vatandaşlık Kavramı ve Tarihsel Gelişimi

Vatandaşlık, bireyin devlete bağlılığını gösteren hak ve sorumlulukların bütünüdür (Özkazanç, 2009). Vatandaş kelimesi Latince'deki "civis" veya "civitas" kelimelerinden oluşmuştur. Şehir-devlet üyesi anlamına gelen "civitas", Yunanca "polites" kelimesinin Latince'sidir. Atina polisinin bir üyesi olan Aristoteles "polites" yani "vatandaş" kavramını, yöneten ve yönetilen birey olarak tanımlayarak vatandaşlığı siyasi yönetimden ayrılmaz bir terim olarak açıklamıştır (Smith, 2002). Finley (1983) göre, Atina'da vatandaş kabul edilmenin bazı koşulları bulunmaktadır. Belirtilen koşullar arasında; 20 yaşında erkek olmak, tanınan bir Atinalı ailede doğmak, savaşıcı olmak veya bir ailenin en yaşlı üyesi olmaktır (Bellamy, 2014). Antik Yunan şehir devletlerinde yurttaş kabul edilmeyenler arasında kadınlar ve köleler bulunmaktadır (Erbay, 2009). Antik Yunan kent devletlerinde doğan vatandaşlık düşüncesi, siyasi ve felsefi anlayışlarla gelişerek başta batı toplumu olmak üzere tüm dünyaya yayılmıştır (Hablemitoğlu ve Özmete, 2012). Antik Roma'da imparatorluğun büyümesi nedeniyle vatandaşlık, Antik Yunan'a göre daha geniş ve bütünleştirici bir boyut almıştır. Roma vatandaşlığı, büyüyen imparatorlukta kaçınılmaz olmuştur. Artan imparatorluk sınırlarında, bölge halklarına kendi vatandaşlık modellerini korumalarına müsaade edilerek; Roma vatandaşlığının bir modeli tanınmıştır (Bellamy, 2014).

Orta Çağ'da, feodalite hakimiyetiyle vatandaşlık anlayışı sınıfsal bir farklılık göstermiştir (Smith, 2002). Feodalite sisteminin hakim olduğu Orta Çağ'da da vatandaşlık, toprağın derebeyine bağlılığı şeklinde oluşmuştur (Topçuoğlu, 2012). Feodal sistemin sona ermesi ve imparatorluklarla monarşik yönetimin hakim olması, vatandaşlık anlayışında değişimlere sebep olmuştur. Monarşi ile yönetilen imparatorluklarda, birey-devlet ilişkisinde devlet üstün tutularak vatandaşlık pasifleştirilmiştir. Günümüz vatandaşlık anlayışı ise 1789 Fransız İhtilali sonrası,

imparatorlukların yıkılmaya başlaması ile oluşmuş ve modern vatandaşlığın temelleri atılmıştır (Evrar Topuzkanamış, 2013). Modern dünyada vatandaşlık kavramı bambaşka bir hal almıştır (Şeker ve Gül, 2023).

Modern demokratik çağı başlatan ve vatandaşlık kavramını oluşturan 1776 Amerikan Devrimi ve 1789 Fransız Devrimi'dir. Vatandaşların arasındaki sorunlar anlaşmalar aracılığıyla çözülmeye çalışılmıştır. Amerika Anayasası'nda "Biz birleşik devletler halkıyız" sloganı kullanılırken, Fransız İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirgesi'nde " Egemenlik esas olarak millettir" sloganı kullanılmıştır (Bellamy, 2014). Fransız İhtilali sonrasında bireylerin toplumsal konumu dikkate alınmaksızın eşit haklara sahip olduğu, kıymet ve saygı görmeye layık olduğu kabul edilmiştir. Fransız İhtilali sonrasında yayınlanan İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirgesi'nde, bireyin genel olarak öneminin artmasından dolayı vatandaşlık kavramı önem kazanmıştır (Eroğlu, 2016).

20. yüzyılın son çeyreği ile globalleşmenin giderek artmasıyla modernitenin içerisindeki tüm olgu ve terimler gibi; ulusçuluk, laiklik, insan hakları ve demokrasi tekrardan sorgulanmıştır. Bu gelişmeler aracılığıyla uzun süre yok sayılan, asimile edilen veya bastırılan kimlikler; eşitlik talepleriyle kamusal alanda tanınma taleplerini güçlü bir şekilde ifade etmiştir. Modernitenin şekillendirdiği vatandaşlık kavramı "eşit ve aynı" anlayışından sıyrılarak, yerini "eşit ve farklı" anlayışına bırakmıştır (Erdem, 2012).

Vatandaşlık, birey ve devlet arasındaki yasal ve politik ilişki olarak açıklansa da değişken bir kavramdır, tarihsel ve mekansal olarak sürekli gelişmekte ve değişmektedir (Töre, 2017). Bu çerçevede, vatandaşlık terimini daha kapsayıcı bir açıdan ele alabilmek için vatandaşlık türleri bilinmelidir. Bu perspektifler ışığında oluşmuş; aktif, anayasal, çokkültürlü, ekolojik, dijital vatandaşlık, Avrupa vatandaşlığı gibi çeşitli vatandaşlık yaklaşımları anlamlandırılmaya çalışılmaktadır (Sari, 2019). Yapılan bu çalışmada, vatandaşlık türlerinden biri olan dijital vatandaşlık incelenmeye çalışılmıştır.

1.2. Dijital Vatandaşlık

Bilgi ve teknoloji çağı olan 21. yüzyılda; internetin hızla yayılması sağlık, sanayi, ticaret, tekstil ve eğitim alanında değişimlere neden olmuştur (Kurtoğlu,

2009). Teknoloji alanında yaşanan değişimler; toplumsal yaşamı, çalışma hayatını ve bireyler arasındaki iletişimi kaçınılmaz şekilde etkilemiştir. Yaşanan gelişimlerin etkisi teknolojik araçlara da yansımış; akıllı telefonlar, tablet ve bilgisayarlar birer hayatımızın ayrılmaz birer parçası haline gelmiştir. Teknolojik araçların sahip olduğu internet imkanı ise bireylere hem öğrenme alanı sunmuş hem de sosyal yaşama yeni bir boyut kazandırmıştır (Sari, 2019).

Dijital kavramı, Türk Dil Kurumu (TDK) sözlüğünde “verilerin bir ekran üzerinde elektronik olarak gösterilmesi” veya “verileri bir ekran üzerinde elektronik olarak gösteren” şeklinde tanımlanmıştır. Dijital vatandaş kavramı; dijital çağın gereklerini yerine getiren, bilinçli bir vatandaş olarak görev ve sorumluluklarını, haklarını bilen, kullanan, hayatına uyarlayan vatandaş olarak tanımlanmaktadır (Kabataş, 2008). Çubukçu ve Bayzan (2013), dijital vatandaş kavramını; dijital teknolojileri bilinçli ve etkin kullanabilen, dijital teknolojileri kullanırken eleştirel olabilen, çevrim içi ortamlarda etik kurallara saygı duyabilen, çevrim içi paylaşımlarında uygun davranışlar sergileyebilen, diğer bireyleri de bu doğrultuda yönlendirme bilinci ve sorumluluğuna sahip vatandaş olarak tanımlamıştır. Teknolojinin hızlı ilerlemesi ve yenilenmesi günlük hayatı birçok yönden etkilemiştir. Teknolojideki bu hızlı ilerleme, vatandaşlık ve dijital kavramlarının etkin bir şekilde kullanılmasına olanak sağlayarak dijital vatandaşlık kavramının ortaya çıkmasında etkili olmuştur (Öngören, 2022).

Teknoloji alanındaki hızlı ilerlemelerden bilgi ve iletişim teknolojileri de payına düşeni almaktadır. Teknolojik araçların gelişimi ve internetin dünyanın her yerine yayılmasıyla birey, diğer bireylerle etkileşim kurmayı sağlamış ve sınırların ortadan kalkmasıyla dijital vatandaşlık kavramı ortaya çıkmıştır (Aslan, 2016). Farmer (2010) dijital vatandaşlık, bilgi ve iletişim teknolojilerini emniyetli ve kontrollü, etkin, uygar, sorumlu aynı zamanda sosyal yarar sağlamak maksadıyla kullanma becerisi olarak ifade etmektedir. Dijital vatandaşlık, enformasyon ve iletişim teknolojilerinin kullanımına yönelik pratikler bütünü olarak tanımlamaktadır (Ribble, Bailey and Ross, 2004). Dijital vatandaşlık; dijital teknoloji ve verileri donanımlı, faydalı bir şekilde kullanmak, her seviyede, her toplumda etkin ve sorumlu bir biçimde dahil olma, hayat boyu öğrenmeye katılım ve insan haklarının korunması durumu olarak açıklanmaktadır (Avrupa Konseyi, 2025).

Genel bağlamda dijital vatandaşlık kavramı, teknolojinin hayatımızdaki önemi doğrultusunda, dijital çağın gereksinimlerinin farkında olan ve bu gereksinimleri yerine getiren, hak ve sorumluluklarını bilen ve hayatına uyarlayan yetkin bireylerin varlığını amaçlamaktadır.

Ribble (2011) dijital vatandaşlık kavramını üç temel ilke ve dokuz alt unsur kapsamında inceleyerek öğretilbileceğini savunmaktadır.

Bu temel ilkeler aşağıda ana hatlarıyla belirtilmiştir:

1. Saygı Duy (Respect):

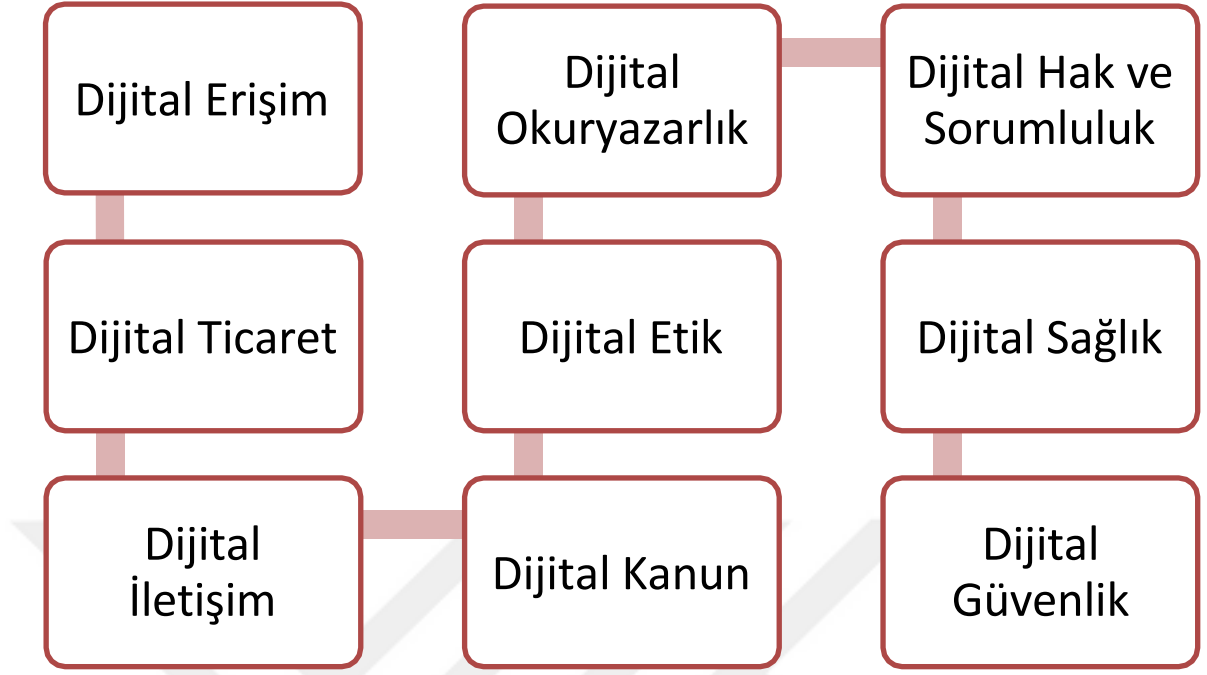
- a. Dijital Etik
- b. Dijital Erişim
- c. Dijital Hukuk

2. Eğit (Educate):

- a. Dijital İletişim
- b. Dijital Okur-Yazarlık
- c. Dijital Ticaret

3. Koru (Protect):

- a. Dijital Hak ve Sorumluluk
- b. Dijital Güvenlik
- c. Dijital Sağlık

Şekil 1 Dijital Vatandaşlık Boyutları

1.1. Dijital Vatandaşlığın Önemi

Teknolojinin hızlı ilerlemesi ve gelişmesi dijital kavramının her alanda önem kazanmasına olanak sağlamakla birlikte dijital vatandaşlık kavramının da öneminin artmasında etkili olmaktadır. Dijital vatandaşlık, bireylerin karmaşık çevrimiçi ortamlarda etkili şekilde hareket etmesine yardımcı olup, yapıcı davranışları sergileyip, diğer bireylere karşı nazık ve saygılı bir biçimde etkileşim kurmalarını teşvik etmesi sebebiyle önem taşımaktadır (Görmez, 2016). Dijital vatandaşlık kavramının önemini vurgulayan güvenlik, mahremiyet, etik, iletişim, güçlendirme, kariyer hazırlığı vb. çeşitli gerekçeler bulunmaktadır (Tekkoyun, 2024).

Çevrimiçi ortamların bu kadar yoğun kullanılması, çeşitli güvenlik sorunlarını ortaya çıkarmıştır. Bu nedenle dijital ortamlardaki güvenlik, fiziksel ortamlardaki kadar büyük bir önem kazanmıştır. Dijital vatandaşlık kavramı; kişilerin çevrimiçi ortamlarda sorumlu, güvenli ve etik kurallara uyacak bir şekilde etkileşim kurmalarına rehberlik etmede ve diğer kişiler ile yapıcı iletişim kurmalarını teşvik etmede önemli bir role sahiptir. Farklı toplumdan gelen bireylerin bu konu hakkında bilgilendirilmesi ve bu konunun eğitim müfredatına kapsamlı bir şekilde

eklenmesi tavsiye edilmektedir (Akduman ve Karahan, 2023). Bunlara ek olarak tüm yaş gruplarından bireylerin çevrimiçi ortamlara ve topluluk çalışmalarına katılım gösterebilmeleri için gerekli güvenceye sahip olmalarını sağlayan teknik unsurların oluşturulması ön koşul olarak karşımıza çıkmaktadır (Tutar, Erdem ve Şahin, 2024).

Çevrimiçi ortamlarda bilgi paylaşımının kolaylaşması, kişisel bilgilerin mahremiyetini koruma noktasında ekstra bir çaba gerektirebilmektedir. Dijital vatandaşlık kavramı, bireylerin kişisel bilgilerini çevrimiçi ortamlarda koruyarak ve başkalarının kişisel bilgilerine saygı göstererek mahremiyet kurallarına uymanın önemine vurgu yapmaktadır. Akduman ve Karahan (2023) bireysel değer ve tutumlardan etkilenen bilgi edinimin dışında; eğitim kurumları ve bireylerin öğrendiği, ikamet ettiği ve diğer bireylerle iletişim kurduğu çevrimiçi ve çevrimdışı bütün ortamlarda mahremiyetin hem açık hem de örtük şekilde geliştirilmesi gerektiğini vurgulamaktadır.

Bir diğer önemli gerekçe de iletişimdir. İletişim; etkili iletişim kurma, bilgi paylaşmak için gerekli becerilere ve araçlara sahip olmak, bu beceri ve araçları kullanabilmek ile ilgilidir. Bir çocuğun dijital vatandaş olabilmesi ve dijital vatandaşlığın gereklerini yerine getirebilmesi için okul ve aile büyük bir öneme sahiptir. Okul ve aile, çocukların dijital araçları kullanmaya başlamadan önce hak ve sorumluluk, empati, mahremiyet, etik ve güvenlik kavramlarını anlayabilmelerine ve bunları uygulamalarına yardımcı olmalı; okul ve ailenin, çocukların erken yaşlardan itibaren iletişim becerilerini kazanmalarını desteklemesi gerekmektedir (Atalay, 2019).

Çevrimiçi ortamlarda internet araç ve gereçlerini kullanırken diğer insanlara karşı doğru bir dil kullanmak, günlük hayatta kullanılan görgü ve ahlak kurallarını çevrimiçi ortamda da sürdürmek ve diğer insanların haklarına saygı duymak önemlidir. Dijital vatandaşlık, bireylerin teknolojiyi içerik üretmek ve çevrimiçi topluluklara katılmak gibi yenilikçi ve kayda değer şekillerde kullanarak çağdaş iş imkanları yaratabilmeleri ve bu iş alanlarında başarılı olmaları için önemlidir (Ateş ve Koçak, 2024).

1.2. Dijital Vatandaşlığın 9 Boyutu

Literatürde dijital vatandaşlık ve alt boyutları için farklı sınıflandırmalar olması ile birlikte en kapsamlı olan sınıflandırma Dr. Mike Ribble (2011) tarafından yapılmış olan sınıflandırmadır. Dr. Mike Ribble tarafından belirlenen dijital vatandaşlığın 9 boyutu gelecekte öngörülen teknoloji konularına esnek bir şekilde odaklanarak tasarlanmıştır. Dijital vatandaşlık, kişilerin internete erişebilmeleri ve teknolojik araçları verimli kullanabilme yetkinliklerini gerektirir. Sorumlu bir dijital vatandaş olabilmek için dijital teknolojilerin etkin ve emniyetli kullanılması, dijital güvenlik, dijital ortamlarda kendi haklarını ve başkalarının haklarını gözetme, doğru ve yanıltıcı bilgileri ayırt edebilme gibi temel becerilere sahip olunmalıdır (Çalışkan, 2023). Bu temel becerilerin öğrenilebilmesi için öncelikle dijital vatandaşlık kavramı ve dijital vatandaşlığın alt boyutlarının bilinmesi gerekmektedir.

1.2.1. Dijital Erişim Boyutu

Dijital vatandaşlığın var olabilmesi için en temel boyut, dijital araçlara erişim olanaklarının olmasıdır. Dijitalleşen dünyada vatandaşlık kavramı, büyük oranda dijital teknolojiye ve internete erişime bağlı şekillenmektedir (Anılğan Tayanç, 2024). Çubukçu ve Bayzan (2013) dijital erişimi, bireylerin istedikleri herhangi bir yerden bilişim teknolojilerine ulaşabilme şeklinde tanımlamıştır. Dijital erişim, toplumun bir bütün olarak elektronik ortama katılım sağlayabilecek şartlara sahip olması olarak tanımlanabilmektedir (Ribble, Bailey and Ross, 2004). Dijital erişim; yaş, cinsiyet, millet ayrımı yapmaksızın her bireyin dijital teknolojileri kullanabilmesi ve dijital teknolojilere katılım sağlayabilmesi ile alakalıdır (Ünal, 2024).

1.2.2. Dijital Ticaret Boyutu

Dijital ticaret, alım-satım işlemlerinin birçoğunun çevrimiçi ağı vasıtasıyla online ortamda yapılmasına olanak sağlamıştır. Dijital ortamda yapılan tüm alışverişlere dijital ticaret, elektronik ticaret veya e-ticaret denir (Ribble and Bailey, 2004). İnternetin keşfi, bireylerin alım-satım deneyimlerini farklılaştırmış, dijital ortamda alışveriş yapmayı dönemin ayrılmaz parçası haline getirmiştir (Kaya ve Kaya, 2014). Dijital ticaret, web ağı aracılığıyla malların tanıtımının, satışının, ödemesinin ve dağıtımının bir bütün olarak yapılmasını sağlamaktadır (Küçükylmazlar, 2006).

Türkiye Cumhuriyeti Ticaret Bakanlığı dijital ticareti, *"dijital veya fiziksel olarak teslim edilebilen; tüketicileri, firmaları ve hükümetleri kapsayan mal ve hizmet ticaretinde dijital olarak etkinleştirilmiş işlemler bütünü"* olarak tanımlamaktadır (Parsak, 2021). TÜBİSAD (2014), dijital ticaret kavramını taşınabilir teknolojik aygıtlar kullanılarak yapılabilen alışveriş faaliyetleri şeklinde tanımlar; aynı zamanda dijital ticaret kavramını E-ticaret olarak da adlandırmaktadır.

1.2.3. Dijital İletişim Boyutu

Ribble (2011), dijital iletişimi çevrim içi bilgi aktarımı şeklinde tanımlamaktadır. Çubukçu ve Bayzan (2013); çevrimiçi alanda enformasyon aktarımının sağlanabilmesi, değişik iletişim araçlarından yararlanabilme yeteneğinin bulunması, iletişim araçlarını uygun bir zamanda ve etkin bir biçimde kullanabilme becerisini dijital iletişim olarak tanımlamaktadır.

Teknolojinin yaygınlaşmasıyla bireylerin iletişim şekli değişmiştir. Önceki nesiller iletişim kurmak için ilkel yöntemler (güvercin, duman, ulak) kullanırken, çağımızda ise bunların yerini teknolojik araçlar (bilgisayar, akıllı telefon, çağrı cihazları, tabletler) almıştır (Karaduman, 2011). Dijital çağda iletişim araçlarını etkin ve doğru bir biçimde kullanmak ve kişisel verilerin güvenliğini sağlamak, güvenli bir şekilde iletişimde bulunmalarının alt yapısını kurar. Dijital becerilerin artması, internet kullanıcılarını oluşabilecek risklere karşı korur ve çevrimiçi ortamda güvenliğini artırır (Kömürkara, 2025).

1.2.4. Dijital Okur-Yazarlık Boyutu

Dijital okuryazarlık, teknolojinin kullanımına dair öğrenme ve öğretme süreci olarak tanımlanmaktadır (Ribble, 2011). Dijital okuryazarlık kavramı; sadece bilgilerin bulunması, analiz edilmesi ve kullanılması olarak görülmemeli; yazılım kullanma yeterliliği ve teknik aksaklıkları giderme gibi birçok yeteneği de kapsamaktadır. Vatandaşlık rollerinin dijitalleştiği bu devirde okuryazarlık becerisi her bireyi ilgilendirmektedir. Özellikle eğitim alanında dijital okuryazarlığa öncelik verilmelidir (Som Vural, 2016). Aldemir ve Avşar (2020) dijital okuryazarlığı, dijital ağ sınırsız bir bilgi kaynağı olarak düşünüldüğünde burada ulaşılmak istenilen bilgilere güvenilir kaynaklar yoluyla ulaşabilme, doğru bilgi edinme ve bilgi paylaşma konularında dijital ağlardan yararlanabilme yeteneği olarak açıklamaktadır.

1.2.5. Dijital Etik Boyutu

Etik, adaletli yapılar içerisinde, başkalarıyla birlikte ve başkaları için "iyi yaşam" olarak açıklanabilir (Çakmak, 2016). Dijital etik ise dijital ortamda bireyin uyması gereken davranış standartları olarak tanımlanır (Ribble and Bailey, 2007). Bireylerin hem çevrimiçi hem de çevrimdışı ortamlarda etik kurallara uyması büyük önem taşımaktadır. Online ortamlarda dijital araçların kullanımı sırasında, diğer bireylerin haklarına saygı duyulmalı ve sorumlulukların farkında olunması gerekmektedir. Etik kurallara uygun hareket ederek, çevrimiçi ortamlarda ahlaki davranış kurallarına uymalı ve doğru bir ifade şekli kullanılmalıdır. Çevrim içi ortamlarda etik kavramı, aktif ve nitelikli dijital vatandaşın önem verdiği bir kavramdır. Aksi durumda kışkırtıcı paylaşımların ve siber zorbalık olaylarının artmasına neden olacaktır. Dijital becerilerin artırılması dijital yerli olarak adlandırılan genç nesil için kritik bir öneme sahiptir. Bu doğrultuda, dijital vatandaşlık yeterliliklerinin geliştirilmesine ihtiyaç duyulmaktadır (Anılğan Tayanç, 2024).

1.2.6. Dijital Kanun Boyutu

Dijital kanun, bireyin eylemleri için uyulması gereken elektronik sorumluluk olarak tanımlanmaktadır (Ribble, 2011). Dijital kanun; sanal ortamda geçerli norm, yasa ve politikalar hakkında bireyin bilinçli olması olarak tanımlanmaktadır (Çubukçu ve Bayzan, 2013). Dijital teknolojilerin kullanılması ile oluşan suçlar, bilişim suçları ve siber suçlar olarak adlandırılmaktadır. Sanal ortamlarda bilişim sistemlerini bozma, dolandırıcılık, veri yok etme, dijital kimlik hırsızlığı, bankacılık sistemlerini kullanarak insanları kandırma, izinsiz belge indirme ve yayma bilişim suçları kapsamındadır (Ribble and Bailey, 2007). Dijital vatandaşlığın alt boyutlarından biri de dijital kanundur. Bireylerin, dijital ortamda hangi durumların suç sayıldığını ve ne gibi müeyyidelerin uygulanacağına dair bilgilendirilmesi gerekmektedir (Lüy, 2020).

Dijitalleşmenin hızlı ilerlemesi, çeşitli riskleri de ortaya çıkarmıştır. Bu riskler dijital vatandaşa belli görev ve sorumluluklar yüklemektedir. Dijital vatandaşın görevleri arasında; siber suçlar olarak adlandırılan ve bilgi teknolojileri sistemine bağlı olarak işlenen kişisel verileri ele geçirme, şifre çalma, iletişimin engellenmesi, dolandırıcılık gibi suçlar ile sosyal medya ortamlarında, zorbalık, ifade

özgürlüğü ihlali, şantaj, itibar zedeleme gibi suçların da kanun önünde cezai yaptırımlarının olduğunu bilinmesi ve bu konuda diğer bireylerin bilgilendirmesi yer almaktadır (Çalışkan, 2023). Güncel hayatta suç sayılabilecek birçok davranış, çevrimiçi ortamda sergilendiğinde de suç sayılmaktadır. Dijital vatandaşın, bu davranışların dijital ortamda da suç sayılabileceğini bilmesi, farkındalıkla hareket etmesi ve çevrimiçi ortamda suç işleyen bireyleri ilgili kuruma bildirmesi büyük bir önem arz etmektedir.

1.2.7. Dijital Hak ve Sorumluluklar Boyutu

Hak; bireylere yasa, gelenek, toplumsal bilinç ve yaratıcı gibi bir otorite tarafından tanınan özgürlük veya sosyal ilişkiler yönünden normatif olarak tanınan davranış serbestliği olarak tanımlanabilmektedir (Cevizci, 1996). Dijital hak ve sorumluluk, sanal dünyadaki bireylere verilen özgürlük ve gerekliliklerdir; dijital vatandaşlığın temeli kabul edilen bu unsurlar, kişilere online alanlarda kendilerini ve başkalarını koruma yollarını göstermektedir (Yılmaz, 2020). Eğitim-öğretim ortamlarında öğrencilere erken yaşlarda sorumluluk bilinci kazandırılarak öğrenciler dijital hak ve sorumluluklarını geliştirebilir. Bireyler, gerçek ve dijital dünya arasındaki ilişkinin ve farklılıkların bilincinde olmalı; hak ve sorumlulukların birbirini etkilediğini bilmelidir (Afacan ve Kılıç Afacan, 2024).

Ribble (2011), dijital hak ve sorumluluklar konusunda yaşanan sorunları şu şekilde sınıflandırmaktadır:

- Dijital teknolojileri kullanım politikaları kapsamında oluşan sorunlar.
- Çevrimiçi araçların kullanımına uyulmadığında ortaya çıkan etik sorunlar.
- Çalışmalarda ve ödevlerde yaşanan kopya sorunu.
- Kimlik hırsızlığı, siber zorbalık, tehdit, dolandırıcılık ve çevrimiçi alanların uygunsuz kullanımı

Bu kategorilerden hareketle Sari (2019) dijital vatandaşların sorumluluklarını aşağıdaki şekilde sıralamıştır:

- Çalışmalarda yararlanılan kaynaklara atıfta bulunmak.
- Siber zorbalık, tehdit ve olumsuz durumları yetkili makamlara bildirmek.
- Fikri mülkiyet hakkına saygı duymak ve prosedürleri uygulamak.
- Dolandırıcı ve kimlik hırsızlarına karşı korunmak.

Dijital teknolojilerin kullanımında okuryazar olmak.

Çevrimiçi ortamda kendini ifade etmek, günlük hayatta ifade etmek kadar önemli bir hal almıştır. İnternet, bu noktada tüm bireylerin özgür olarak kendini ifade edebildiği bir platform olma özelliğine sahiptir. Ancak; bu ifade özgürlüğünün başkalarının kişisel haklarını ihlal etmeden hak ve sorumluluklar çerçevesinde denge kurması önemlidir.

1.2.8. Dijital Sağlık Boyutu

Dijital sağlık, bireyin çevrim içi ortamda bedensel ve ruhsal olarak iyi hissetme durumu olarak tanımlanmıştır (Ribble, 2011). Dijital teknolojilerin kullanımıyla meydana gelebilecek her türlü sağlık sorununu tanıma ve bunlarla baş edebilme becerisi, dijital sağlık olarak ifade edilmektedir (Kocadağ, 2012).

Dijital dünyada sağlık boyutu genel olarak olumsuz yönleriyle karşımıza çıkmaktadır. Bireyler, çevrimiçi teknolojileri kullanırken hem fiziksel hem de ruhsal birçok sorunla karşılaşabilmektedir. Bu sorunların başında kas-iskelet yapısının bozulması, oyun ve internet bağımlılığı nedeniyle çocuklar ve gençlerde oluşan psikolojik bozukluklar ve benzeri birçok sorun giderek artmaktadır. Bu perspektiften bakıldığında, internet ve içerikleri dijital vatandaşlığın dijital sağlık boyutunu doğrudan etkileyen unsurlar arasındadır (Çubukçu ve Bayzan, 2013). Çolak (2022) dijital evrende var olabilmenin en önemli kısmının dijital teknolojilere ne zaman ara vermek gerektiğini bilmekten geçtiğini ifade etmektedir.

Dijitalleşmenin sağlıkla ilişkisi olumsuz durumlar üzerinden değerlendirilmemelidir. Teknolojinin etkisiyle sağlık alanında kullanılan mobil uygulamaların sayısı her geçen gün artmaktadır. Başlıcaları; spor aktiviteleri, diyet programları, su içme zamanlayıcıları vb. etkinlikleri takip edebilecekleri uygulamaların kullanımı yaygınlaşmıştır. Türkiye Cumhuriyeti Sağlık Bakanlığı onaylı mobil sağlık uygulamaları geliştirilmiştir. Örneğin; Merkezi Hekim Randevu Sistemi (MHRS), Hayat Eve Sığar (HES) ve E-nabız gibi online sağlık uygulamaları; sağlık çalışanları, vatandaşlar ve işbirlikçileri arasında güvenilir, sürekli ve saygın bir kamu hizmeti sunmayı amaçlayan teknolojinin sağlık alanına katkıları arasında sayılabilmektedir (Parsak, 2021).

1.2.9. Dijital Güvenlik Boyutu

Dijital güvenlik, teknoloji kullanımında güvenliği sağlamak için alınan dijital önlemler olarak tanımlanmaktadır. Elektronik ortamlarda yer alan bilgilerin korunması için stratejiler geliştirilmelidir (Ribble, 2011).

Dijital güvenlik sorunları genellikle aktif durumdaki internet ağı üzerinden gerçekleşmektedir. Kişi veya kişilerin çevrimiçi ortamlarda izinsiz bir şekilde teknolojik altyapılara sızıp bilgileri çalmaları, değiştirmeleri, hizmetleri aksatmaları veya teknolojik araçlara zarar vermeleri dijital güvenlik sorunlarına neden olmaktadır. İnternetin güvenli kullanıma yönelik bilinç eksiklikleri elektronik saldırıya uğramasını da arttırmaktadır (D'Arcy ve Hovav, 2007). Dijital ortamlardaki güvenlik, fiziksel ortamlardaki güvenlik kadar büyük bir önem kazanmıştır.

Ribble (2011), alınabilecek bazı dijital güvenlik önlemlerinin şu şekilde sıralanmıştır;

- Teknolojik ekipman ve ağ güvenliğinin sağlanması,
- Kişisel güvenliğin korunması,
- Siber saldırılara karşı toplumsal güvenliğin sağlanması,
- Teknolojik araçları virüslere karşı korunması,
- Öğrencileri dijital tehlikelere karşı bilgilendirilmesi.

Dijital vatandaşlığın alt boyutları incelendiğinde; bu alt boyutlar bireylerin toplumsal hayatını düzene sokar. Bu sayede bireyin sosyalleşip topluma entegre olmasını kolaylaştırır. (Dedebalı ve Daşdemir, 2019). Bu araç kullanılırken bireyin ihtiyaç duyduğu strateji ve uygulama biçimini tespit etmek için dijital okuryazarlık boyutunun iyi anlaşılması gerekmektedir (Çolak, 2022).

1.3. Okuryazarlık Kavramı

Gündelik hayatta kavramsal ayrım gözetilmeksizin birbiri yerine kullanılsa da okuryazarlık ve okuma-yazma terimleri anlamsal açıdan farklılaşmaktadır. Okuma-yazma kavramı, harflerin yazılması değil; yazarın aktarmak istediğini, okuyucunun analiz etme süreci olarak adlandırılabilir (Gül, 2007). Çetin (2019)'e göre okuryazarlık, yazılı metinle iletişim kurma yetisi olarak açıklanmaktadır.

Kurudayıoğlu ve Tüzel (2010) okuma-yazma ve okuryazarlık arasındaki farklılıklar şu maddelerle belirtilebilir:

- Okuma-yazma, alfabetik düzende kod çözüp ve bu yapıya uygun kod oluştururken; okuryazarlık ise anlam oluşturmaktadır. Kısacası; okuryazarlıkta sabit bir anlam yoktur. Bilakis sürekli tazelenen anlam mevcuttur ve değerlendirme, oluşturma temellidir.
- Okuma-yazmanın sabit bir tanımlaması varken okuryazarlık tanımlaması ise halen devam etmektedir. Okuma-yazma alfabetik simgelerle yazılı metinleri okuyabilme ve yazabilme yeteneği olarak açıklanmıştır. Okuma-yazma kavramı statik denilebilmektedir. Okuryazarlık kavramı ise geliştirilebilen bir beceridir. Okuryazarlık kavramı kendinden önce gelen nesneye göre farklılaşmakta; bilgiye dair bir okuryazarlıkta "bilgi okuryazarlığı", dijital durum için "dijital okuryazarlık" gibi kavramlar oluşmaktadır.
- Okuma-yazma bir grupken; okuryazarlık ise düzeyi belirtmektedir. Dijital okuryazarlık, görsel okuryazarlık vb. yeteneklere sahip olan kişiler o konuda yeterliliğini göstermektedir. Fakat okuma-yazmada ya okuyup/yazarsınız ya da okuyup/yazamazsınız.
- Okuma-yazma bir beceriyi ifade ederken, okuryazarlık bir yeteneği belirtmektedir. Dijital okuryazarlık, görsel okuryazarlık vb. yeteneklere sahip olan kişiler o konuda yeterliliğini göstermektedir. Fakat okuma-yazma da ya okuyup/yazarsınız ya da okuyup/yazamazsınız.
- Harfler, okuma-yazmanın göstergeleri iken okuryazarlığın sembolleri ise "*şeylerdir*".

Teknolojinin gelişmesiyle birçok kavram değişikliğe uğramıştır. Bu değişikliğe ayak uyduran kavramlardan biri de okuryazarlıktır. Okuryazarlık, ilk dönemlerde alfabe okuryazarlığı olarak görülürken gelişen dijital dünya ile birlikte bilgi okuryazarlığı, finansal okuryazarlığı, medya okuryazarlığı ve dijital okuryazarlığı gibi kavramlar ön plana çıkmıştır (Kıyıcı, 2008).

1.4. Dijital Okuryazarlık

Dijitalleşme süreci; içinde bulunduğumuz toplumları değiştirmeye zorlayan, beşeri tarihin dönüşümünü sağlayan ana unsurlardandır. Dijitalleşme sürecinde ve dijital araçların temelinde dijital terimi görülmektedir (Tel, 2023). Dijital kavramı Oxford Languages (2025) tarafından " sayı ile ilgili, sayı temeline dayalı, sayısal "

olarak; Tük Dil Kurumu (TDK) tarafından “sayısal” olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2025).

Temel anlamda okuryazarlık, yazılı dil vasıtasıyla anlamın aktarım sürecidir. Okuryazarlık terimi, Gutenberg'in buluşu ile okuma ve yazma becerilerini kapsayacak biçimde tekrardan şekillenmiş; dijitalleşme ile gelişen görsel medya araçları ile etkileşimde bulunmuş ve okuryazarlık terimi çok boyutlu bir hal almıştır (ELearning, 2015). Dijital araçların gelişmesi ve elektronik kaynaklardan istifade edilmesi ile birçok okuryazarlık terimi alanyazına kazandırılmıştır (Aşıcı, 2009). Dijital okuryazarlık terimi de literatüre giren bu kavramlardan biridir. UNESCO (2023) okuryazarlığı yalnız okuma ve yazma yeteneği şeklinde benimsemenin dışında, çok hızlı bir şekilde değişen ve gelişen dünyada veriyi yorumlama ve verimli şekilde kullanma aracı olarak kabul etmektedir.

Dijital okuryazarlık ilk olarak 1997 yılında Paul Gilster tarafından "Digital Literacy" adlı kitabında yer almaktadır. Gilster (1997), dijital okuryazarlığın yalnızca tuşlara basmaktan ibaret olmadığını, düşünceleri anlama, dijital teknolojik araçlar vasıtasıyla edinilen bilgileri algılama ve uygulama yeteneği şeklinde tanımlamaktadır.

Literatürde dijital okuryazarlığa ilişkin pek çok tanımla karşılaşmak mümkündür. Bu tanımlardan bazıları: Dijital okuryazarlık; bireyin teknolojik araçları ve materyalleri açıklama, bu araçlara ulaşma, denetlenme, kullanma, çözümüleme, tahlil etme, yeni bilgilere erişme, medya içerikleri oluşturma konusundaki yeteneği ve farkındalığıdır (Yeşildal, 2018). Dijital okuryazarlık, bireylerin bilgiye ulaşması için teknolojiyi kullanma, analiz etme, programlama ve yeterli dijital donatıma sahip ortamlarda bu becerileri kullanarak problem çözme yeteneği olarak açıklanmaktadır (Leu, Kinzer, Coiro, Castek and Henry, 2013). Dijital okuryazarlık, bireyin dijital teknolojileri aktif olarak öğrenmesini sağlarken aynı zamanda bu teknolojiler bireysel gelişime de katkı sunmaktadır. Günlük hayatta karşılaşılabilecek sorunları çözecek, toplumsal üretim sürecine aktif katılım sağlayabilecek şekilde dijital teknolojilerin doğru, etkili ve güvenli bir biçimde kullanılma becerileri olarak açıklanmaktadır (Özerbaş ve Kuralbayeva, 2018). Avrupa Komisyonu (2008) dijital okuryazarlığı, dijital yeterliliği sağlamak için gerekli beceri olarak tanımlamaktadır (Mutlu, 2022). Dijital okuryazarlık yetisi yapılan açıklamalar doğrultusunda;

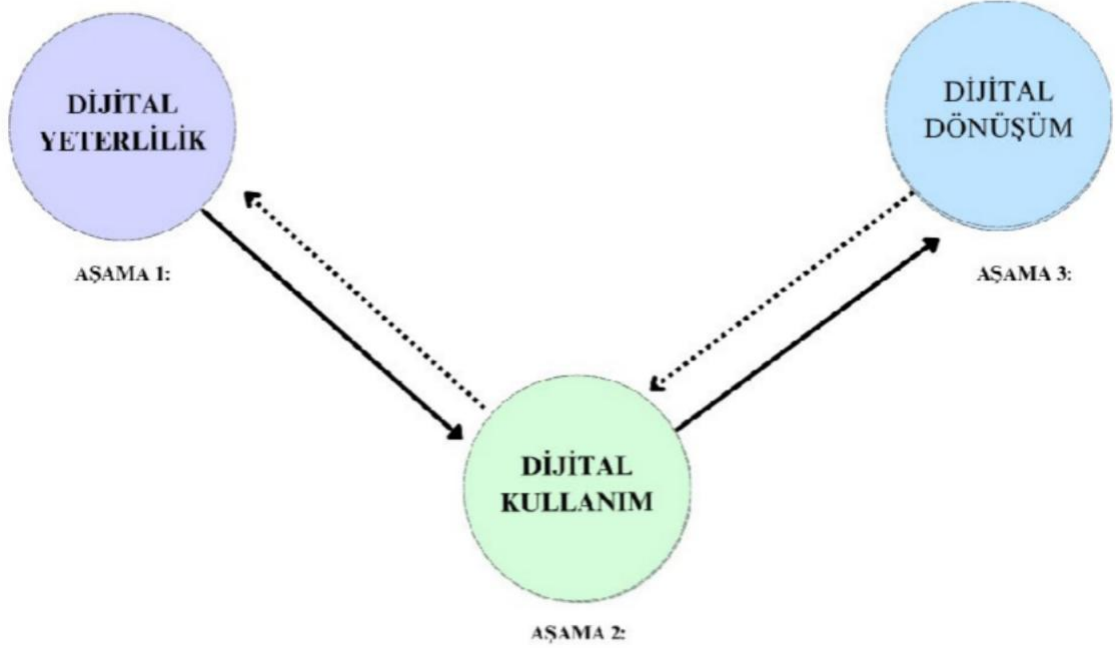
teknolojik araçlar yardımıyla güncel bilgilere erişme, sorunları giderme, veri oluşturma,uygulama, teknolojik gelişmeleri aktif ve verimli biçimde kullanma becerisi olarak tanımlanabilir (Pala ve Başbüyük, 2020).

1.4.1. Dijital Okuryazarlık Aşamaları

Dijital okuryazarlık, Martin ve Grudziecki tarafından 2006 yılında üç aşamada ele alınmıştır:

- **Dijital yeterlilik:** Dijital okuryazarlık, yeterlilik terimi ile ilişkilidir. Dijital yeterlilik aşaması, becerileri, terimleri, tutum ve dijital tutumların aşamalarına değinmektedir.
- **Dijital teknolojilerin kullanımı (dijital kullanım):** Bu aşama uygulama aşamasıdır. Kullanıcıların dijital okuryazarlık yeterliliklerini alanlarında kullanma becerileri olarak ifade edilir.
- **Dijital Dönüşüm:** Dijital teknolojiler güncellik ve üretkenliğin daha da etkinleşip gelişmesini ve profesyonelliğe katkı sağlar. (Martin and Grudziecki, 2006).

Dijital okuryazarlık, dijital teknolojilerle sorgulayıcı bir biçimde bağlantı kurmayı ve ekonomik çıkarlar ile sosyal etkiler de dahil olmak üzere birçok faktörden etkilenebileceğini, teknolojinin sunduğu bilginin nasıl biçimlendirebileceğine dair bir duyarlılık geliştirmeyi barındırmaktadır. Bilginin görsel, işitsel veya yazılı olarak iletilmesi, sunulması anlamlarına da gelmektedir. Çağdaş toplumlarda gelişen dijital teknolojiler; bu bilgileri bulmayı, anlamlandırmayı ve yeniden üretmeyi içerir ve içinde geliştiği toplumsal ve kültürel çevrenin anlaşılmasıyla desteklenmektedir (Payton and Hague, 2010).

Şekil 2 Dijital Okuryazarlık Aşamaları

1.4.2. Dijital Okuryazarlık Bileşenleri

Çeşitli teknolojik kaynakların entegrasyonu nedeniyle çağdaş eğitimde giderek daha önemli bir rol kazanan dijital okuryazarlık kavramının yorumlanmasındaki değişkenlik, dijital okuryazarlığı oluşturan unsurlara da uzanmaktadır. Bawden (2008) ve Payton ve Hague (2010) dijital okuryazarlık bileşenleri için iki farklı sınıflandırma yapmıştır. Bawden (2008) yaptığı sınıflandırmada dijital okuryazarlığın yaygın olarak kabul edilen dört bileşenini tanımlamaktadır. Bu dört bileşen Şekil 3'te özetlenmiştir.

1.Temel Öğeler	2.Bilginin Arka Planı	3.Merkezi Yetkinlikler	4. Tutumlar ve Perspektifler
* Kendiliğinden okuryazarlık	*Bilgi evreni	*Dijital ve dijital olmayan şeyleri okuma- anlama	*Bağımsız öğrenme
*Bilgisayar /BİT okuryazarlığı	*Bilgi temellerinin doğası	*Dijital bilgilerin meydana getirilmesi ve ulaştırılması Bilgilere değer biçilmesi *Bilgi toplanması *Bilgi okuryazarlığı *Medya okuryazarlığı	*Ahlaki/Sosyal okuryazarlık

Şekil 3 Dijital Okuryazarlığın Bileşenleri

Şekil 3'te görüldüğü üzere dijital okuryazarlık dört temel bileşen yapısı; temel öğeler, bilginin arka planı, merkezi yetkinlikler ile tutumlar ve perspektiflerden oluşmaktadır.

Payton ve Hague (2010) dijital okuryazarlığın, karşılıklı olarak etkileşim ve örtüşme kabiliyetine sahip olan sekiz bileşenden oluştuğunu belirtmişlerdir. Bu bileşenler arasında bir hiyerarşi ve sıralama olmadığına dikkat çekmek gerekir.

Şekil 4 Dijital Okuryazarlık Bileşenleri (Payton ve Hague, 2010)

Yaratıcılık: Çeşitli dijital araçlar yardımıyla bilgi üretme, sunma ve yaratıcı düşünme yeteneği olarak tanımlanabilir. Dijital okuryazarlık sadece dijital medya araçlarını kullanmakla sınırlı değildir. Bu sebeple yaratıcılığı teşvik etmek ve desteklemek dijital okuryazarlıkta önemlidir.

İş Birliği: Bilgi ve anlam kazanımı için diğer bireyler ile verimli bir biçimde çalışma yeteneği olarak tanımlanmaktadır. Dijital teknolojilerin sağladığı olanaklar sayesinde ekip çalışmasını içeren birçok fırsat ve sosyal ağ bulunmakta. Bu sosyal ağlarda etkili işler yapabilmek ve oluşan fırsatları değerlendirebilmek için iş birliği önemlidir.

Etkili İletişim: Dijital okuryazar olabilmek için iletişimin büyük bir çoğunluğunun teknolojik araçlar vasıtasıyla kurulması gerekmektedir. Etkili iletişim; diğer kişilerin anlayabileceği bir açıklıkta duygu, düşünce ve bilgileri aktarmaktır.

Bilgiyi Bulma ve Seçme Yeteneği: Teknolojinin ilerlemesi sayesinde bilgiye ulaşmak oldukça kolaylaştırmıştır. Ancak doğru bilgiye ulaşmak da bir o kadar çaba gerektirmektedir. Bu nedenle bilgiyi etkin bir şekilde elde etmek ve değerlendirmek için bilgiyi bulma ve seçme yeteneği önemlidir.

Eleştirel Düşünme: Dijital teknolojik araçlar kullanılarak fikir geliştirme, dijital içerikleri sorgulama, savunma, analiz etme ve değerlendirebilme yeteneğidir.

Kültürel ve Kamusal Anlayış: Bireyin hem kendi hem de toplumun bakış açısının kültürel miras tarafından nasıl etkilendiğini anlamak için gerekli bir beceridir. Dijital dünyanın ürettiği toplumsal ve kültürel ortamları anlamada önemli bir role sahiptir.

E-güvenlik: E-güvenlik bileşeni dijital teknolojileri kullanırken gerekli güvenlik uygulamaları hakkında bilgi sahibi olmayı ve bu uygulamaları kişisel güvenliğini sağlamak amacıyla kullanabilme yeteneğini içermektedir.

Fonksiyonel (İşlevsel) Beceriler: Farklı türden teknolojileri etkili bir biçimde kullanmak ve yenilenen teknolojilere bu bilgileri uyarlama kabiliyetini kapsamaktadır.

1.5. Dijital Vatandaşlık ve Dijital Okuryazar İlişkisi

Teknolojiyi aktif kullanan bireylerin, gerekli tüm donanımlara sahip vatandaşların sanal ortamda hangi eylemlerde bulunup hangilerinde bulunmayacağını bilmelerine dijital vatandaşlık denilmektedir (Görmez, 2016). Dijital vatandaşlık ve alt boyutları dijital çağ insanlarında bulunması gereken özellikler olarak görülmektedir (Görmez, 2017).

Martin (2005) dijital okuryazarlık kavramını,

“Bireylerin dijital araçları ve olanakları dijital kaynakları uygun bir biçimde tanımlama, erişim, yönetme, uyum, değerlendirme, analiz ve sentez, yeni bilgiyi yapılandırma, medya ifadeleri oluşturma ve başkaları ile iletişim kurma, özel yaşam durumları bağlamında yapıcı sosyal eylemlerde bulunma ve bu süreçte yansıtma farkındalığı, tutumu ve yeteneği”

Şeklinde ifade etmiştir. Dijital okuryazarlık; dijital teknolojilerden ve sanal ağdan faydalanarak araştırma yapmak, veri derlemek ve analiz etmek şeklinde açıklanabilir

(Çelik, 2020). Dijital okuryazarlık sadece teknolojiye ulaşım kullanma değil, yaşamın bir evresidir (Kazu ve Erten, 2014).

Dijital teknolojideki gelişim ve değişimler ile dijital araçlar her geçen gün yaşamımızı tüm yönleriyle hakimiyeti altına almaktadır. Geçmişte yalnızca bilgiye erişmek için kullanılan internet; bulunduğumuz çağda ticaret, eğlence, alışveriş, eğitim, sağlık, sosyalleşme alanına da tesir edip hayatın zorunlu bir parçasına dönüşmüştür. Özellikle pandemi sürecinde eğitimin uzaktan verilmesi, eğitim sistemini daha da dijitalleştirmiştir (Ergün, Gürgen, Demiray ve Unutmaz, 2023).

Dijital okuryazarlık, dijital vatandaşlığın bir bileşenidir. Bu becerileri doğru veriye ulaşma, veriyi yorumlama, yaymanın dışında bireyin dijitalde varoluşunu muhafaza etmesini de içermektedir. Hızla gelişen ve değişen dijital dünyada bu yeterlilikler daha elzem hale gelmektedir. Dijital okuryazarlık eğitimden ticarete, sosyal çevreden sağlığa çok farklı yerlere yayılmaktadır. Genel olarak, bilginin doğrusuna ulaşma, tutarlı ve doğru kaynakları ayırt etme ve teknolojik ortamda güvenlik tedbirlerini devam etmek zorunludur. Günümüzde bilgi değişip ve katlanarak ilerlediği için, bireylerin dijital yeterliliklere sahip olması daha sürdürülebilir bir yaşam anlayışı sağlamaktadır (Bozkurt, Hamutoğlu, Liman Kaban, Taşçı, 2021). Dijital vatandaş; sanal ortamda bulunan içerikleri anlama, yazma, okuma ve ilgili alanlarda aktarma gücüne sahip olan, bu içerikleri verimli bir biçimde kullanan bireyler olarak açıklanmaktadır (Karaduman ve Öztürk, 2014)

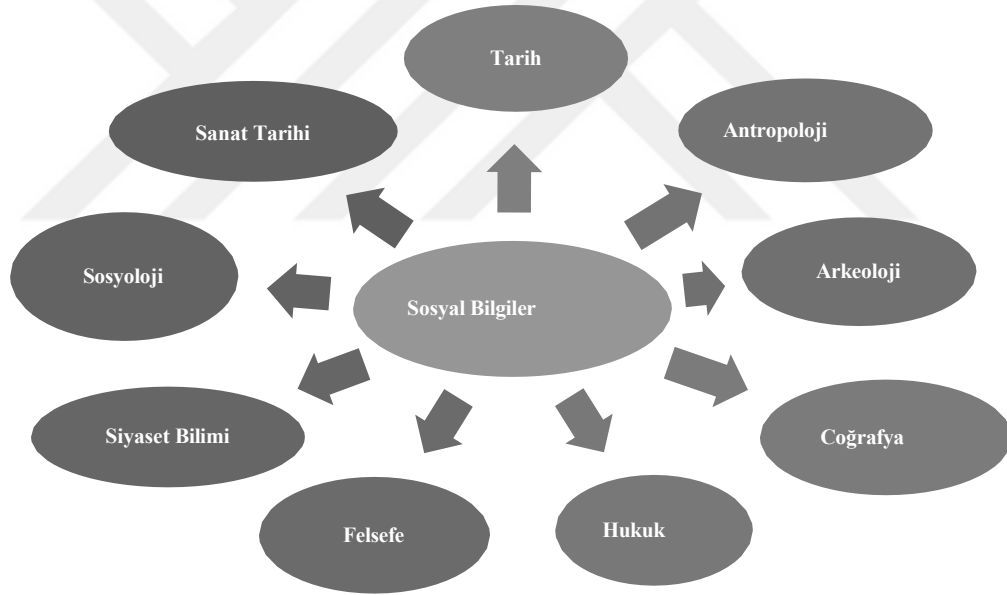
1.6. Sosyal Bilgileri Tanımı ve Kapsamı

Sosyal Sosyal bilgiler kavramı için öz ve genel geçer bir tanımda bulunma hayli güçtür. Bu durumun başlıca sebebi, sosyal bilgiler birçok farklı disiplinden oluşmaktadır (Çetinoğlu, 2013). Sosyal bilgiler; ilköğretim kademesinde eğitim gören öğrencileri yaşama hazırlama, içerisindeki sosyal çevrenin kültürünü benimseme, diğer kültürleri tanıma ve kendi kültürünü diğer kültürlerle analiz etmeyi sağlayan bir disiplinler arası yaklaşım olarak tanımlanmaktadır (Turan ve Ulusoy, 2011). Sosyal bilgiler dersi, değişen ve gelişen dünya şartlarında ulaşılan verilere göre karar alabilen, çözüm üretebilen, sosyal problemlere karşı duyarlı ve sorumluluk alabilen bireyler eğitmeyi amaç edinmiş disiplinler arası bir derstir (Hanaylı, Öztürk, Baysan ve Vural, 2020).

Sosyal bilgiler tanımı, 1921 yılında kurulan Sosyal Bilgiler Eğitimi Ulusal Konseyi (National Council for the Social Studies-NCSS) tarafından yapılmıştır.

“Yapılan tanıma göre; Sosyal bilgiler, öğrencileri yerel, ulusal ve küresel vatandaşlık yaşamına hazırlayan, zaman ve mekandaki bireyleri, toplulukları, sistemleri ve bunların etkileşimlerini inceleyen bir bilimdir (NCSS, 2025).”

Sosyal bilgiler; bireyin toplumsal varoluş çabasını gerçekleştirmek amacıyla; sosyal bilimlerin (tarih, coğrafya, antropoloji, arkeoloji, sosyoloji, felsefe, siyaset bilimi, ekonomi ve hukuk) konularını yansıtan, öğrenme alanlarının ünite veya tema altında birleştirilmesini içeren; bireyin sosyal ve fiziki çevresiyle bağlantısının geçmiş, bugün ve gelecek bağlamında ele alındığı; grup temelli öğretim anlayışı prensibiyle oluşturulmuş bir ilköğretim dersi (MEB, 2005).

Şekil 5: Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Yer Alan Sosyal Bilim Dalları

Sosyal bilgilerin temel unsurlarını sosyal bilimler şekillendirmektedir. Sosyal bilimlere ilişkin olgu ve kavramlar, sosyal bilgilerin kapsamını belirler ve dersin öğretme- öğrenme aşamalarında kullanılmaktadır (Çetinoğlu, 2013).

Sosyal bilgiler eğitiminde üç temel yaklaşım benimsenmiştir (Barr, Barth and Shermish, 1978)

- Vatandaşlık aktarımı olarak sosyal bilgiler,
- Sosyal bilimler olarak sosyal bilgiler,

- Yansıtıcı araştırma olarak sosyal bilgiler.

Türkiye'de sosyal bilgiler dersinin geçmişi, dersi oluşturan disiplinler göz önünde bulundurulduğunda Tanzimat Dönemi'ne kadar uzanmaktadır. Sosyal bilgiler dersinin, ders olarak okutulması 1953'teki V. Milli Eğitim Şurası'nda gündeme gelmiştir. 1953 yılında, sosyal bilgiler dersi Öğretmen Okulları ve Köy Enstitüleri Programı kapsamında okutulmaya başlanmıştır. İlkokullarda ders olarak okutulması ise 1968 İlköğretim Programı kapsamında başlamıştır. 1962 program taslağında tarih, coğrafya ve yurttaşlık dersi, Toplum ve Ülke İncelemeleri dersi olarak okutulsa da 1968 programında dersin adı Sosyal bilgiler adını almıştır. Türkiye'de 1953, 1968, 1969, 1990, 1998, 2005, 2015 ve 2018 yıllarında sosyal bilgiler dersi öğretim programı revize edilmiş ve yeniden yapılandırılmıştır (Çiydem ve Kaymakcı, 2021).

Sosyal bilgiler dersi; 21. yüzyıl becerilerine öğretim programında yer vererek; toplumun değişip, yenilenen gereksinimlerini göz önünde bulundurarak bireylere vatandaşlık yeterlilikleri kazandırmaktadır. Dijital okuryazarlık ise değişen dijital dünyada vatandaşın değişime uyum sağlaması için gerekli becerilerdendir (Kocaer, 2021).

1.7. Sosyal Bilgiler Programında Vatandaşlık ve Dijital Okuryazarlık

Gelişen ve değişen dünyada bilginin temin edilmesi, geliştirilmesi, depolanması, aktarılması ve üretilmesinde yaşanan değişim ile birçok bilgi ve iletişim teknolojisi oluşmuştur. İnsan yaşamına uyum sağlayan dijital teknolojiler; toplumsal, ekonomik, bilimsel, askeri, sosyal ve kültürel mecralarda yenilenme ve dönüşüm devrini başlatmıştır. Bu zaman diliminde, dijital araçlar ve mecraların getirmiş olduğu yenilikler deneyimlenip uyum sağlanmaya çalışıldığı görülmektedir (Eskici ve Altun, 2023). Dijitalleşmenin etkilediği alanlardan biri de eğitimidir. Bireyler, okul hayatı başlamadan önce dijital evren ile etkileşim kurmaktadır. Hayatımıza erkenden ve hızlıca giren, okuldan önce tanışılan dijital teknolojilerin nasıl yönetilip bu teknolojilerden nasıl fayda sağlanabileceği üzerine sorular ve cevaplar aranması gerekmektedir. Dijital vatandaş olarak yetişecek kuşağın eğitimle bilinçlendirilmesi, olası problemler yaşanmadan önlenmesi sağlanacaktır (Kara ve Atasoy, 2019).

Dijital alanlarda; bilgiye ulaşabilme, etkileşim kurma, sosyal yaşama dahil olabilme, ticari faaliyetler yürütebilme, yasal, güvenlik, ahlaki, sağlık düzenlemelerine hakim olma, yerine getirebilmektir. Söz konusu tüm bu konuları uygulayabilmek için dijital teknolojilerden faydalanabilme becerisi dijital vatandaşlık olarak açıklanmaktadır (Pala, 2023). İlköğretim sürecinde verilen dijital vatandaşlık eğitimi hayati bir öneme sahiptir. Nitekim; bir toplumda değişime ayak uyduran, sorumluluk sahibi, günümüzün ihtiyaç duyduğu becerileri yerine getirebilen bireylerin yetiştirilmesinin yolu eğitimden geçmektedir. İlköğretim sürecinde çocuklara; dijital teknolojilerin olduğu alan içerisinde toplum ile uyumlu ve etkili bir şekilde yaşamaları için bilişsel, psikomotor ve duyuşsal boyutlar kazandırılması gerekmektedir (Karaduman ve Öztürk 2014). 21. yüzyılın eğitim anlayışları göz önünde bulundurularak eğitim ortamında dijital vatandaşlık ve alt boyutları eğitimciler tarafından öğrencilere kazandırılmalıdır (Görmez, 2016). Dijital vatandaşlığın alt boyutlarından olan dijital okuryazarlık, dijital içerikleri kavramak ve bunlardan faydalanmak için oluşturulan detaylı bir beceri olarak hem öğrenen hem de öğretene için eğitim sürecinin hız kazanmasını ve etkinleşmesini sağlamaktadır. Birçok derste olduğu gibi sosyal bilgiler dersinde de dijital okuryazarlık becerisi kazandırılması hedeflenmektedir (Bayram, 2020)

Sosyal bilgiler, sosyal bilimlerin eğitsel amaçlarla sadeleştirilmiş halidir (Wesley, 1937: akt. Öztürk ve Kafadar, 2022). Sosyal bilgiler öğretim programı, bireylere eleştirel düşünme becerisini edinmeyi amaçlamaktadır. Sosyal bilgiler öğrencilere ayrıca eleştirel düşünme becerisi de kazandırmayı hedeflemektedir. Toplumsal olaylara çözüm odaklı olma, çeşitli kaynakları eleştirel bakış açısıyla çözümleme ve bilgi temelli karar verme becerilerini geliştirmektedir (Gömleksiz ve Kan, 2009).

Dijital okuryazarlık becerisine sahip dijital vatandaşlar yetiştirmek öğretmen, okul yönetimi ve ailenin ortak çalışmasıyla gerçekleştirilebilir. Okul idaresinin materyal sağlaması, öğretmenin dijital teknoloji kullanımı konusunda rehberlik etmesi ve ailenin çocuklarıyla iletişim kurması topluma etkin ve bilinçli vatandaşlar kazandırılabilir (Gülmez, 2024). Ayrıca öğrenim materyallerinin, modern ve çeşitli olması gerekmektedir. Toplumsal gereksinimlere göre yenilenmeyen bir sosyal

bilgiler ğretim programının geleceği yakalaması imkansızdır (Diktaş, Girgin, Satmaz ve Yabanova, 2025).

2018 Sosyal Bilgiler ğretim Programı (SBP) incelendiğinde Türkiye Yeterlilikler erevesi (TY) alanında sekiz yeterlilik bulunmaktadır. Dijital vatandaşlık kavramı dijital yetkinlikle ilişkilidir (MEB, 2018). 2018 ve 2024 Sosyal Bilgiler ğretim Programları incelendiğinde bireyin her açıdan gelişimini sağlayan bütüncül bir eğitim sistemidir. 2024 Sosyal Bilgiler ğretim Programı (SBP), toplumun ve bireyin ilerlemesinde son derece önemlidir.

2018 ve 2024 Sosyal Bilgiler ğretim Programı çerçevesinde oluşturulan sosyal bilgiler dersinin dijital vatandaşlık ve dijital okuryazarlık ile ilgili özel amaçları;

- *"Bilimsel ve teknolojik gelişmelerin toplumsal hayata etkilerini değişim ve sürekli­lik açısından yorumlayabilmeleri,*
- *ğrenme ve araştırma süreçlerinde bilişim teknolojilerini etkin bir şekilde kullanmaları ve dijital ortamlarda güvenlik ve gizliliğe ilişkin farkındalık kazanmaları amaçlanmaktadır."* (MEB, 2025).

2018 SBDÖP incelendiğinde 7 öğrenme alanının bulunduğu grlmektedir. 2023 programında ise 4,5,6 ve 7. sınıflar düzeyinde 6 öğrenme alanı vurgulanmıştır. Bu ğrenme alanları "Birlikte Yaşamak, Evimiz Dünya, Ortak Mirasımız, Yaşayan Demokrasimiz, Hayatımızdaki Ekonomi, Teknoloji ve Sosyal Bilimler" şeklinde sıralanmaktadır. SBDÖP'nın temel ögelerinden biri de değerlerdir. Değerler sosyal bilgiler dersi ğretim programında "erdem-değer-erdem" erevesinde yer almıştır. Programlar arası bileşenlerden olan sosyal-duygusal öğrenme becerileri, okuryazarlık becerileri ve değerler ğretim programında uygulamalarla ilişkilendirilerek yer almıştır. Sosyal bilgiler dersinin bütüncül ve günlük yaşam dinamikleriyle bağlantılı bir biçimde öğretilmesi amaçlanmıştır. TYMM'nin nihai hedefi, öğrenme ve öğretme süreçlerinde teknolojinin etkin kullanımı ve online ortamlarda güvenlik ve mahremiyete ilişkin bilincin kazandırılmasıdır (MEB, 2024). Sosyal bilgiler dersi, TYMM'nin eğitim hedeflerini hayata geçirecek olan bütüncül bir derstir (ntaş, arıkcı ve oban, 2025). Sosyal Bilgiler Dersi ğretim Programında dijital

vatandaşlığın 9 alt boyutuna yer verilmektedir. Fakat yenilenen programla dijital okuryazarlık boyutunun daha fazla yer aldığı görülmektedir (Dilek ve Gürel, 2024).

1.8. İlgili Araştırmalar

1.8.1 Yurtiçinde Yapılan Araştırmalar

Karaduman (2011), “6. sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Dijital Vatandaşlığa Dayalı Etkinliklerin Öğrencilerin Dijital Ortamdaki Tutumlarına Etkisi ve Öğrenme Öğretme Sürecine Yansımaları” adlı araştırmasında, 6. sınıf öğrencilerinin dijital vatandaşlık becerilerini ölçmeyi amaçlamıştır. Araştırmada deneme modellerinden öntest-sontest ve kontrol grubu olan yarı deneysel model kullanılmıştır. Araştırma bulguları sonucunda, dijital vatandaşlığa dayalı aktivitelerin derste uygulanması öğrenci tutumlarını pozitif yönde etkilediğini; dijital aktivitelerin öğrenci becerileri üzerinde ise anlamlı farklılıklar gösterdiği belirtilmiştir.

Kocadağ (2012), “Öğretmen Adaylarının Dijital Vatandaşlık Düzeylerinin Belirlenmesi” adlı araştırmasında, öğretmen adaylarının dijital vatandaşlık düzeylerini belirlenen değişkenler açısından incelemeyi amaçlamıştır. Araştırma tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda, dijital vatandaşlık düzeyi ile cinsiyet değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunduğu ve kadın öğretmenler aleyhine olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Çubukçu ve Bayzan (2013), “Türkiye’de Dijital Vatandaşlık Algısı ve Bu Algıyı İnternetin Bilinçli, Güvenli ve Etkin Kullanımı ile Artırma Yöntemleri” adlı araştırmasında, dijital vatandaşlık kavramının ilköğretim düzeyindeki öğrenciler tarafından nasıl algılandığını ve bu kapsamda öğrencilerin dijital ortamlardaki davranış eğilimlerini incelemeyi amaçlamıştır. Araştırma bulguları, öğrencilerin dijital vatandaşlıkla ilgili temel ilkeleri kısmen bildiklerini; ancak çevrimiçi etik, güvenlik, sorumluluk ve dijital haklar gibi alt boyutlarda çeşitli eksiklikler bulunduğunu ortaya koymuştur. Çalışma, dijital vatandaşlık eğitiminin öğretim programlarına sistematik bir biçimde entegre edilmesinin gerekliliğini vurgulamakta ve bu alanda yapılan diğer araştırmalarla birlikte değerlendirildiğinde, öğrencilerin dijital ortamlarda daha bilinçli ve sorumlu davranmalarını destekleyecek öğretim uygulamalarının önemini ortaya koymaktadır.

Sakallı (2015), “Sınıf Öğretmeni Adaylarının Dijital Vatandaşlık Düzeyleri ile Siber Zorbalık Eğilimleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” adlı araştırmasında, sınıf öğretmenlerinin dijital vatandaşlık ile siber zorbalık arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırma, ilişkisel tarama modeli kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucunda, dijital vatandaşlık düzeyleri ile internet kullanım becerisi ve günlük kullanım süresi arasında anlamlı bir fark olduğu sonucuna ulaşılrken, siber zorbalık eğilimleri ile internet kullanım becerisi ve günlük kullanım süresi arasında anlamlı bir fark olmadığı sonucuna ulaşmıştır.

Bakır (2016), “Sınıf Öğretmeni Adaylarının Dijital Vatandaşlık Seviyelerinin Dijital Vatandaşlık Alt Boyutlarına Göre İncelenmesi” adlı araştırma, yorumlayıcı paradigmayı benimseyen nitel bir çalışma olarak yürütölmüş ve nitel araştırma desenlerinden özel durum çalışması olarak gerçekleştirilmiştir. Uygulanan anket sonucunda öğretmenlerin dijital vatandaşlık düzeylerinin yüksek olduğunu tespit etmiştir. Ancak görüşme ve gözlemlerden sağlanan bulguların anket sonuçları ile uyumlu olmadığı sonucuna ulaşmıştır.

Aslan (2016), “İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Dijital Vatandaşlık Davranışlarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi (Fırat, Dicle, Siirt, Adıyaman Üniversiteleri Örneği)” adlı araştırmasında, ilköğretim sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital vatandaşlık davranışlarını ve alt boyutlarını incelemeyi amaçlamıştır. Bu çalışmada karma araştırma yöntemi kullanmıştır. Araştırma sonucunda, öğretmen adaylarının dijital vatandaşlık düzeylerinin yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Vural (2016), “Üniversite Öğrencilerinin Bakış Açısıyla Dijital Vatandaşlık Göstergelerinin İncelenmesi” adlı çalışmada, dijital vatandaşlık kavramının öğrenci davranışları ve öğrenme süreçleri üzerindeki etkilerini incelemeyi amaçlamıştır. Araştırma, tarama modeli kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonuçları; öğrencilerin dijital bilgi ve farkındalık düzeylerinin, dijital vatandaşlık becerilerinin gelişiminde belirleyici bir rol oynadığını göstermektedir.

Aygün (2019), “Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin ve Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Dijital Vatandaşlık Durumlarının İncelenmesi” adlı çalışmada, sosyal bilgiler öğretmenlerinin ve öğretmen adaylarının dijital vatandaşlık durumlarının incelenmesini amaçlamıştır. Araştırmada açımlayıcı karma araştırma yöntemi

kullanılmıştır. Dijital vatandaşlık becerileri yönünden yeterli seviyede oldukları, cinsiyet değişkenine göre ise erkekler lehine bir bulguya ulaşılmıştır. Öğretmen adaylarının öğretmenlere oranla dijital ortamlarda daha fazla faaliyette bulundukları gözlemlenirken, internetin kullanım süreleri ile dijital vatandaşlık arasında negatif bir korelasyon tespit edilmiştir.

Yaman (2019), “Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Dijital Okuryazarlık Düzeylerinin İncelenmesi (Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Örneği)” adlı araştırmasında, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık düzeylerini çeşitli değişkenler açısından incelenmeyi amaçlamıştır. Araştırma amacına yönelik nicel araştırma yöntemlerinden biri olan tarama modelinde çalışılmıştır. Araştırma sonucuna göre; sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık düzeyleri ile cinsiyet, yaş, aile durumu, mezun olunan lise türü değişkenleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık düzeyleri ile internette geçirilen süre, sosyal ağları kullanma, kişisel bilgisayar sahipliği ve öğrenim görülen sınıf düzeyi değişkenleri arasında ise anlamlı bir fark olduğuna ulaşılmıştır.

Dinlemez (2021), “Türkçe Öğretmeni Adaylarının Dijital Okuryazarlık Düzeyleri ile Dijital Vatandaşlık Düzeyleri Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi” adlı araştırmasında, Türkçe öğretmeni adaylarının dijital vatandaşlık ve dijital okuryazarlık düzeylerini ve iki kavram arasındaki ilişkiyi analiz etmeyi amaçlamıştır. Araştırma amacına yönelik nicel araştırma yöntemlerinden biri olan tarama modelinde çalışılmıştır. Araştırmanın sonucunda, Türkçe öğretmeni adaylarının dijital vatandaşlık ve dijital okuryazarlık düzeylerinin yüksek olduğu tespit edilmiştir. Türkçe öğretmeni adaylarının dijital vatandaşlık düzeyleri ile bir gün içerisinde internette harcanan zaman, cinsiyet ve sınıf düzeyi değişkenleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmazken yaş değişkeni ile dijital vatandaşlık düzeyi arasında anlamlı bir ilişkiye ulaşılmıştır. Türkçe öğretmeni adaylarının dijital okuryazarlık düzeyi ile bir gün içinde internette harcanan zaman değişkeni arasında anlamlı bir ilişki bulunurken, sınıf düzeyleri ve dijital okuryazarlık düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Kocaer (2021), “Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Dijital Okuryazarlık Becerilerine Yönelik Öz Yeterlik Algılarının İncelenmesi” adlı araştırmasında,

sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık öz yeterlik becerilerinin incelenmesini amaçlamıştır. Araştırma amacına yönelik nicel araştırma yöntemlerinden biri olan tarama modelinde çalışılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre; cinsiyet, yaş, anne eğitim seviyesi değişkenlerinden anlamlı bir farklılık tespit edilmezken; baba eğitim seviyesi, dijital ağları aktif kullanma ve kişisel bilgisayara sahip olma gibi değişkenlerde anlamlı farklılıkların olduğu ortaya konulmuştur.

Özer (2021), "Sınıf Öğretmenlerinin 21. Yüzyıl Becerilerine Yönelik Yeterlilik Algıları ile Dijital Okuryazarlık Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" adlı araştırmasında, sınıf öğretmenlerinin modern çağ becerileri ve yeterliliklerinin dijital okuryazarlıkla ilişkisi incelenmiştir. Betimsel araştırma yöntemi ve ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, elde edilen verilerde sınıf öğretmenlerinin dijital okuryazarlık düzeylerinin tutum, teknik, bilişsel ve sosyal alt boyutta yüksek olduğu tespit edilmiştir. Dijital okuryazarlığın bilişsel alt boyutu kıdem yılı değişkenine göre anlamlı farklılık göstermiştir. Sınıf öğretmenlerinin dijital okuryazarlık düzeyleri ve 21. yüzyıl becerileri algıları arasında orta düzeyde anlamlı pozitif bir korelasyon olduğu görülmektedir.

Parsak (2021), "Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Dijital Vatandaşlık Düzeylerinin Dijital Vatandaşlık Alt Boyutlarına göre İncelenmesi" adlı çalışmada, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital vatandaşlık düzeylerini, çeşitli değişkenler açısından inceleyerek farklılıkları analiz etmiştir. Araştırma amacına yönelik nicel araştırma yöntemlerinden biri olan tarama modelinde çalışılmıştır. Araştırma sonucunda, öğretmen adaylarını dijital vatandaşlık düzeyleri yükserken, dijital vatandaşlık alt boyutlarında farklılıklar bulunmuştur.

Çolak (2022), "Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Dijital Vatandaşlık Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi" adlı araştırmasında, dijital vatandaşlık çeşitli değişkenler bakımından incelenmiştir. Nicel araştırma yöntemlerinden olan ilişkisel tarama yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda, dijital vatandaşlık düzeyi ile sınıf düzeyleri, aylık gelir durumu ve internet kullanımı gibi değişkenler arasında anlamlı fark saptanırken, cinsiyet değişkeni ile anlamlı bir fark saptanmamıştır. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital vatandaşlık düzeyi ve okuryazarlık düzeylerinin yüksek olduğunu belirlemiştir.

Kosdak (2022), “Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Dijital Okuryazarlık Düzeyleri” adlı araştırmasının amacı, sosyal bilgiler öğretmenlerinin dijital okuryazarlık düzeylerini belirlemektir. Araştırma, karma yöntem desenlerinden açımlayıcı sıralı desen kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın nicel veriler sonuçlarında öğretmenlerin dijital okuryazarlık düzeyleri yüksek çıkmasına rağmen, nitel veri sonuçlarında ise düşük çıkmıştır.

Köşker (2022), “Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Dijital Okuryazarlık Beceri Yeterlilik Düzeyleri (Kırşehir Örneği)” adlı araştırmasında, Kırşehir ili özelinde sosyal bilgiler öğretmenlerinin dijital okuryazarlık beceri ve yeterlilik düzeylerini belirlemeyi ve çeşitli değişkenlere göre nasıl farklılaştığını incelemeyi amaçlamıştır. Araştırma sonucunda, sosyal bilgilerin dijital okuryazarlık beceri yeterlilik düzeyinde elde ettiği verilere dayanarak etik ve sorumlulukta çok iyi düzeyde, genel bilgi ve işlevsel becerilerde orta düzeyde, günlük kullanımda iyi düzeyde, profesyonel üretimde az düzeyde, gizlilik ve güvenlikte iyi düzeyde ile sosyal boyut düzeylerinde ise orta düzeyde olduğuna ulaşılmıştır.

Özer (2022), “Sosyal Bilgiler Ders Öğretmeni Adaylarına Uygulanan Dijital Vatandaşlık Eğitim Programının Etkililiği: Bir Model Önerisi” adlı araştırmasında hazırlanan eğitim programının etkililiğini tespit etmeyi amaçlanmıştır. Araştırmada kolay ulaşılabilir örneklem yoluyla 21 sosyal bilgiler öğretmen adayına nicel ve nitel araçlar yoluyla dijital vatandaşlık düzeyleri incelenmiştir. Araştırmada, kullanılan öntest ve sontest ile birlikte uygulanan eğitim aracılığıyla katılımcıların dijital vatandaşlık düzeylerinin gelişimine katkı sağlandığına ve elde edilen nitel veriler yolu ile uygulanan eğitimin amaca uygun, eğitimin verimli ve nitelikli bulunduğu tespit edilmiştir.

Balcı (2023), “Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Dijital Okuryazarlık Yetkinliklerinin Web 2.0 Araçları Kullanım Durumuna Etkisi” adlı araştırmasında, sosyal bilgiler öğretmenlerinin dijital okuryazarlık yetkinlik düzeylerini tespit ederek, Web 2.0 araçları kullanım durumlarının çeşitli değişkenlerle olan ilişkiyi belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırma, amacına yönelik nicel araştırma yöntemlerinden biri olan tarama modelinde çalışılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, dijital okuryazarlık yetkinlikleri cinsiyet değişkenine göre farklılık göstermektedir. Sosyal

bilgiler öğretmenlerinin dijital okuryazarlık yetkinlikleri, Web 2.0 araçlarının kullanımını da etkilemektedir.

Tel (2023), “Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Dijital Okuryazarlık Düzeyleri ile Kültürel Sermaye Yeterlikleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” adlı araştırmasında, sosyal bilgiler öğretmenlerinin dijital okuryazarlık düzeyleri ile kültürel sermaye yeterlik düzeylerinin nasıl olduğunu, sosyal bilgiler öğretmenlerinin dijital okuryazarlık düzeyleri ve kültürel sermaye yeterlikleri arasında bir ilişkinin olup olmadığını belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırma amacına yönelik nicel araştırma yöntemlerinden biri olan tarama modelinde çalışılmıştır. Araştırmanın sonucunda; sosyal bilgiler öğretmenlerinin dijital okuryazarlık düzeylerinin cinsiyete, yaşa, medeni duruma, hizmet süresine (mesleki kıdem yılı), hizmet içi eğitim sıklığına göre anlamlı bir fark gösterdiği; internet kullanım süresinin ise anlamlı fark göstermediği görülmüştür Sosyal bilgiler öğretmenlerinin dijital okuryazarlık düzeyleri ile kültürel sermaye yeterlik düzeyleri arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişkiye ulaşılmıştır.

Anılğan Tayanç (2024), “Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Dijital Vatandaşlık Konusuna İlişkin Eğitim Standartlarına Yönelik Öz-Yeterlilikleri (Ege Bölgesi Örneği)” adlı araştırmasını, dijital vatandaşlık kavramına ilişkin bilgi düzeylerinin belirlenmesi amacıyla gerçekleştirmiştir. Araştırma amacına yönelik nicel araştırma yöntemlerinden biri olan tarama modelinde çalışılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre; öğrenim görülen üniversitenin ile alt boyutların ortalama puanları arasında istatistiksel anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Demir (2024), “Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Dijital Okuryazarlık Beceri Algılarının Değerlendirilmesi” adlı araştırmasında, sosyal bilgiler öğretmenlerinin dijital okuryazarlık algılarını incelemiştir. Araştırmada, nicel araştırma yöntemlerinden biri olan tarama modelinde çalışılmıştır. Araştırmanın sonucunda, öğrenim kademesi, yaş ve mesleki kıdem yılı öğretmenlerin dijital okuryazarlık algılarında anlamlı farklılık gösterirken, teknolojik araçlara sahip olmak ise anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

Gülmez (2024), “Ortaokul 7. Sınıf Öğrencilerinin Dijital Vatandaşlık ve Dijital Okuryazarlık Becerilerinin Geliştirilmesine Yönelik Bir Eylem Araştırması” adlı araştırmasında, ortaokul 7. sınıf öğrencilerinin dijital okuryazarlık ve dijital

vatandaşlık becerilerini incelenmeyi ve etkinlikleri uygulayarak öğrencilerin beceri gelişimi hakkında bilgi elde etmeyi amaçlamıştır. Araştırma amacına yönelik nicel araştırma yöntemlerinden biri olan eylem araştırması modelinde çalışılmıştır. Araştırma sonucunda öğrencilerin dijital vatandaşlık ve dijital okuryazarlık düzeylerinin ortalama ve geliştirilebilir olduğuna ulaşılmıştır.

Özçelik (2024), “Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Dijital Okuryazarlık Öz-Yeterlik Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi” adlı araştırmasında, dijital okuryazarlık öz-yeterliliklerin yaş, cinsiyet, sınıf kademesi, internet kullanımı gibi değişkenler arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Nicel araştırma yöntemlerinden tarama modelinde çalışılmıştır. Araştırmada, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık öz-yeterlik seviyelerinin yüksek saptanmış ve yaş, sınıf düzeyi değişkenlerinde ise anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır. Fakat dijital okuryazarlık öz-yeterlilik becerileri ile cinsiyet, interneti kullanım amacı, teknolojik yenilikleri takip etme durumu değişkenlerinde ise istatistiksel bir anlamlı fark saptanmamıştır.

Tekkoyun (2024), “Okul Öncesi Öğretmenlerinin Dijital Okuryazarlık Düzeyleri ile Dijital Vatandaşlık Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” adlı araştırmasında, okul öncesi öğretmenlerinin dijital vatandaşlık ve dijital okuryazarlık düzeylerini belirleme, bunların öğretmenlerin kişisel özelliklerinden etkilenip etkilenmediğini incelemeyi amaçlamıştır. Araştırma amacına yönelik nicel araştırma yöntemlerinden biri olan tarama modelinde çalışılmıştır. Araştırmada ulaşılan veriler ışığında; okul öncesi öğretmenlerinin dijital okuryazarlık madde ve alt boyutlarda genel olarak yüksek düzeyde olduğu, profesyonel üretim alt boyutunda orta düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Okul öncesi öğretmenlerinin dijital vatandaşlık düzeylerinin maddelere göre anlamlı bir farklılık gösterirken, dijital vatandaşlık düzeyi; internette politik aktivizm ve ağ etkenliği alt boyutlarında orta düzeyde, yerel farkındalık ve eleştirel bakış açısı alt boyutlarında yüksek, teknik beceriler boyutunda çok yüksek düzeyde olduğunu tespit etmiştir.

1.8.2 Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

Suppo (2013), "Pensilvanya Kamu Okullarında Dijital Vatandaşlık Eğitimi: Okul Yöneticilerinin İfade Edilen İnançları ve Mevcut Uygulamalar" adlı

araştırmasında, okul yönetiminin, eğitim programı ve teknoloji koordinatörlerinin dijital vatandaşlık uygulamalarına dair görüşlerini, yaş ve cinsiyet gibi çeşitli değişkenler kapsamında incelemeyi amaçlamıştır. Araştırmada nicel araştırma yöntemleri kullanılmış ve veriler çeşitli anketler aracılığıyla toplanmıştır. Araştırmanın sonucunda; yaş, cinsiyet, idari sınıflandırma, coğrafi konum gibi değişkenlerin katılımcıların görüşlerini etkilemediğine ulaşılmıştır.

Al-Zahrani (2015), “Dijital Vatandaşlığa Doğru: Yüksek Öğretim Öğrencileri Arasında İnternet Toplumuna Katılım ve Katılımı Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi” adlı araştırmasında, üniversite öğrencilerinin çevrim içi ortamlara katılımını etkileyen değişkenleri inceleyip dijital vatandaşlık düzeylerini kavramayı hedeflemektedir. Dijital vatandaşlığı etkileyen faktörler; internet tutumu, bilgisayar öz-yeterliliği ve bilgisayar uzmanlığı konularını ölçekler ile elde edilen bulgularla açıklamaktadır. Araştırma sonucunda, katılımcıların internet kullanımı ve bilgisayar kullanma deneyimi ile dijital vatandaşlık düzeyleri arasındaki ilişkisinin yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Snyder (2016), “Sosyal Medya ve Küresel İşbirlikçi Proje Uygulamalarının Ortaokul Öğrencilerinin Dijital Vatandaşlık Gelişim Etkilerine Yönelik Öğretmenlerin Algısı” adlı araştırmasında, öğretmenlerin gözünden öğrencilerin dijital vatandaşlık düzeylerinin küresel çaplı iş birlikli/erişimli eğitim projeleri ve sosyal medyadan etkilenip etkilenmediğini çözmeyi amaçlamıştır. Araştırma nitel araştırma yöntemi kapsamında çeşitli ölçeklerden veri toplanarak gerçekleştirilmiştir. Araştırmasında, incelenen web siteleri üzerinden, öğrencilerin bu türden uluslar üstü ortamlara katılıyor olmasının küresel bir dijital vatandaşlık paydasında buluşmanın bir yolu olabileceği ve bu ülkelerin eğitim sistemlerini de anılan duruma uygun olarak tasarlamının önemli olduğuna değinmiştir.

Payne (2016), “Beşinci Sınıfta Dijital Vatandaşlık Öğretimi Üzerine Bir Vaka Çalışması”, sınıf öğretmenleri tarafından dijital vatandaşlık kavramının ve standartlarının öğretilmesi inceleyen bir çalışmadır. Araştırmanın verileri nitel araştırma yöntemleriyle toplanmıştır. Nitel veriler; ders planları, yüz yüze görüşmeler, sınıf gözlemleri ve takip görüşmelerinden elde edilmiştir. Toplanan veriler ışığında, katılımcı öğretmenlerin dijital vatandaşlık yeterliliklerinin istenilen

düzeyde olmadığını ve dijital vatandaşlık konusunda bilgi aktarımında bulunamadıklarını sonucuna varılmıştır.

Peled (2021), “Öğretmen Adaylarının Dijital Okuryazarlığa İlişkin Öz Algıları: İsrail Örneği.” adlı araştırmasında, İsrail’deki öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık konusundaki bakış açılarını incelemeyi amaçlamıştır. Öğretmen yetiştirme programlarına kayıtlı 1265 öğrenciye yapılan anket aracılığı ile veriler toplanmıştır. Çalışmada ulaşılan bulgular, öğrencilerin dijital okuryazarlık yeteneklerine güvendiklerini ifade etmelerine rağmen; 21. yüzyıl becerilerinin önemli bir yönü olan bilgiyi eleştirel analiz edebilme ve değerlendirebilme noktasında zorlandıklarını ve etik farkındalık eksikliği sergilediklerini göstermektedir. Buna ek olarak yapılan çalışmada öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık algıları ile cinsiyetleri arasında anlamlı bir ilişki olmadığı görülmektedir.

3. YÖNTEM

Bu bölümde; araştırmanın modeli, evren ve örnekleme, veri toplama ve analiz süreci ele alınmıştır.

2.1 Araştırma Modeli

Çalışmanın araştırma modeli olarak nicel araştırma yöntemlerinden biri olan ilişkisel tarama modeli tercih edilmiştir. Nicel araştırmalarda sayısal veriler kullanılarak olgular bağımsız bir şekilde analiz edilip elde edilen sonuçlardan hareketle genellemeler yapılabilir. Nicel araştırmalar, beş duyu organı aracılığıyla kavranan yapılardır (Büyüköztürk vd., 2014) İlişkisel tarama modeli, araştırılan olay veya durumun mevcut halinin betimlenmesine ve ortaya çıkmasına neden olan ilişkiselliği saptamaya yöneliktir (Karasar, 2014).

2.2 Evren ve Örneklem / Araştırma Grubu

Çalışmanın evrenini, 2024-2025 eğitim yılında Türkiye'deki ortaokullarda görev yapan sosyal bilgiler öğretmenleri, örneklemini ise Van iline bağlı devlet ortaokullarında aktif görev yapan sosyal bilgiler öğretmenleri oluşturmaktadır. Çalışmanın örnekleminin belirlenmesinde kolay ulaşılabilir örneklem yöntemi tercih edilmiştir. Kolay ulaşılabilir örneklem yönteminde hedeflenen durum, gönüllü tüm bireylerin yer alabilmesidir. Katılımcı sayısı hedeflenen örneklem sayısını tamamlayana kadar devam etmektedir. Kolay ulaşılabilir örneklem yönteminde, işgücü, para ve zaman yitimin engellenmesi esas alınarak kolay ve hızlı ulaşılabilen aynı zamanda uygulama yapılan birimlerden örneklem alınmaktadır (Büyüköztürk vd., 2014; Karasar, 2014). Bu çalışma kapsamında araştırmacı, zaman ve ekonomik koşullar itibarıyla çalışmayı ikamet ettiği ilde yapmak durumunda kalmıştır. Çalışmaya gönüllü olarak katılmak isteyen 453 sosyal bilgiler öğretmeni örnekleme dahil edilmiştir. Çalışmanın örneklem grubunda yer alan sosyal bilgilerin sosyo-demografik özellikleri Tablo 1'de verilmiştir:

Tablo -1 Katılımcıların Sosyo-Demografik Özellikleri 1

Değişken	Özellik	f	%
Cinsiyet	Erkek	229	50.6
	Kadın	224	49.4
	Toplam	453	100
Mesleki Kıdem	1-5 yıl arası	190	41.9
	6-10 yıl arası	164	36.2
	11-20 yıl arası	88	19.4
	21 yıl ve üzeri	11	2.4
	Toplam	453	100
Günlük İnternet Kullanım Süresi	0-2 saat arası	61	13.5
	2-4 saat arası	198	43.7
	4-6 saat arası	134	29.6
	6-8 saat arası	40	8.8
	8-10 saat arası	9	2.0
	10 saat ve üzeri	11	2.4
	Toplam	453	100

Tablo 1'e bakıldığında; araştırmaya katılanların cinsiyet dağılımının dengeli olduğu, katılımcıların %49.4'ünün (224 kişi) kadın, %50.6'sının (229 kişi) ise erkek olduğu görülmektedir. Mesleki kıdem değişkeni incelendiğinde katılımcıların büyük bir kısmının 1-5 yıl arası kıdeme sahip olduğu (%41.9; 190 kişi) anlaşılmaktadır. Bunu %36.2 ile (164 kişi) 6-10 yıl arası, %19.4 ile (88 kişi) 11-20 yıl arası ve %2.4 ile (11 kişi) 21 yıl ve üzeri kıdeme sahip olanlar takip etmektedir. Bu dağılım, katılımcıların çoğunluğunun meslek yaşamlarının ilk dönemlerinde yer aldıklarını göstermektedir. Tablodaki bilgiler günlük internet kullanım süresi açısından değerlendirildiğinde ise katılımcıların önemli bir kısmının 2-4 saat arası internet kullandığı (%43.7; 198 kişi) görülmektedir. Bunu %29.6 ile (134 kişi) 4-6 saat arası internet kullananlar ve %13.5 ile (61 kişi) 0-2 saat arası kullananlar izlemektedir. Daha uzun süre internet kullananların oranı ise görece düşüktür; %8.8'i (40 kişi) 6-8 saat arası, %2.0'si (9 kişi) 8-10 saat arası ve %2.4'ü (11 kişi) 10 saat ve üzeri internet kullanmaktadır. Bu bulgular, katılımcıların çoğunluğunun günlük internet kullanım süresinin orta düzeyde olduğunu göstermektedir.

2.3 Veri Toplama Araçları

Çalışmada veri toplama araçları olarak “Demografik Bilgi Formu”, “Dijital Okuryazarlık Ölçeği” ve “Dijital Vatandaşlık Ölçeği” kullanılmıştır. Veri toplama araçlarına ilişkin bilgiler, başlıklar halinde aktarılmıştır.

2.3.1 Demografik Bilgi Formu

Örneklemin demografik bilgilerini belirlemek amacıyla araştırmacı tarafından uzman görüşleri alınarak hazırlanan “Demografik Bilgi Formu” kullanılmıştır. Bu formda sosyal bilgiler öğretmenlerinin demografik bilgilerini elde etmeye yönelik cinsiyet, yaş, mesleki kıdem ve günlük internet kullanım süresi olmak üzere dört adet soru yer almaktadır.

2.3.2 Dijital Vatandaşlık Ölçeği

Araştırmada sosyal bilgiler öğretmenlerinin dijital vatandaşlık yeterliliklerini tespit etmek amacıyla dijital vatandaşlık ölçeği kullanılmıştır. 7’li Likert tipi ölçek, Erdem ve Koçyiğit (2019) tarafından geliştirilmiş olup 18 madde ve “İnternette Politik Aktivizm: (1-6)”, “Teknik Beceriler: (7-10)”, “Yerel/Küresel Farkındalık: (11-12)”, “Eleştirel Bakış Açısı: (13-15)” ve “Ağ Etkenliği: (16-18)” olmak üzere beş boyut içermektedir. Ölçeği geliştirenler tarafından ölçeğe yönelik tespit edilen Cronbach Alpha değeri ölçeğin genelinde .88 şeklinde hesaplanmıştır. Ölçeğin bu araştırmanın verilerini toplamaya elverişli olup olmadığını belirlemek için yapılan güvenirlik çalışmasında ise Cronbach alpha değeri, .90 şeklinde bulunmuştur. Cronbach Alpha değerinin .60’ın üzerinde (Özdamar, 2002) çıkması göz önüne alındığında ölçeğin güvenilir olduğu belirlenmiştir.

2.3.3 Dijital Okuryazarlık Ölçeği

Araştırmada sosyal bilgiler öğretmenlerinin dijital okuryazarlık düzeylerini tespit etmek amacıyla Hamutoğlu vd. (2017)’nin "Dijital Okuryazarlık Ölçeği: Türkçe’ye Uyarlama Çalışması" kapsamında üniversite öğrencilerine uygulayarak Türkçeye uyarladığı "Dijital Okuryazarlık Ölçeği" kullanılmıştır. Dijital Okuryazarlık Ölçeği, 17 maddeden ve tutum, teknik, bilişsel ve sosyal olmak üzere 4 faktörden

oluşmaktadır. Ölçekte Kesinlikle Katılıyorum (5), Kesinlikle Katılmıyorum (1) şeklinde sıralanan 5’li Likert tipi bir derecelendirme kullanılmıştır. Hamutoğlu vd. (2017), ölçeğin güvenirliğini belirlemek amacıyla yaptıkları çalışmada Cronbach Alpha değerini ölçeğin genelinde .92 şeklinde bulmuşlardır. Ölçeğin bu araştırmanın verilerini toplamaya elverişli olup olmadığını belirlemek için yapılan güvenirlik çalışmasında ise Cronbach alpha değeri, .92 olarak tespit edilmiştir. Cronbach Alpha değerinin .60’ın üzerinde (Özdamar, 2002) çıkması göz önüne alındığında ölçeğin güvenilir olduğu belirlenmiştir.

2.4 Veri Toplama Süreci

Araştırmaya başlamadan önce araştırmada kullanılan ölçekleri geliştiren araştırmacılarla e-mail aracılığıyla iletişim kurularak ölçek kullanım izni alınmıştır. Daha sonra Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Etik Kurul Başkanlığı’ndan 01.03.2024 –E.95957 tarih ve sayısı ile çalışmanın etik kurallara uygun olduğuna dair Etik Kurul onayı alınmıştır. Ardından Van ili merkezi ve ilçelerinde Millî Eğitim Bakanlığına bağlı ortaokullarda aktif görev yapmakta olan sosyal bilgiler öğretmenlerinden veri toplamak için veri toplama araçları Google Forms uygulaması aracılığı ile elektronik olarak hazırlanmıştır. Bu okullardaki sosyal bilgiler öğretmenlerine e-mail, telefon, WhatsApp grupları ile ulaşılarak gönüllü ve istekli öğretmenlerin ölçekleri doldurmaları istenmiştir. Veriler Van ili genelinde 2024-2025 eğitim-öğretim yılında toplanmıştır.

2.5 Verilerin Analizi

Veri Analiz sürecinin ilk aşamasında verilerin çözümlenmesinde kullanılacak testlerinin belirlenmesi amacıyla verilerin normallik dağılımlarına bakılmıştır. Bu kapsamda verilerin çarpıklık ve basıklık değerleri testi sonuçları irdelenmiştir. Ulaşılan değerler, Tablo 2’de gösterilmiştir:

Tablo-2 Dijital Okuryazarlık Ölçeği ve Dijital Vatandaşlık Ölçeği ile Toplanan Verilerin Çarpıklık ve Basıklık Değerleri

Dijital Okuryazarlık		Dijital Vatandaşlık	
Çarpıklık	Basıklık	Çarpıklık	Basıklık
-.66	1.97	.32	.43

Tablo 2 incelendiğinde her iki ölçekle toplanan verilerin -2.00 ile 2.00 aralığında yer aldığı görülmektedir. Elde edilen değerler (Tabachnick ve Fidell, 2019) göz önüne alınarak verilerin normal dağılım gösterdiği ve çözümlemede paramterik testlerin kullanılması gerektiği anlaşılmıştır. Bu kapsamda veriler arasındaki ilişki, Pearson korelasyon katsayısı hesaplanarak incelenmiştir. Öte taraftan her bir ölçek ile toplanan veriler çözümlenirken bağımsız örneklemeler için t testi ve tek yönlü Anova testi kullanılmıştır. Ayrıca öğretmenlerin düzeylerinin belirlenmesi amacıyla betimsel analiz yapılmıştır.

4. ARAŞTIRMANIN BULGULARI

Bu bölümde araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin dijital okuryazarlık düzeyleri ile dijital vatandaşlık yeterlilikleri arasındaki ilişki irdelenmiştir. Ayrıca öğretmenlerin dijital okuryazarlık düzeyleri ile dijital vatandaşlık yeterlilikleri; cinsiyet, mesleki kıdem yılı ve günlük internet kullanım süresi değişkenleri kapsamında incelenmiştir. Toplanan verilerin çözümlenmesi sonucunda ulaşılan bulgular aşağıda başlıklar halinde sunulmuştur.

4.1 Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Dijital Okuryazarlık Düzeyine İlişkin

Bulgular

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin Dijital Okuryazarlık Ölçeğinden aldıkları puanlar, betimsel çözümleme tekniği ile çözümlenmiştir. Ulaşılan bulgular, Tablo 3'te sunulmuştur:

Tablo -3 Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Dijital Okuryazarlık Ölçeğinden Aldıkları Puanlara Yönelik Betimsel Çözümleme Bulguları

Değişken	Özellik	<i>n</i>	<i>x</i>	<i>ss</i>
Cinsiyet	Erkek	229	3.91	.55
	Kadın	224	3.85	.54
	Toplam	454		
Mesleki Kıdem	1-5 yıl arası	190	3.94	.58
	6-10 yıl arası	164	3.87	.56
	11-20 yıl arası	88	3.81	.50
	21 yıl ve üzeri	11	3.75	.83
	Toplam	453		
Günlük İnternet Kullanım Süresi	0-2 saat arası	61	3.67	.42
	2-4 saat arası	198	3.90	.55
	4-6 saat arası	134	3.93	.51
	6-8 saat arası	40	3.98	.66
	8-10 saat arası	9	4.12	.51
	10 saat ve üzeri	11	3.59	1.23
	Toplam	453		

Tablo 3 incelendiğinde sosyal bilgiler öğretmenlerinin Dijital Okuryazarlık Ölçeği'nden aldıkları puan ortalamalarının genel olarak yüksek düzeyde olduğu görülmektedir. Cinsiyet değişkenine göre incelendiğinde, erkek öğretmenlerin ($x=3.91$) puan ortalamalarının kadın öğretmenlere ($x=3.85$) kıyasla biraz daha yüksek olduğu, ancak her iki grubun da dijital okuryazarlık düzeylerinin yüksek olduğu söylenebilir. Mesleki kıdem değişkenine göre değerlendirildiğinde, öğretmenlerin kıdem süreleri arttıkça ortalama puanlarda belirgin bir değişim gözlenmemektedir. En yüksek ortalama 1-5 yıl kıdeme sahip öğretmenlerde ($x=3.94$) görülürken, en düşük ortalama 21 yıl ve üzeri kıdeme sahip olanlarda ($x=3.75$) saptanmıştır. Buna göre dijital okuryazarlık düzeyinin mesleki deneyimden bağımsız olarak benzer düzeyde olduğu ifade edilebilir. Günlük internet kullanım süresi değişkeni açısından bakıldığında ise, 8-10 saat arası internet kullanan öğretmenlerin ortalama puanlarının ($x=4.12$) diğer gruplara göre daha yüksek olduğu, 10 saat ve üzeri internet kullananların ise en düşük ortalama ($x=3.59$) sahip olduğu görülmektedir.

4.2 Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Dijital Okuryazarlık Düzeyinin Cinsiyet Değişkeni Kapsamında İncelenmesine Yönelik Bulgular

Araştırmada sosyal bilgiler öğretmenlerinin dijital okuryazarlık düzeylerinin cinsiyet değişkeni kapsamında araştırılması amacıyla bağımsız örneklem için t testi yapılmıştır. Elde edilen bulgular, Tablo 4'te gösterilmiştir:

Tablo -4 Sosyal bilgiler Öğretmenlerinin Dijital Okuryazarlık Düzeylerinin Cinsiyet Değişkeni Kapsamındaki Puanları

Değişken	<i>n</i>	<i>x</i>	<i>ss</i>	<i>sd</i>	<i>t</i>	<i>p</i>
Erkek	229	3.91	.55	451	.65	.51
Kadın	224	3.85	.54			

Tablo 4 incelendiğinde, sosyal bilgiler öğretmenlerinin dijital okuryazarlık puanlarının cinsiyete göre anlamlı bir fark göstermediği görülmektedir ($t=.65$, $p>.05$). Erkek öğretmenlerin ortalaması ($x=3.91$) kadın öğretmenlerden ($x=3.85$) biraz yüksek olsa da bu fark istatistiksel olarak anlamlı değildir.

4.3 Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Dijital Okuryazarlık Düzeyinin Mesleki

Kıdem Değişkeni Kapsamında İncelenmesine Yönelik Bulgular

Dijital sosyal bilgiler öğretmenlerinin dijital okuryazarlık düzeylerinin mesleki kıdem değişkeni kapsamında araştırılması amacıyla tek yönlü ANOVA testi yapılmıştır. Elde edilen bulgular, Tablo 5’te gösterilmiştir:

Tablo -5 Sosyal bilgiler Öğretmenlerinin Dijital Okuryazarlık Düzeylerinin Mesleki Kıdem Değişkeni Kapsamındaki Puanları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Fark
Gruplar arası	1.36	3	.45	1.40	.24	Yok
Gruplar içi	145.50	449	.32			
Toplam	146.87	452				

Tablo 5 incelendiğinde sosyal bilgiler öğretmenlerinin dijital okuryazarlık düzeylerinin mesleki kıdem değişkeni göz önüne alındığında anlamlı farklılık göstermediği ($p>.05$) anlaşılmaktadır. Söz konusu bulgu kapsamında meslekte geçirilen sürenin dijital okuryazarlığı etkilemediği söylenebilir.

4.4 Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Dijital Okuryazarlık Düzeyinin günlük İnternet Kullanım Süresi Değişkeni Kapsamında İncelenmesine Yönelik Bulgular

Birinci Araştırmada sosyal bilgiler öğretmenlerinin dijital okuryazarlık düzeylerinin günlük internet kullanım süresi değişkeni kapsamında araştırılması amacıyla tek yönlü ANOVA testi yapılmıştır. Elde edilen bulgular, Tablo 6’da gösterilmiştir:

Tablo -6 Sosyal bilgiler Öğretmenlerinin Dijital Okuryazarlık Düzeylerinin günlük İnternet Kullanım Süresi Değişkeni Kapsamındaki Puanları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Fark
Gruplar arası	4.85	5	.97	3.05	.01	4-6 saat>0-2 saat
Gruplar içi	142.01	447	.31			
Toplam	146.87	452				

Tablo 6 incelendiğinde sosyal bilgiler öğretmenlerinin dijital okuryazarlık düzeylerinin günlük internet kullanım süresi değişkeni göz önüne alındığında anlamlı farklılık gösterdiği ($p<.05$) anlaşılmaktadır. Farkın hangi gruplar arasında olduğunun irdelenmesi amacıyla post-hoc testi yapılmıştır. Post-hoc testi sonucunda 4-6 saat internet kullanan öğretmenlerin dijital okuryazarlık düzeylerinin 0-2 saat arası internet kullanan öğretmenlerinkinden anlamlı şekilde yüksek olduğu belirlenmiştir.

4.5 Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Dijital Vatandaşlık Yeterlik Düzeyine

İlişkin Bulgular

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin Dijital Vatandaşlık Ölçeğinden aldıkları puanlar, betimsel çözümleme tekniği ile çözümlenmiştir. Ulaşılan bulgular, Tablo 7’de sunulmuştur:

Tablo -7 Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Dijital Vatandaşlık Ölçeğinden Aldıkları Puanlara Yönelik Betimsel Çözümleme Bulguları

Değişken	Özellik	n	$\bar{x}$	ss
Cinsiyet	Erkek	229	3.87	1.10
	Kadın	224	3.93	1.06
	Toplam	454		
Mesleki Kıdem	1-5 yıl arası	190	3.89	1.16
	6-10 yıl arası	164	3.90	1.02
	11-20 yıl arası	88	3.88	1.07
	21 yıl ve üzeri	11	4.11	.58
	Toplam	453		

Günlük İnternet Kullanım Süresi	0-2 saat arası	61	3.54	1.03
	2-4 saat arası	198	3.89	1.03
	4-6 saat arası	134	4.00	1.11
	6-8 saat arası	40	3.85	.97
	8-10 saat arası	9	4.00	1.22
	10 saat ve üzeri	11	4.81	1.51
	Toplam	453		

Tablo 7 incelendiğinde, sosyal bilgiler öğretmenlerinin Dijital Vatandaşlık Ölçeği'nden aldıkları puan ortalamalarının genel olarak orta düzeyde olduğu görülmektedir. Cinsiyet değişkenine göre değerlendirildiğinde, kadın öğretmenlerin ortalama puanlarının ($x=3.90$) erkek öğretmenlerden ($x=3.89$) biraz daha yüksek olduğu, ancak her iki grubun da dijital vatandaşlık yeterlilik düzeylerinin benzer biçimde yüksek olduğu söylenebilir. Mesleki kıdem değişkeni açısından bakıldığında, öğretmenlerin kıdem süreleri arttıkça puan ortalamalarında belirgin bir farklılık gözlenmemektedir. En yüksek ortalama 21 yıl ve üzeri kıdeme sahip öğretmenlerde ($x=4.11$) görülürken, diğer kıdem gruplarının ortalamaları birbirine oldukça yakındır. Günlük internet kullanım süresi değişkeni incelendiğinde ise internet kullanım süresi arttıkça dijital vatandaşlık yeterlilik düzeyinin de yükseldiği görülmektedir. En yüksek ortalama 10 saat ve üzeri internet kullanan öğretmenlerde ($x=4.81$) saptanırken, en düşük ortalama 0-2 saat arası internet kullananlarda ($x=3.54$) görülmüştür. Bu bulgu, dijital ortamlarda geçirilen sürenin artmasının dijital vatandaşlık yeterlilik düzeyini olumlu yönde etkilediğini göstermektedir.

4.6 Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Dijital Vatandaşlık Yeterlilik Düzeyinin

Cinsiyet Değişkeni Kapsamında İncelenmesine Yönelik Bulgular

Araştırmada sosyal bilgiler öğretmenlerinin dijital vatandaşlık yeterlilik düzeylerinin cinsiyet değişkeni kapsamında araştırılması amacıyla bağımsız örneklem için t testi yapılmıştır. Elde edilen bulgular, Tablo 8'de gösterilmiştir.

Tablo -8 Sosyal bilgiler Öğretmenlerinin Dijital Vatandaşlık Yeterlilik Düzeylerinin Cinsiyet Değişkeni Kapsamındaki Puanları

Değişken	<i>n</i>	<i>x</i>	<i>ss</i>	<i>sd</i>	<i>t</i>	<i>p</i>
Erkek	229	3.87	1.10	451	.57	.56
Kadın	224	3.93	1.06			

Tablo 8 incelendiğinde, sosyal bilgiler öğretmenlerinin dijital vatandaşlık yeterlilik puanlarının cinsiyete göre anlamlı bir fark göstermediği görülmektedir ($t=.57$, $p>.05$). Kadın öğretmenlerin ortalaması ($x=3.93$) erkek öğretmenlerden ($x=3.87$) biraz yüksek olsa da bu fark istatistiksel olarak anlamlı değildir.

4.7 Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Dijital Vatandaşlık Yeterlilik Düzeyinin

Mesleki Kıdem Değişkeni Kapsamında İncelenmesine Yönelik Bulgular

Araştırmada sosyal bilgiler öğretmenlerinin dijital vatandaşlık yeterlilik düzeylerinin mesleki kıdem değişkeni kapsamında araştırılması amacıyla tek yönlü ANOVA testi yapılmıştır. Elde edilen bulgular, Tablo 9’da gösterilmiştir:

Tablo -9 Sosyal bilgiler Öğretmenlerinin Dijital Vatandaşlık Yeterlilik Düzeylerinin Mesleki Kıdem Değişkeni Kapsamındaki Puanları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	<i>sd</i>	Kareler Ortalaması	F	<i>p</i>	Fark
Gruplar arası	.52	3	.17	.14	.93	Yok
Gruplar içi	530.36	449	1.18			
Toplam	530.88	452				

Tablo 9 incelendiğinde sosyal bilgiler öğretmenlerinin dijital vatandaşlık yeterlilik düzeylerinin mesleki kıdem değişkeni göz önüne alındığında anlamlı farklılık göstermediği ($p>.05$) anlaşılmaktadır. Söz konusu bulgu kapsamında meslekte geçirilen sürenin dijital vatandaşlığı etkilemediği söylenebilir.

4.8 Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Dijital Vatandaşlık Yeterlilik Düzeyinin günlük İnternet Kullanım Süresi Değişkeni Kapsamında İncelenmesine Yönelik Bulgular

Araştırmada sosyal bilgiler öğretmenlerinin dijital vatandaşlık yeterlilik düzeylerinin günlük internet kullanım süresi değişkeni kapsamında araştırılması amacıyla tek yönlü ANOVA testi yapılmıştır. Elde edilen bulgular, Tablo 10’da gösterilmiştir:

Tablo -10 Sosyal bilgiler Öğretmenlerinin Dijital Vatandaşlık Yeterlilik Düzeylerinin günlük İnternet Kullanım Süresi Değişkeni Kapsamındaki Puanları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Fark
Gruplar arası	18.39	5	3.67	3.20	.00	10 saat ve üzeri>0-2 saat
Gruplar içi	512.49	447	1.14			
Toplam	530.88	452				

Tablo 10 incelendiğinde sosyal bilgiler öğretmenlerinin dijital vatandaşlık yeterlilik düzeylerinin günlük internet kullanım süresi değişkeni göz önüne alındığında anlamlı farklılık gösterdiği ($p<.05$) anlaşılmaktadır. Farkın hangi gruplar arasında olduğunun irdelenmesi amacıyla post-hoc testi yapılmıştır. Post-hoc testi sonucunda 10 saat ve üzeri internet kullanan öğretmenlerin dijital okuryazarlık düzeylerinin 0-2 saat arası internet kullanan öğretmenlerinkinden anlamlı şekilde yüksek olduğu belirlenmiştir.

4.9 Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Dijital Okuryazarlık Düzeyi ile Dijital Vatandaşlık Yeterlilik Düzeyi Arasındaki İlişkinin İncelenmesine Yönelik Bulgular

Araştırmanın Araştırmada sosyal bilgiler öğretmenlerinin dijital okuryazarlık düzeyleri ile dijital vatandaşlık yeterlilik düzeyleri arasındaki ilişkinin araştırılması amacıyla Pearson korelasyon katsayısı hesaplanmıştır. Elde edilen bulgular, Tablo 11’de gösterilmiştir:

Tablo -11 Sosyal bilgiler Öğretmenlerinin Dijital Okuryazarlık Düzeyi ile Dijital Vatandaşlık Yeterlilik Düzeyleri Arasındaki İlişki Kapsamındaki Puanları

Dijital Okuryazarlık	Dijital Vatandaşlık
	r: .40
	p: .00

Tablo 11 incelendiğinde, sosyal bilgiler öğretmenlerinin dijital okuryazarlık düzeyi ile dijital vatandaşlık yeterlilik düzeyi arasında pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir ($r = .40$, $p < .01$). Bu bulgu, öğretmenlerin dijital okuryazarlık düzeyleri ile dijital vatandaşlık yeterliliklerinin ilişkili olduğunu göstermektedir.

5. SONUÇ VE TARTIŞMA

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin dijital okuryazarlık düzeylerinin yüksek olduğu belirlenmiştir. Elde edilen veriler ışığında, Sosyal bilgiler öğretmenlerinin dijital teknolojik araçları amacına uygun kullandıkları görülmektedir. Alan yazın incelendiğinde benzer bulgulara sahip araştırmalara rastlanılmıştır. Yontar (2019) sınıf ve sosyal bilgiler eğitimi gören öğretmen adaylarına yönelik yapmış olduğu çalışmada, öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık düzeylerinin orta düzeyde olduğu sonucuna varmıştır. Kaya (2020) ortaöğretim öğrencilerinin dijital okuryazarlık düzeyinin yüksek olduğunu saptamıştır. Gökbulut (2021), Tel (2023) tarafından gerçekleştirilen çalışmalarda sosyal bilgiler öğretmenlerinin dijital okuryazarlığının yüksek düzeyde olduğunu gözlemlemişlerdir. Can (2024) tarafınca gerçekleştirilen çalışmada, öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık düzeyleri incelenmiş, öğretmen adaylarının sahip oldukları dijital okuryazarlık düzeyinin geneli, değerlendirme ölçütüne göre yüksek düzeyde olduğu sonucuna varılmıştır.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin dijital okuryazarlık düzeylerinin cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık göstermediği belirlenmiştir. Bu sonuçtan hareketle sosyal bilgiler öğretmenlerinin dijital okuryazarlık düzeylerinin cinsiyet değişkeninden etkilenmediği istatistiksel olarak görülmektedir. Cinsiyet değişkenine göre bir farklılığın olmaması; kadınların sağlık, eğitim, ticaret, sanayi gibi alanlarda iş hayatına katılması ve dijital teknolojileri aktif biçimde kullanmasından kaynaklanmaktadır. Arslan (2019) ilkokul ve ortaokul öğretmenleri üzerine yapmış olduğu çalışmada, dijital okuryazarlık ve cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir farklılık göstermediği sonucuna varmıştır. Yaman (2019) tarafından gerçekleştirilen araştırmada, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık düzeylerinin cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir fark görülmediğini tespit etmiştir. Göldağ (2021) üniversite öğrencileri üzerine yapmış olduğu çalışmada erkek öğrencilerin dijital okuryazarlık düzeylerinin kadın öğrencilerden daha yüksek olduğunu tespit etmiştir. Dijital okuryazarlık düzeylerinin erkeklerde daha yüksek olduğunu tespit eden başka çalışmalar da mevcuttur (Özerbaş ve Kuralbayeva, 2018; Kaya, 2020; Dinleme, 2021).

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin dijital okuryazarlık düzeylerinin mesleki kıdem değişkenine göre anlamlı farklılık göstermediği belirlenmiştir. Bu veriyeye dayanarak, mesleki kıdem yılı 1-5 yıl ile 21 yıl ve üzeri görev yapan sosyal bilgiler öğretmenlerinin de dijital okuryazarlığı yüksek düzeyde olduğu görölmektedir. Ulaşılan veriler doğrultusunda, hizmet içi eğitim kapsamında verilen dijital okuryazarlık eğitimlerinde mesleki kıdem yılının dikkate alınmaması gerektiği sonucuna varılmıştır. Özer (2021) sınıf öğretmenlerinin görev süresinin dijital okuryazarlık düzeyleri üzerinde istatistiksel olarak anlamlı ilişki olmadığını tespit etmiştir. Köşker (2022) gerçekleştirdiği çalışmasında, dijital okuryazarlık düzeyi 0-5, 6-10 ile 11-15 yıl görev yapan sosyal bilgiler öğretmenlerinin, 21 yıl ve üzeri görev yapan öğretmenlere oranla daha yüksek düzeyde olduğuna ulaşmıştır. Kıdem yılı arttıkça dijital okuryazarlık düzeyinde düşüş olduğu tespit edilmiştir. Çakanel (2024) araştırmasında, mesleki kıdem yılının düşük olan sınıf öğretmenlerinde dijital okuryazarlık düzeyi daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin dijital okuryazarlık düzeylerinin günlük internet kullanım süresi değişkenine göre anlamlı biçimde farklılaştığı belirlenmiştir. Dijital okuryazarlık düzeyleri ve internette harcanan günlük süre arasında pozitif yönlü bir korelasyon mevcuttur. Kullanım süresi arttıkça dijital okuryazarlık düzeyi artmaktadır. Yapılan araştırma ile benzer sonuçlar elde eden Özerbaş ve Kuralbayeva (2018), Yaman (2019), Karabıyık (2024) dijital okuryazarlık düzeyi ile günlük internet kullanım süresi arasında farklılaşma olduğunu tespit etmişlerdir.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin dijital vatandaşlık yeterlilikleri orta düzeyde olduğu belirlenmiştir. Bu bilgiler dahilinde, sosyal bilgiler öğretmenlerinin dijital teknoloji araçlarından dijital vatandaşlık amaçlarına uygun bir şekilde yararlandığı görölmektedir. Kocadağ (2012), Sakallı (2015), Parsak (2021), Çolak (2022), sosyal bilgiler öğretmen adayları üzerine yapmış olduğu çalışmalarda dijital vatandaşlık düzeylerinin yüksek olduğu görölmektedir. Tatlı (2018) elde ettiği veriler sonucunda, dijital vatandaşlık seviyesi orta düzey bir eğilimde belirlenmiştir. Tekkoyun (2024) okul öncesi öğretmenleriyle yapmış olduğu çalışmasında, dijital vatandaşlık düzeylerinin orta-yüksek olduğunu belirtmiştir.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin dijital vatandaşlık yeterlilik düzeylerinin cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık göstermediği belirlenmiştir. Som Vural (2016), Türküresin (2019), Kaya (2020), Pala ve Başbüyük (2020), Durmaz (2024) dijital vatandaşlık yeterliliklerinin cinsiyet değişkeniyle anlamlı bir farklılık göstermediği sonucuna varmışlardır. Cender ve Doğu (2021) öğretmen adaylarının dijital vatandaşlık alt boyutları arasında farklı sonuçlar bulunmuştur. Dijital hak ve sorumluluklar, dijital güvenlik, dijital etik boyutlarında anlamlı bir farklılık bulunurken; dijital ticaret, dijital iletişim boyutlarında ise anlamlı bir farklılık kayda geçirilmemiştir. Karasu Avcı, Faiz ve Recepoğlu (2021), Tekkoyun (2024) araştırmasında erkeklerin dijital vatandaşlık düzeyi kadınlardan yüksektir. Ateş ve Koçak (2024) kamu kurumu çalışanları üzerine yaptıkları çalışmada, dijital vatandaşlık yeterlilik düzeylerinin cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılık gösterdiği sonucunu elde etmişlerdir.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin dijital vatandaşlık yeterlilik düzeylerinin mesleki kıdem değişkenine göre anlamlı farklılık göstermediği belirlenmiştir. Barut (2015) araştırmasında mesleki kıdem yılının eğitim teknolojileri üzerinde anlamlı bir fark olmadığı sonucuna varmıştır. Arcagök (2020) araştırmasında mesleki kıdem yılının dijital vatandaşlık için belirleyici bir değişken olduğunu ortaya koymuştur. Sur (2012), kıdem yılı düşük olan öğretmenlerin, eğitimde çağdaş teknolojik araçları kullanırken; 20 yıl ve üzeri kıdem yılına sahip öğretmenlerin ise geleneksel teknolojik araçları kullandığını belirtmiştir.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin dijital vatandaşlık yeterlilik düzeylerinin günlük internet kullanım süresi değişkenine göre anlamlı biçimde farklılaştığı belirlenmiştir. İşman ve Güngören (2013), Som Vural (2016) ve Dinlemez (2024) yapmış oldukları çalışmalar doğrultusunda günlük internet kullanma süresi ile dijital vatandaşlık arasında anlamlı bir fark olduğunu sonucuna varmışlardır.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin dijital okuryazarlık düzeyi ile dijital vatandaşlık yeterlilik düzeyi arasında pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin dijital okuryazarlık düzeyi ile dijital vatandaşlık yeterlilik arasındaki ilişkinin anlamlı ve pozitif yönlü olduğu

görülmektedir. Verilen veriler temelinde, dijital okuryazarlık düzeyleri arttıkça dijital vatandaşlık yeterliliklerinin de arttığı veya dijital okuryazarlık düzeyleri düştükçe dijital vatandaşlık yeterliliklerinin düşeceği şeklinde ifade edilebilir. Tatlı (2018) araştırmasında internet ve bilgisayar kullanımı ile dijital vatandaşlık arasında orta düzeyde pozitif yönlü bir ilişkiye rastlamıştır. Ergür, Gürgen, Demiray ve Unutmaz (2023) antrenörler üzerine yaptıkları çalışmada, dijital okuryazarlık ile dijital vatandaşlık düzeyleri arasındaki ilişkinin anlamlı, pozitif yönlü ve orta düzeyde olduğunu tespit etmişlerdir. Tekkoyun (2024) okul öncesi öğretmenleri üzerine yürüttüğü çalışmada, dijital okuryazarlık ile dijital vatandaşlık düzeyleri arasındaki ilişkinin pozitif yönlü, orta düzeyde ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna varmıştır. Sevinç, Akyüz ve Dönmez (2022) sınıf öğretmenlerini konu alan araştırmalarında, dijital okuryazarlık boyutunun dijital vatandaşlığın üzerinde pozitif yönlü ve düşük düzeyde bir ilişkinin olduğu tespit etmişlerdir.

6. ÖNERİLER

- Sosyal bilgiler öğretmenlerinin dijital vatandaşlık yeterlilik ve dijital okuryazarlık düzeyleri ilişkisinin incelenmesi için nicel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Yapılacak başka çalışmalarda nicel ve nitel araştırmanın birlikte kullanılması, bu araştırmanın daha ayrıntılı bir şekilde ele alınmasını sağlayacaktır.
- Kadın öğretmenler için dijital araç kullanım düzeylerini artırmaya yönelik eğitim programları uygulanmalıdır.
- Sosyal bilgiler öğretmenlerinin günlük internet kullanım süresi arttıkça dijital vatandaşlık yeterlilikleri ve dijital okuryazarlık düzeylerinde de pozitif yönlü bir artış görülmüştür. İnternette geçirilen bu sürenin dikkate alınmasıyla, öğretmenlere hem dijital güvenlik hem de dijital sağlık konusunda eğitim verilmesi önerilmektedir.

7. KAYNAKLAR

- Afacan, K. ve Kılıç Afacan, E. (2024). Zihinsel engelli öğrencilere yönelik sosyal bilgiler eğitimi üzerine bir araştırma incelemesi. *Zihinsel Engelliler Dergisi*, 29 (4), 1081-1099.
- Akduman, G., Karahan, G. (2023). "Dijital çağın öğrencileri dijital vatandaşlar mı?". *FSM Mesleki Bilimler Dergisi*, 1(1), 92-111.
- Alpar, R. (2013). *Uygulamalı çok değişkenli istatistiksel yöntemler*. Detay Yayıncılık.
- Aldemir, C., ve Avşar, M. N. (2020). Pandemi döneminde dijital vatandaşlık uygulamaları. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 7(5), 148-169.
- Al-Zahrani, A. (2015). Toward digital citizenship: Examining factors affecting participation and involvement in the internet society among higher education students. *International Education Studies*, 8(12), 203-217.
- Anılğan Tayanç, Z. (2024). *Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital vatandaşlık konusuna ilişkin eğitim standartlarına yönelik öz-yeterlilikleri (Ege Bölgesi örneği)*. Yüksek Lisans Tezi. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Muğla.
- Arcagök, S. (2020). Öğretmenlerin dijital vatandaşlığa yönelik algılarının incelenmesi. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(1), 534-556.
- Arslan, S. (2019). *İlkokullarda ve ortaokullarda görev yapan öğretmenlerin dijital okuryazarlık düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Aslan, S. (2016). *İlköğretim sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital vatandaşlık davranışlarının bazı değişkenler açısından incelenmesi (Fırat, Dicle, Siirt, Adıyaman Üniversiteleri örneği)*. Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi, Elazığ.
- Aşıcı, M. (2009). Kişisel ve sosyal bir değer olarak okuryazarlık. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 7(17), 9-26.
- Atalay, G. E. (2019). "Sanal dünyanın görgü kuralları: Netiket". *Medya ve Kültürel Çalışmalar Dergisi*, 1(2), 29-47.

- Ateş, M., ve Aşçı, A. U. (2021). *Okuryazarlık kavramı ve eğitimle ilişkili okuryazarlık türleri*, VII. TURKCESS Uluslararası Eğitim ve Sosyal Bilimler Kongresi, Kıbrıs.
- Avcı, E. K., Faiz, M., ve Recepoğlu, S. (2021). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital vatandaşlık algılarının belirlenmesi. *International Journal of New Approaches in Social Studies*, 5(1), 46-62.
- Avrupa Konseyi, (2025). Digital citizenship education, <https://www.coe.int/en/web/education/digital-citizenship-education> (15.11.2025).
- Aybay, Rona. (2006). *Vatandaşlık hukuku*. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları. Baskı: 2, s.4 İstanbul.
- Aydoğdu, Ö. U. (2022). *Ortaokul öğrencilerinin dijital okuryazarlık düzeylerinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Kastamonu Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Kastamonu.
- Aygün, M. (2019). *Sosyal bilgiler öğretmenlerinin ve sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital vatandaşlık durumlarının incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Balcı, F. (2023). *Sosyal bilgiler öğretmenlerinin dijital okuryazarlık yetkinliklerinin Web 2.0 araçları kullanım durumuna etkisi*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara
- Bakır, E. (2016). *Sınıf öğretmeni adaylarının dijital vatandaşlık seviyelerinin dijital vatandaşlık alt boyutlarına göre incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Barr, R., Barth, J.L. and Shermish, S.S. (1978). *The Nature of Social Studies*, CA, ETC Publications,.
- Barut, L. (2015). *Fen ve teknoloji öğretmenlerinin eğitimde teknoloji kullanımına yönelik tutumları ile bilgisayar öz yeterlik algıları arasındaki ilişki*. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Kahramanmaraş.
- Bayram, H. (2020). Türkiye’de sosyal bilgiler öğretimi ve dijital okuryazarlık. [Sözlü bildiri]. 3. *Uluslararası Uzaktan Öğrenme ve Yenilikçi Eğitim Teknolojileri Konferansı*, 204-215.

- Baysan, E. ve Bayra, E. (2022). Öğretmen adaylarının dijital vatandaşlık düzeylerinin belirlenmesi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*. 11 (4). 2146-9199.
- Bawden, D. (2008). Origins and concepts of digital literacy. *Digital literacies: Concepts, policies and practices*, 30(2008), 17-32.
- Bellamy, R. (2014). Citizenship: Historical development of. James Wright (ed), *International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences*. (ss. 643-649) Elsevier.
- Bozkurt, A., Hamutoğlu, N. B., Liman Kaban, A. ve Taşçı, G. (2021). Dijital bilgi çağı: Dijital toplum, dijital dönüşüm, dijital eğitim ve dijital yeterlilikler. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 7(2), 35-63.
- Can, S. (2024). Öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık düzeyleri ile eleştirel düşünme düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Çanakkale.
- Cender, G., Doğu, B. (2021). Öğretmen adaylarının dijital vatandaşlık düzeyleri. *Uluslararası Sosyal Bilgiler Eğitimi Dergisi*, 3(1), 1-23.
- Cevizci, A. (1996). Felsefe sözlüğü. *Ekin Yayınları*. 975 s, Ankara.
- Çalışkan, N. (2023). *Sosyal bilgiler ders kitaplarında dijital vatandaşlık*. Yüksek Lisans Tezi, Sinop Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Sinop.
- Çakanel, M. (2024). *Sınıf öğretmenlerinin 21.yy becerilerine yönelik yeterlik algıları ile dijital okuryazarlık düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Denizli.
- Çelik, T. (2020). Dijital çağda sosyal bilgiler öğretmeni yetiştirme: Bir eylem araştırması. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (38), 211-229.
- Çelik, H., Şenel, T. (2022). Tarihî süreçte sosyal bilgiler: Amerika Birleşik Devletleri örneği. *Vakanüvis-Uluslararası Tarih Araştırmaları Dergisi*, 7 (Özel Sayı: Dr. Mahmut Kırkpınar'a Armağan), 1384-1414.
- Çetin, A. (2019). *Erken okuryazarlık becerileri eğitim programının erken okuryazarlık ve erken matematik becerileri üzerine etkisinin incelenmesi*.

- Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Çetinoğlu, A. (2013). *Sosyal bilgiler eğitimlerinin içerdiği programa ilişkin algı ve beklentileri*. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Çiftçi, A. (2006). *Vatandaşlık bilgisi demokrasi ve insan hakları*. Gündüz Eğitim ve Yayıncılık, Ankara.
- Çiydem, E., ve Kaymakçı, S. (2021). Türkiye’de sosyal bilgiler dersinin yönelimi üzerine bir değerlendirme. *İnsan ve İnsan*, 8(27), 179-207.
- Çolak, A. (2022). *Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital vatandaşlık düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi*. Ordu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ordu.
- Çubukcu, A., ve Bayzan, Ş. (2013). “Türkiye’de dijital vatandaşlık algısı ve bu algıyı internetin bilinçli, güvenli ve etkin kullanımı ile artırma yöntemleri.” *Middle Eastern and African Journal of Educational Research*, 5(1), 148-174.
- Dağ, A. ve Bozkurt, B. (2023). Dağıtımçı liderlik ile algılanan örgütsel destek arasındaki ilişki. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19 (2), 289-307
- Dedebali, N. C., ve Daşdemir, I. (2019). Social studies teacher candidates’ perception of digital citizenship. *International Journal of Educational Methodology*, 5(3), 465-477.
- Demir, E. (2024). *Sosyal bilgiler öğretmenlerinin dijital okuryazarlık beceri algılarının değerlendirilmesi*.Yüksek Lisans Tezi. Fırat Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Elazığ
- D’Arcy, John and Hovav, Anat. (2007). Deterring internal information misuse. *Communications of the ACM*, 50(10), 113-117.
- Dilek, H., ve Gürel, D. (2024). Sosyal bilgiler dersi öğretim programının dijital vatandaşlık ve boyutları açısından incelenmesi. *Bartın University Journal of Educational Research*, 8(2), 163-184.
- Diktaş, A., Girgin, D., Satmaz, İ., ve Yabanova, U. (2025). Türkiye yüzyılı maarif modeli sosyal bilgiler dersi öğretim programının solo taksonomisine göre

- analizi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(1), 667-690.
- Dinlemez, Ş. (2021). *Türkçe öğretmeni adaylarının dijital okuryazarlık düzeyleri ile dijital vatandaşlık düzeyleri arasındaki ilişkinin belirlenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Çanakkale.
- Doğanay, A. (2008). Çağdaş sosyal bilgiler anlayışı ışığında yeni sosyal bilgiler programının değerlendirilmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17(2), 77-96.
- Durgun, Ş. (2011). Cumhuriyet ve liberal anlayış çerçevesinde Türkiye’de vatandaşlık sorunsalı. *Çankırı Karatekin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(1), 65-92.
- Elearning, d. o. (2015). Digital literacy: 21st century competencies for our age. <https://www.scribd.com/document/504881901/digital-literacy> (13.07.2025).
- Engür, M., Gürgen, O., Demiray, E., ve Unutmaz, V. (2023). Antrenörlerin dijital vatandaşlık ile dijital okuryazarlık düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Mediterranean Journal of Sport Science*, 6(1-Cumhuriyet'in 100. Yılı Özel Sayısı), 641-654.
- Erbay, A. (2009). *Örgütsel bağlılık ile banka çalışanlarının demografik özellikleri ve örgütsel vatandaşlık davranışları arasındaki ilişkilerin belirlenmesine yönelik bir alan araştırması*. Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- Erdem, F. H. (2012). Anayasal vatandaşlık ve yeni anayasa. *Liberal Düşünce Dergisi*, Sa.66, 49-56.
- Erdem, C. ve Koçyigit, M. (2019). Lisans öğrencilerinin dijital vatandaşlık düzeylerinin incelenmesi: dijital vatandaşlık ölçeğinin Türkçe'ye uyarlanması. *Malezya Çevrimiçi Eğitim Teknolojisi Dergisi*, 7 (3), 22-38.
- Erdoğan, E., Ve Şerefli, B. (2021). Sosyal bilgiler öğretiminde teknoloji kullanımı: beş öğretmenin yolculuğu. *Journal Of Qualitative Research İn Education*, (27).

- Eroğlu, E. (2016). *Farklı milli kimliklere sahip öğrencilerin vatandaşlık (eğitimi) algılarının incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Kayseri.
- Eskici, E., ve Altun, A. (2023). Sosyal bilimlerde dijitalleşme ve sosyal bilgiler öğretim programına yansıtılması. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23(4), 1686-1719.
- Finley, M. (1983) *Politics in the Ancient World*, Cambridge: Cambridge University Press
- Gilster, P. (1997). *Digital literacy* . Wiley Computer Pub. New York.
- Gökbulut, B. (2021). Uzaktan eğitim öğrencilerinin bakış açısıyla uzaktan eğitim ve mobil öğrenme. *Eğitim Teknolojisi Kuram ve Uygulama*, 11(1), 160-177.
- Göldağ, B. (2021). Üniversite öğrencilerinin dijital okuryazarlık düzeyleri ile dijital veri güvenliği farkındalık düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *E-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 12(3), 82-100.
- Gömleksiz, M. N., ve Kan, A. Ü. (2009). Sosyal bilgiler dersi öğretim programının eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme ve girişimcilik becerilerini kazandırmadaki etkililiğinin belirlenmesi (Diyarbakır ili örneği). *Fırat Üniversitesi Doğu Araştırmaları Dergisi*, 8(1), 39-49.
- Görmez, E. (2016). Öğretmen adaylarının “dijital vatandaşlık ve alt boyutları” hakkındaki görüşleri (bir durum çalışması), *Turkish Studies International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 11(21).
- Görmez, E. (2017). Öğretmenlerin "dijital vatandaşlık ve alt boyutları" hakkındaki düzeyleri (Van ili örneği). *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi*, (60), 52-74.
- Gül, G. (2007). Okuryazarlık sürecinde aile katılımının rolü. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 8(1), 17-30
- Güllüpnar, F. (2012). Eşitsizlik ve toplumsal tabakalaşma açısından vatandaşlık üzerine sosyolojik bir analiz. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 67(01), 81-109.
- Gülmez, R. (2024). *Ortaokul 7. sınıf öğrencilerinin dijital vatandaşlık ve dijital okuryazarlık becerilerinin geliştirilmesine yönelik bir eylem araştırması*.

- Yüksek Lisans Tezi. Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Gültekin, M. (2020). Değişen toplumda eğitim ve öğretmen nitelikleri. *Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 10(1), 654-700.
- Hablemitoğlu, Ş., ve Özmete, E. (2012). Etkili vatandaşlık eğitimi için bir öneri. *Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi*, 1(3), 39-54.
- Hamutoğlu, N. B., Güngören, Ö. C., Uyanık, G. K., ve Erdoğan, D. G. (2017). Dijital okuryazarlık ölçeği: Türkçe'ye uyarlama çalışması. *Ege Eğitim Dergisi*, 18(1), 408-429.
- Hanaylı, G., Öztürk, A. A., Baysan, S., ve Vural, R. (2020). Sosyal bilgilerin doğası, anlamı ve nasıl öğretildiği üzerine bir durum çalışması: öğretmen görüşleri. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 11(1), 210-238.
- İşman, A., ve Güngören, Ö. C. (2013). Being digital citizen. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 106, 551-556.
- Kabataş, S. (2019). *Öğretmen Adaylarının Dijital Vatandaşlık Algılarının Yaşam Boyu Öğrenme Tutumları ve E-Öğrenmeye Hazır Bulunuşluğu Açısından Değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Bartın Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bartın.
- Kara, T., ve Atasoy, E. (2019). Sosyal bilgiler öğretim programı ve ders kitaplarının (2018) dijital vatandaşlık kavramı ve alt boyutları bağlamında incelenmesi. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 22(41), 133-154.
- Karabıyık, M. (2024). *İngilizce öğretmenlerinin dijital okuryazarlık becerileri ile web 2.0 araçlarının kullanım yetkinlikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Manisa.
- Karaduman, H., ve Öztürk, C. (2014). Sosyal bilgiler dersinde dijital vatandaşlığa dayalı etkinliklerin öğrencilerin dijital vatandaşlık tutumlarına etkisi ve dijital vatandaşlık anlayışlarına yansımaları. *Journal of Social Studies Education Research*, 5(1), 38-78.
- Karasar, N. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemleri-kavramlar, ilkeler ve teknikler*. Nobel Akademik Yayıncılık. Ankara.

- Karasu Avcı, E., Faiz, M., ve Recepoğlu, S. (2021). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital vatandaşlık algılarının belirlenmesi. *Uluslararası Sosyal Bilgilerde Yeni Yaklaşımlar Dergisi*, 5(1), 46-62.
- Karagöz, Y. (2019). SPSS AMOS meta uygulamalı istatistiksel analizler. Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara.
- Kaya, A., ve Kaya, B. (2014). “Öğretmen adaylarının dijital vatandaşlık algısı”. *International Journal of Human Sciences*, 11(2), 346-361.
- Kaya, M. (2020). *Ortaöğretim öğrencilerinin dijital vatandaşlık ve dijital okuryazarlık düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Mersin.
- Kazu, İ. Y., ve Erten, P. (2014). Öğretmen adaylarının sayısal yetkinlik düzeyleri. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(2), 132-152.
- Kellner, D. and Share, J. (2019). *The Critical Media Literacy Guide: Engaging Media and Transforming Education*. Leiden & Boston: Brill Sense.
- Kıyıcı, M. (2008). *Öğretmen adaylarının sayısal okuryazarlık düzeylerinin belirlenmesi*. Doktora Tezi. Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Kinzer, C. K. (2010). Considering literacy and policy in the context of digital environments. *Language Arts*, 88, 1, 51-61.
- Kocadağ, T. (2012). *Öğretmen adaylarının dijital vatandaşlık düzeylerinin belirlenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Kocaer, S. (2021). *Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık becerisine yönelik öz yeterlik algılarının incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Samsun.
- Koç, N. E., ve Koç, E. (2021). Pandemi dönemi’nde türkiye’de dijital vatandaşlık olgusu. *Turkish Online Journal of Design Art and Communication*, 11(3), 1019-1035.
- Koçoğlu, E., Oğuz-Hacat, S., ve Göçer, V. (2023). STEM öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık ve dijital vatandaşlık düzeyleri arasındaki ilişki: Dijital öğretim materyali geliştirme öz yeterliliğinin aracılık rolü. *Bilim, Çevre ve Sağlık Eğitimi Dergisi (JESEH)*, 9(3), 194-205.

- Kosdak, E. (2022). *Sosyal bilgiler öğretmenlerinin dijital okuryazarlık düzeyleri. Yüksek Lisans Tezi*. Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Afyon.
- Kotanlı Kızıloğlu, Ş. (2022). *Dijital Çağ. z. biricik, dijital çağın emek biçimi: dijital emek içinde*. Efe Akademi Yayınları. (ss.37-61), İstanbul.
- Kozak, M. (2018). *Bilimsel araştırma: Tasarım, yazım ve yayım teknikleri*. Detay Yayıncılık. 4. Baskı, Ankara.
- Kozan, M., ve Bulut Özek, M. (2019). Bilgisayar ve öğretim teknolojileri eğitimi bölümü öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık düzeyleri ve siber zorbalığa ilişkin duyarlılıklarının incelenmesi. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 107–120.
- Kömürkara, S. (2025). *Türkçe ve sosyal bilimler bölümü öğretmen adaylarının dijital vatandaşlık yeterlik düzeylerinin belirlenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Malatya.
- Köşker, C. (2022). *Sosyal bilgiler öğretmenlerinin dijital okuryazarlık beceri yeterlilik düzeyleri (Kırşehir örneği)*. Yüksek Lisans Tezi. Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırşehir.
- Kunnan, A. J. (1998). An introduction to structural equation modelling for language assessment research. *Language Testing*, 15 (3), 295-332.
- Kurudayıoğlu, M., ve Tüzel, S. (2010). 21. yüzyıl okuryazarlık türleri, değişen metin algısı ve Türkçe eğitimi. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 0(28), 283-298.
- Leu, D. J., Kinzer, C. K., Coiro, J., Castek, J., and Henry, L. A. (2013). New literacies: a dual-level theory of the changing nature of literacy, instruction, and assessment. In D. E. Alvermann, N. J. Unrau, & R. B. Ruddell (Eds.), *Theoretical Models and Processes Of Reading* (Sixth Edit., pp. 1150–1181). Newark, DE: International Reading Association.
- Lüy, Z. (2020). *Öğretmenlerin dijital vatandaşlık düzeylerinin ve eğitim ihtiyaçlarına yönelik görüşlerinin belirlenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Martin, A. (2005). DigEuLit–a European framework for digital literacy: a progress report. *Journal of eLiteracy*, 2(2), 130-136.

- Martin, A., and Grudziecki, J. (2006). DigEuLit: concepts and tools for digital literacy development. *Innovation in teaching and learning in information and computer sciences*, 5(4), 249-267.
- Memişoğlu, H. (2014). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerine göre vatandaşlık eğitimi. *International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 9(5), 1565-1584.
- Metin, O. (2021). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital vatandaşlık yeterliliklerinin belirlenmesi. Doktora Tezi. Giresun Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Giresun.
- Merey, Z. (2016). *Vatandaşlık bilgisi*. Pegem Akademi Yayıncılık. Ankara.
- Milli Eğitim Bakanlığı, MEB. (2020). "Dijital okuryazarlık öğretmen kılavuzu" EBA portalı kütüphanesinde <http://cdn.eba.gov.tr/kitap/digital/#p=1> (15.07.2025).
- Milli Eğitim Bakanlığı, MEB. (2023). Sosyal bilgiler dersi öğretim programı (ilkokul ve ortaokul 4, 5, 6 ve 7. sınıflar). <https://tymm.meb.gov.tr/ogretim-programlari/sosyal-bilgiler-dersi> (15.07.2025).
- Milli Eğitim Bakanlığı, MEB. (2025). Sosyal Bilgiler Dersi - Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli. <https://tymm.meb.gov.tr/ogretim-programlari/sosyal-bilgiler-dersi> (12.10.2025).
- Mossberger, K., Tolbert, C. J., and McNeal R. (2008). *Digital citizenship: the internet, society, and participation*. London: The MIT Press.
- Mutlu, N. (2022). *Dijital okuryazarlık becerisini artırmaya yönelik etkinliklerin sosyal bilgiler öğretmeni adaylarının yeterlik, tutum ve öz-yeterlik inançlarına etkisinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Kayseri.
- Nalbant, F. (2014). *Türkiye'de vatandaşlık anlayışının gelişimi. III. Türkiye Lisansüstü Çalışmalar Kongresi Bildiriler Kitabı-I* (ss.79-94).
- Ng, W. (2012). Can we teach digital natives digital literacy?. *Computers and Education*, 59(1), 1065–1078.
- NCSS.,(2025). Definition of Social Studies. <https://www.socialstudies.org/about/definition-social-studies> (02.11.2025).

- Onursoy, S. (2018). Üniversite gençliğinin dijital okuryazarlık düzeyleri: Anadolu Üniversitesi öğrencileri üzerine bir araştırma. *Gümüşhane Üniversitesi, İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 6(2), 989-1013.
- Oxford Languages, (2025). Dijital nedir? <https://languages.oup.com/google-dictionary-tr>. (21.05.2025)
- Öner, D. (2018). *Okul öncesinde sosyal bilgiler eğitimi: öğretmen görüşlerinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bolu.
- Öngören, H. (2022). Türkiye'de internet kullanım eğilimi ve dijital vatandaşlık algısının insan hakları bağlamında incelenmesi. *Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Akademik Dergisi*, 5(9), 47-82.
- Öntaş, T., Çarıkçı, S., ve Çoban, O. (2025). Vatandaşlık ve kimlik eğitiminin tematik örüntüleri: Sosyal bilgiler dersine bütüncül bir yaklaşım. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 23(2), 1810-1835.
- Özdamar, K. (2017). *Eğitim, Sağlık ve Davranış Bilimlerinde Ölçek ve Test Geliştirme Yapısal Eşitlik Modellemesi, IBM SPSS, IBM AMOS ve MINITAB Uygulamalı*. Nisan Kitabevi, Eskişehir.
- Özdemir, A. (2016). *Yönetim Biliminde İleri Araştırma Yöntemleri ve Uygulamalar*. Beta Basım. 4. Baskı, İstanbul.
- Özer, M. (2021). *Sınıf Öğretmenlerinin 21. Yüzyıl Becerilerine Yönelik Yeterlik Algıları ile Dijital Okuryazarlık Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Elazığ.
- Özer, Ü. (2022). *Sosyal Bilgiler öğretmeni adaylarına uygulanan dijital vatandaşlık eğitimi programının etkililiği: Bir model önerisi*. Doktora Tezi. Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Sakarya.
- Özerbaş, M. A., ve Kuralbayeva, A. (2018). Türkiye ve Kazakistan öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık düzeylerinin değerlendirilmesi. *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(1), 16-25.
- Özkan-Tektaş, Ö., ve Kavak, B. (2010). Endüstriyel ürünlerin satın alınması sürecinde tedarikçi ile olan ilişki kalitesinin algılanan değer üzerindeki etkisi:

- beş yıldızlı otellerde bir araştırma. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 21 (1), 51-63.
- Özkazanç, A. (2009). Toplumsal vatandaşlık ve neo-liberalizm sorunu. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 64(01), 247-274.
- Öztürk, C., ve Deveci, H. (2011). Farklı ülkelerin sosyal bilgiler öğretim programlarının değerlendirilmesi. C. Öztürk (Editör). *Farklı Ülkelerin Sosyal Bilgiler Öğretim Programları*. (s.1-40). Pegem Akademi
- Öztürk, C., ve Kafadar, T. (2022). *Sosyal bilgiler öğretimi - etkili vatandaşlık eğitimi el kitabı*. Nobel Akademik Yayıncılık. Ankara.
- Pala, Ş. M. (2023). Dijital vatandaşlığın sosyal bilgiler dersi öğretim programı ve ders kitaplarına yansımaları. *Journal of History School*, 751-784.
- Pala, Ş. M., ve Başbüyük, A. (2020). Ortaokul beşinci sınıf öğrencilerinin dijital okuryazarlık düzeylerinin incelenmesi. *Cumhuriyet International Journal of Education*, 9(3), 897-921.
- Payne, J. L. (2016). A case study of teaching digital citizenship in fifth grade. *The university of Alabama Proquest dissertations and theses global*.
- Parsak, B. M. (2021). *Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital vatandaşlık düzeylerinin dijital vatandaşlık alt boyutlarına göre incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Mersin.
- Payton, S., and Hague, C. (2010). *Digital literacy in practice: case studies of primary and secondary classrooms*. Futurelab. https://www.nfer.ac.uk/media/jnhety2n/digital_literacy_across_the_curriculum.pdf
- Peled, Y. (2021). Pre-Service teacher's self-perception of digital literacy: the case of Israel. *Education and Information Technologies*, 26(3), 2879-2896.
- Polat, S. (2018). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin öğrenci merkezli öğretim yöntem ve tekniklerini kullanmaya yönelik tutumlarının incelenmesi. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 23(39), 83-94.
- Ribble, M., Bailey, G., and Ross, T.W. (2004). *Digital citizenship: addressing appropriate technology Behavior, Learning and Leading with Technology*, 32(1), 6-12.

- Ribble, Mike. (2012). Digital citizenship for educational change. Kappa Delta Pi Record, 48(4), 148-151.
- Sağıroğlu, Ş., Bülbül, H. İ., Kılıç, A. ve Küçükali, M. (2020). Dijital okuryazarlık ve ötesi. Sağıroğlu, Bülbül, Kılıç ve Küçükali (Editörler). *Dijital okuryazarlık içinde* (ss.1-46). Nobel Akademik Yayınları. Ankara.
- Sakallı, H. (2015). *Sınıf öğretmeni adaylarının dijital vatandaşlık düzeyleri ile siber zorbalık eğilimleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.
- Sari, İ. (2019). *Sosyal bilgiler eğitiminde öğretmenlere uygulanan seminer ve öğrencilere yapılan etkinliklerin katkıları bakımından dijital vatandaşlık olgusu*. Doktora Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Sever, R. (2016). Alternatif yaklaşımlarla sosyal bilgiler eğitimi ile ilgili temel kavramlar. Sever, R. ve Koçoğlu, E. (Editörler). *Alternatif yaklaşımlarla sosyal bilgiler eğitimi* (ss. 1-10). Pegem Akademi
- Sevigen, M. (2022). *Sosyal bilgiler dersi öğretiminde web 2.0 araçlarının kullanılmasının öğrencilerin dijital vatandaşlık düzeyine, akademik başarısına ve ders tutumuna etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Samsun.
- Sevinç, M., Akyüz, H., ve Dönmez, H. (2022). Sınıf öğretmenlerinin dijital vatandaşlık ve dijital okuryazarlık düzeyleri arasındaki ilişkinin belirlenmesi: İskenderun ilçesi örneği. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi (Journal of Research in Education and Teaching)*. 11 (2), 7-17.
- Smith, R. (2002). *Modern Citizenship. handbook of citizenship studies*. Turner, B. S., and Isin, E. F. SAGE Publications, London , Thousand Oaks, New Delhi, 105-117.
- Snyder, S. E. (2016). *Teachers' perceptions of digital citizenship development in middle school students using social media and global collaborative projects*. Doctoral Dissertation. Walden University, Minneapolis.

- Som Vural, S. (2016). *Üniversite öğrencilerinin bakış açısıyla dijital vatandaşlık göstergelerinin incelenmesi*. Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Suppo, C. A. (2013). Digital Citizenship instruction in pennsylvania public schools: school leaders expressed beliefs and current practices. *ProQuest LLC*.
- Şeker, G., ve Gül, H. (2023). Kavramsal ve tarihsel olarak vatandaşlık. *Nazilli İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 4(2), 133-142.
- Şen, A. T. (2025). Dijital vatandaşlık: Bir ölçek uyarlama çalışması. *Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 15(1), 108-128.
- Özçelik, A. M., ve Yılmaz, A. A. (2024). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık öz-yeterlilik düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Necmettin Erbakan Üniversitesi Ereğli Eğitim Dergisi*, 6(2), 717-739.
- Özdamar, K. (2002). *Paket programlarla istatistiksel veri analizi-1*. Kaan Kitapevi.
- Özer, Ü. (2022). *Sosyal bilgiler öğretmeni adaylarına uygulanan dijital vatandaşlık eğitimi programının etkililiği: Bir model önerisi*. Doktora Tezi, Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Özerbaş, M. A., ve Kuralbayeva, A. (2018). Türkiye ve Kazakistan öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık düzeylerinin değerlendirilmesi. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi. *Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(1), 16-25.
- Tabachnick, B. G., and Fidell, L. S. (2019). *Using multivariate statistics*. Pearson.
- Tatlı, A. (2018). *Öğretmenlerin dijital vatandaşlık düzeylerinin bilgi okuryazarlığı ile internet ve bilgisayar kullanım özyeterlilikleri bağlamında değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Tavşancıl, E. (2010). Tutumların ölçülmesi ve SPSS ile veri analizi. Nobel Yayınları.
- Tekkoyun, B. (2024). *Okulöncesi öğretmenlerinin dijital okuryazarlık düzeyleri ile dijital vatandaşlık düzeylerinin arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.

- Tel, O. (2023). *Sosyal bilgiler öğretmenlerinin dijital okuryazarlık düzeyleri ile kültürel sermaye yeterlikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Mersin
- TDK. (2025). Dijital nedir? Erişim tarihi: [https://sozluk.gov.tr/\(21.05.2025\)](https://sozluk.gov.tr/(21.05.2025)).
- Turan, S., ve Akhan, O. (2024). 2024 Sosyal bilgiler öğretim programında okuryazarlıklar: maxqda ile tematik bir analiz. *Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(2), 57-72.
- Turan, R., ve Ulusoy, K. (2011). Sosyal bilgilerde tarihin yeri ve önemi. R. Turan ve K. Ulusoy (Ed), *Sosyal Bilgilerin Temelleri*. Pegem Akademi. 2. Baskı, (ss. 60-76).
- Turan, S., ve Karasu Avcı, E. (2018). 2018 Sosyal bilgiler öğretim programının dijital vatandaşlık bağlamında incelenmesi. *Eğitim ve Yeni Yaklaşımlar Dergisi*, 1(1), 28-38.
- Tutar, H., Erdem, A. T., ve Şahin, N. (2024). Dijital vatandaşlık ölçeği (DVÖ): Geçerlilik ve güvenirlik çalışması. *Alanya Akademik Bakış*, 8(1), 310-327.
- Töre, N. (2017). Değişen dünyada vatandaşlık. *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi* (10), 553-595.
- Topçuoğlu, A. A. (2012). Modern Hukuk ve İslam'da Vatandaşlık Kavramının Hukukî Temeli. *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 16(3), 185-216.
- Topuzkanamış, E. Ş. (2013). *Vatandaşlık üstüne bir tez-Türk hukukunda anayasal gelişmeler ışığında vatandaşlık*. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık.
- Türküresin, K. (2019). Ortaokul öğretmenlerinin dijital vatandaşlık davranışlarının incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Dumlupınar Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Kütahya.
- UNESCO. (2023). What You Need to Know About Literacy. <https://www.unesco.org/en/literacy/need-know> (12.07.2025).
- Peker Ünal, D. (2017). Bir öğretim programındaki dijital vatandaşlık öğeleri ve ortaöğretim öğrencilerinin dijital vatandaşlık öğelerine sahip olma durumları. *Karaelmas Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5(2), 180-195.

- Yalçınkaya, B., ve Cibaroğlu, M. O. (2019). Dijital vatandaşlık algısının incelenmesi: Ampirik bir değerlendirme. *Business & Management Studies: An International Journal*, 7(4), 1188-1208.
- Yalız, D. (2013). Anadolu Üniversitesi beden eğitimi ve spor öğretmenliği bölümü öğrencilerinin duygusal zekâ düzeyleri. *Pamukkale Spor Bilimleri Dergisi*, 4 (2), 94-111.
- Yaman, C. (2019). *Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık düzeylerinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Niğde
- Yazıcı, T. (2023). Bilgiye erişimde dijital okuryazarlık kullanımı: Muş Alparslan Üniversitesi Gazetecilik bölümü 2. sınıf öğrencileri üzerine bir araştırma. Ordu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 13 (3), 2709-2740.
- Yeşildal, M. (2018). *Yetişkin bireylerde dijital okuryazarlık ve sağlık okuryazarlığı arasındaki ilişki: Konya örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Yiğit, E. (2011). *Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının teknoloji okuryazarlığı düzeylerinin ve teknoloji ile bütünleştirilmiş sosyal bilgiler öğretimine yönelik görüşlerin belirlenmesi*. Doktora Tezi. Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Yılmaz, M. (2019). *Öğretmen adaylarının dijital vatandaşlık düzeylerinin belirlenmesi: Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi örneği*. Yüksek Lisans Tezi. Mersin Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Mersin.
- Yılmaz, M., ve Doğusoy, B. (2020). Öğretmen adaylarının dijital vatandaşlık düzeylerinin belirlenmesi. *Kastamonu Education Journal*, 28(6), 2362-2375
- Yontar, A. (2019). Öğretmen adaylarının dijital okuryazarlık düzeyleri. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 7(4), 815-824.

2 EKLER

Ek 1: Dijital Okuryazarlık Ölçeği:

DİJİTAL OKURYAZARLIK ÖLÇEĞİ	Faktör	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1. Öğrenme sürecinde Bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanmak hoşuma gider.	Tutum	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
2. Bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanarak daha iyi öğrenirim.	Tutum	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
3. Bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanmak öğrenmeyi daha ilgi çekici hale getirir.	Tutum	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
4. Bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanarak öğrenmek beni daha motive eder.	Tutum	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
5. Bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanarak öğrenmek öz-yönetimli ve bağımsız olmamı sağlar.	Tutum	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
6. Öğrenme sürecinde mobil teknolojileri (Cep telefonları, PDAs, Ipadler, akıllı telefonlar..vb) kullanım potansiyelim yüksektir.	Tutum	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
7. Öğretmenlerim ders anlatırken bilgi ve iletişim teknolojilerini daha çok kullanmalıdır.	Tutum	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
8. Karşılaştığım teknik problemleri nasıl çözeceğimi bilirim.	Teknik	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
9. Yeni teknolojilerin kullanımını kolaylıkla öğrenebilirim.	Teknik	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
10. Önemli olduğunu düşündüğüm yeni teknolojilere ayak uydurabilirim.	Teknik	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
11. Birçok farklı teknoloji hakkında bilgim var.	Teknik	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
12. Öğrenmede ve yeni şeyler oluşturmada (Sunumlar, dijital hikayeler, wikiler, bloglar gb) bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanmak için gerekli olan teknik becerilere sahibim.	Teknik	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
13. Bilgi ve iletişim teknolojileri becerilerim iyidir.	Teknik	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
14. İnternette bilgi elde etmeye yönelik araştırma ve değerlendirme becerilerime güvenirim.	Bilişsel	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
15. İnternet tabanlı aktivitelerle ilgili konuları (Örn: siber güvenlik, eser hırsızlığı, araştırma konuları vb) bilirim.	Bilişsel	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
16. Öğrenme etkinliklerim için arkadaşlarımdan sıklıkla internet aracılığıyla (Skype, Face ve Bloglar vb) yardım alırım.	Sosyal-Duygusal	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
17. Bilgi ve iletişim teknolojileri proje çalışmalarında ve diğer öğrenme etkinliklerinde arkadaşlarımla daha iyi işbirliği içinde çalışmamı sağlar.	Sosyal-Duygusal	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)

Ek 2: Dijital Vatandaşlık Ölçeği

Değerli Öğrenciler, Bu ölçek aracılığı ile sizlerin dijital vatandaşlık düzeylerinizi belirlemek amaçlanmaktadır. Hayatın her alanında kullanılan dijital teknolojilerle önemi ortaya çıkan dijital vatandaşlık dijital teknolojiler aracılığı ile iletişime geçmeyi, vatandaşlık sorumluluklarını yerine getirmeyi, haklarını kullanmayı, dijital ortamlardaki tehlikelerin bilincinde olmayı içerir. Lütfen maddeleri dikkatlice okuyunuz ve dijital teknolojiler ile etkileşiminizi göz önünde bulundurarak katılma düzeyinizi 1'den 7'ye kadar işaretleyiniz. 1 'Hiç katılmıyorum', 7 'Tamamen katılıyorum'u ifade etmektedir. Bölüm: _____ Yaş: _____ Sınıf: _____ Cinsiyet: _____ Günde ne kadar süre bilgisayar ile internet kullanıyorsunuz: saat Günde ne kadar süre akıllı telefon ile internet kullanıyorsunuz: saat Dijital teknolojileri kullanma beceri düzeyinizi işaretleyiniz: Zayıf () Orta () Yüksek ()	1=Hiç Katılmıyorum 7=Tamamen Katılıyorum						
1. Yerel, yaşadığım şehir ya da okulla ilgili konular hakkında politik buluşmalara ya da halk toplantılarına çevrimiçi olarak (internet üzerinden) katılırım.	1	2	3	4	5	6	7
2. Yerel, ulusal ya da küresel meseleleri çözmek için diğer insanlarla internet üzerinden çalışma yürütürüm.	1	2	3	4	5	6	7
3. Sosyal, kültürel, politik veya ekonomik konularda internet üzerinden imza kampanyaları düzenlerim.	1	2	3	4	5	6	7
4. Politik ya da sosyal meselelerle ilgili görüşlerimi internet üzerinden düzenli olarak paylaşıyorum.	1	2	3	4	5	6	7
5. Politik ve sosyal hususlara ilişkin olarak baskın görüşlere veya statükoya karşı çıkmak için kendi görüşlerimi internet ortamında açıklarım.	1	2	3	4	5	6	7
6. Politik ve sosyal konularla ilgilenen internet gruplarına üyeyimdir.	1	2	3	4	5	6	7
7. İhtiyacım olan bilgiyi bulmak için interneti kullanabilirim.	1	2	3	4	5	6	7
8. Benim için faydalı olan uygulamaları internetten bulabilir ve indirebilirim.	1	2	3	4	5	6	7
9. Amaçlarıma ulaşmak için dijital teknolojileri (akıllı telefon, tablet,	1	2	3	4	5	6	7

bilgisayar vb.) kullanabilirim.							
10. Dijital teknolojileri (akıllı telefon, tablet, bilgisayar vb.) kullanarak ne zaman istersem internete erişebilirim.	1	2	3	4	5	6	7
11. Politik ya da sosyal konularda interneti kullanarak daha çok bilgi edinirim.	1	2	3	4	5	6	7
12. İnternet kullanımı aracılığıyla küresel meseleler ile ilgili daha fazla farkındalık sahibiyim.	1	2	3	4	5	6	7
13. Adaletsiz ya da haksız olduğunu düşündüğüm bir şeyi değiştirmek için çevrimiçi (internet üzerinden) katılımın etkili bir yol olduğunu düşünüyorum.	1	2	3	4	5	6	7
14. Politik ya da sosyal konulara dahil olmak için çevrimiçi katılımın etkili bir yol olduğunu düşünüyorum.	1	2	3	4	5	6	7
15. Çevrimiçi katılımın internet dışındaki (sosyal ya da politik olaylara) katılımı da teşvik ettiğini düşünüyorum.	1	2	3	4	5	6	7
16. Mümkün olduğunda, ziyaret ettiğim haber sitelerinde, bloglarda veya sosyal medya sitelerinde insanların yazdıklarına yorumlar yaparım.	1	2	3	4	5	6	7
17. Çevrimiçi ortamlarda (İnternet aracılığı ile) insanlarla iş birliği yapmaktan çevrimdışı ortamlara göre daha çok keyif alırım.	1	2	3	4	5	6	7
18. Düşüncelerimi, hislerimi, görüşlerimi ifade etmek için internette özgün mesaj, ses, görüntü ya da videolar paylaşıyorum.	1	2	3	4	5	6	7

Puanlama Yönergesi ve Faktörler:

Faktör 1 (6 madde): İnternette Politik Aktivizm: 1, 2, 3, 4, 5, 6

Faktör 2 (4 madde): Teknik Beceriler: 7, 8, 9, 10

Faktör 3 (2 madde): Yerel/Küresel Farkındalık: 11, 12

Faktör 4 (3 madde): Eleştirel Bakış Açısı: 13, 14, 15

Faktör 5 (3 madde): Ağ Etkenliği: 16, 17, 18

Ölçek hakkında detaylı bilgi ve atıf için: Erdem, C. & Koçyiğit, M. (2019).

Exploring undergraduates' digital citizenship levels: Adaptation of the digital citizenship scale to Turkish. *Malaysian Online Journal of Educational Technology*, 7(3), 22-38.

Ölçeğin orijinali için: Choi, M., Glassman, M. & Cristol, D. (2017). What it means to be a citizen in the internet age: Development of a reliable and valid digital citizenship scale. *Computers & Education*, 107, 100-112.

<http://dx.doi.org/10.1016/j.compedu.2017.01.002>

Ölçeğin bulunan ters maddeler: Ölçekte ters madde bulunmamaktadır.

Ölçeğin Değerlendirilmesi: Ölçeğin her bir alt boyutundan alınan yüksek puan bireyin ilgili alt boyutun değerlendirdiği özelliğe sahip olduğunu göstermektedir. Ölçek

ayrıca toplam dijital vatandaşlık puanı vermektedir. Ölçek puanlanırken alt boyutların ve toplam puanın ortalaması alınmaktadır.

İzin için iletişim adresi:

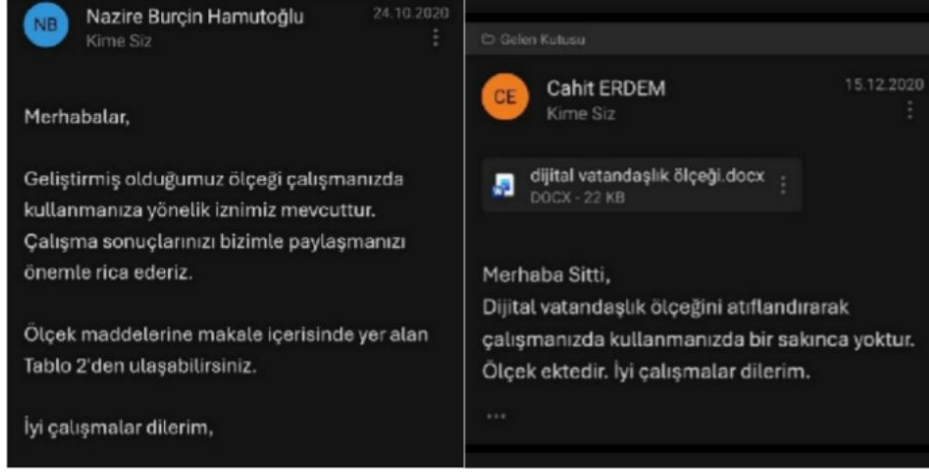
Tez vb

çalışmalardaki izin zorunluluğu dışında izin almadan ancak uygun atıflandırma yaparak ölçeği kullanmanızda bir sakınca yoktur. Çalışma yayınlandığında bizleri bilgilendirirseniz de seviniriz.

Ek 3: Demografik Bilgi Formu

Değerli Öğretmenler;	
Bu anket yüksek lisans tez çalışmasına veri toplamak için kullanılacaktır. Araştırma sosyal bilgiler öğretmenlerinin dijital vatandaşlık düzeyleri ve dijital okuryazarlık yeterliliği durumunu tespit etmeyi amaçlamaktadır. Ankete vereceğiniz samimi cevaplar, araştırmanın başarıya ulaşabilmesi için önemlidir. Ankette veri güvenliği ve mahremiyeti açısından adınız talep edilmeyecektir. Vereceğiniz cevaplar ve bilgileriniz akademik amaçlı olarak kullanılacaktır. Bunun dışında hiçbir kişi, kurum ve kuruluş ile paylaşılmayacaktır. Çalışmaya katılımınız için teşekkür ederiz.	
Yüksek Lisans Öğrencisi Sitti Duman	
1. Cinsiyetiniz ☐ Kadın ☐ Erkek	
2. Yaşınız	
3. Öğrenim Gördüğünüz Üniversite	
4. Mesleki Kıdem Yılıınız ☐ 1-5 yıl ☐ 6-10 yıl ☐ 11-20 yıl ☐ 21 ve üzeri	
5. Günlük internet kullanım süreniz ☐ 0-2 saat ☐ 2-4 saat ☐ 4-6 saat ☐ 6-8 saat ☐ 8-10 saat ☐ 10 saat ve daha fazlası	

Ek 4: Dijital Vatandaşlık ve Dijital Okuryazarlık Ölçeği Kullanım İzinleri

Ek 5: Etik Kurul Kararı

Evrak Tarih ve Sayısı: 01.03.2024-E.95957

T.C.
AĞRI İBRAHİM ÇEÇEN ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Hukuk Müşavirliği

Sayı : E-95531838-050.99-95957
Konu : Etik Kurul Kararı

01.03.2024

Sayın Doç. Dr. Suat POLAT

İlgi : Lisansüstü Eğitim Enstitüsünün 26.02.2024 tarih ve 95398 sayılı yazısı

Lisansüstü Eğitim Enstitüsünün ilgi yazısına istinaden Doç. Dr. Suat POLAT'ın danışmanlığında yüksek lisans öğrencisi Sitti DUMAN'ın "**Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Dijital Vatandaşlık Yeterlilikleri ve Dijital Okuryazarlık Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi**" başlıklı bilimsel araştırması Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulunca incelenmiş olup, 29.02.2024 tarih ve 78 sayılı karar ile söz konusu araştırmaya izin verilmiştir. Bilgilerinizi rica ederim.

Prof. Dr. Metin AKGÜN
Etik Kurulu Başkanı

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu : *BSCB6VFEY4* Pin Kodu : 88572

Belge Takip Adresi : https://ebys.agri.edu.tr/en/Vision/Validate_Doc.aspx?

Adres : Fırat Mah. Yeni Üniversite cad. No:2 AE/1 04100 Merkez, Ağrı – Türkiye

Telefon : 0472 215 98 63 Faks:0472 216 20 08

e-Posta : hukukkurusu@agri.edu.tr Web : www.agri.edu.tr

Kep Adresi : agriibrahimcecenuniversitesi@ts01.kep.tr

Bilgi için : Yılmaz SABUNCU

Unvanı : Şube Müdürü

Tel No : 1280

Ek 6: Milli Eğitim Bakanlığı Araştırma Uygulama İzni Belgesi

**T.C.
MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI
ARAŞTIRMA UYGULAMA İZNİ BELGESİ**

Başvuru No: MEB.TT.2025.017026.01

T.C. Kimlik No: 49*****12

Adı Soyadı: SİTTİ DUMAN

Araştırmacının Adı: Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Dijital Vatandaşlık Yeterlilikleri Ve Dijital Okuryazarlık Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Araştırmacının Niteliği: Yüksek Lisans Tezi

Araştırmacının Örneklem / Çalışma Grubu: Öğretmen

Veri Toplama Aracının Başlığı: Dijital okuryazarlık ölçeği, dijital vatandaşlık ölçeği

Araştırma Uygulama İzninin Kabul Tarihi: 29.01.2025

Araştırma Uygulama İzninin Bitiş Tarihi: 29.01.2026

Yukarıda kimliği yazılı araştırmacı "Araştırma Uygulama İzinleri Yönergesine" göre belirtilen kapsamda araştırmasını yapmayı taahhüt etmiştir. Araştırmacının bilgi ve belgelerinin uygunluğu kontrol edilmiş olup aşağıda ifade edilen bilgiler kapsamında araştırma uygulama izni Millî Eğitim Bakanlığı ilgili birimleri tarafından onaylanmıştır.

Uygulama Yapılacak İller	Uygulama Yapılacak Birimler	Uygulama Yapılacak MEB Teşkilatları	Uygulama Yapılacak MEB Teşkilatının Kurum Kodu
VAN	İl Millî Eğitim Müdürlüğü	VAN İl Millî Eğitim Müdürlüğü (BÜYÜKŞEHİR)	753104

Not: Okul/kurum yöneticileri tarafından "Araştırma Uygulama İzni" belgesinin ve veri toplama araçlarının (araçlardaki maddelerinin) modülde yer alan belge ve araçlarla aynı olduğu kontrol edilmelidir. Belgeler aynı olmadığı durumda araştırma uygulama izni verilmeyecektir.